Riks Bibliotheket,
STOCKHOLM.
Handskrifter.
Lad. Gr
af
Ettrödel

B. 59.

Denna handskrift är följd i den af oss år 1827 utgifna edition af Westgötalagen. Se föreläset sid. I–XIV.

H. S. Collin C. J. Schlyter

N 8.

Efter detta exemplar har Dess. Stiernhielm låtit publicera Wästgötalagen. J. P.

Ombunden med lottery kostnult i Febr. 1687.

Joh. Had.

Wäxtrœ Böta Laghmädn 96

Den röda pagineringen är gjord af
Joh. Bure, hvilken de röda märkerna
med moderna fraktur stil i de öfre margerna
anteckningen av Olofs saga s. 45, m. fl.
Hogenskild Bjelkes stil bl. 21, 41 i kanterna och flerstädes

Wästra Götha Laghmäln

Wästgötha Laghen.

Her byrjar kristinrettr

Krister ar hrist i laghum warum
þa ar arsma þar oc allir arstmr
konongar þondir oc allir þo
marlar biskupar oc allir þoclardir mænn þar
þar þarn til kirkiu þoret oc þefiz aristinn þa
skal fadir ok moðir fa guðfaðir oc guðmoðor
oc salt oc watn þar skal þaða til kirkiu þa
skal a prest kalla þan skal a kirkiu þolc þoa
barn skal þrymsigna fir utan kirkiu dyr
siþen skal font wigja prester þarn þopar oc
guðfaðir a halda guðmoðer til nannus sig
ia prester skal þriuþe hinn lengi fadir oc mo
þer skulu vardveita handir þat for a vegh oc
ma igh til kyrkiu coma þa skal guðfaðir þo
guðmoðer a halda i varm an utan ut
nemin faðurs oc sunar oc andas þeta
þa skal þer i kyrkiu gard gaua

Waltræ Bota Laghmæn 48/96

Iar an genygæld þerra brunder vp biskaupi
skal genygæld gera aþar naþer oc al quels hi
ns þrindia med wlf mannæ skaluer þan þin
þrattandi oc þan drykki myod oc allir kler
Verþer ma kar þans. Flærlaus þin
þer i kyrkiu drapin þet er nibunga va
rk þa er kyrkia al vnughz. Er þet fiur þu vi
nna þa skal giua biskaupe þrer marker fiur
vix oc naþer gegerd. En a þu vitni er þa
howdtiundaþo oc allia kyrkiu vigþia leta
þa saklu þer. howodtiunda landboi saklu e
gh howodtiunda gaia mer en eina fiura v
ten þer ulf eller at þer fallr i howod hendi
Vaþ þer alraia sten los þa skal presser biskaup
nid vaia eller hetta nid sinu þrim marcum
þa saklu bonder giua biskupi þrer marcher
fiur alraia vixls oc naþer gengerd. Oc fiur
kyrkiu gaid allen þrer marcher fiur sinn

kyrkun gard·tolf ora·oc fim stapul tolf ora· Crusz
oc kokthor·calka oc messufat· þa skal byskuper
vighia fim kyunda· þen·er· bonder· gina· hanum
oc born ferma· Taker kyrkua·ar fyrnast·standar
stulpar·liggia sillur er helt ayrnu·oc festband
ligger kamber·hell· altara·sten·oc altare ha
n kuluya vixl sina·tanu·þo at hana bote en
þessi ain all·hel· Hverdher kyrkua brunn oc
massu fat stolen·þer er nibungsvarsk·þat er u
v marka sak·kyrkir·swa hare·be·swa konog
se·varþer ingangir ar oprum dorum·þa skal
prest·gata skaba apter þen sum kyrkia fik
ir þes er fyrer marker aru·oc eigh by mera
ar skaki se mere gor· Er grauir vudir hill·
þa skal ecki prest varþa· Spyrs up skaki·þa
a prestr born fyrr marker þaghe kyrkia
ur sir alr· Brender up kirkya þa skal
ester bota· fyrr markai· prest skal

j

Wærtræ Bóta Laghmælin 48/56

Petro. Claß

Wærda skamhýslum · oc þen bakhýslum er tænd.
Brender i kirkju sauðer af skamhýslum · skaldi
presst aptr hvat sum varð er til þés þrir mæn
hafi aru · eigh þý meira ar meir se skapi gó
Skal þem a bonda oc presst kallar presst bondi
ænde · oc bonde kuðber ne vid byðer sinn sik
tilfteir eþ · ar han tændi · eigh · þa er han hanur
skorer · þa skal presst borga · Þar presst messufat
heim oc skatast þer skal presst þem aptr gialda sum
þer varu varð · med sinoðnu eþe ar þer varu eigh
batri · Hangir klocka i kirkju faðer i hovodmæ
nar borc sopn siri · nv march kirkiudroten iarðar
hendi en bana sar · Faller klocka i sumi nider i ho
vod mæni · born sopn marchu · þrinn en ham sar ba
na af Faller i hovod þesh aller klocchanar var
þi sar skalvar · Brest klocka sin þem þa ei hvn
veld · En annar maþer fellu klocho inþer bruf
hvn viser er hum vatri en þrir march borc sy

hýn aí valrð. oc iki maie en þier march þo at
NB hýn se bæstri. Gall'sopn valdi þer sum fleire siu
Vaider marder i kyrkugardhi drápm allar
saugheper gialde biscupe þrier march þa
skal eighi upiu uera fyr an hann hauir biscups
NB lof til. nuum han hæfth uid smu þrim marchu.
Biscuper skal vis sopn malar an þæir viþer
þen vskyt uan þæir ber. Y. lustin i kyrkugarþi. aller i þar talim þa skal eigh presser
massu saghia fyr an han hauir biscups lof 10
til allar hans lansprests bóte biscupi tolf o'
ra. An þer mah til þæs aí friþ biot. Oy hia sop
nar man þalla eigh friþ brutin þa skal bis
cups lenspresst se af sopnar manu tylptar
et biþia þar sva gud holl'oc natu sinu at þer
eigh fridbrut giot hinar biscuper a sak af.
kirkugard skal sapa bola'mallu sluct a lo
ar gaiþe sinn annat Liggai kirkugarþai

alþer open þet er þriggia marcha sac. þer a bis
kopeir. Ligger þridiunger vpen. þat er fiatr oza
sak. þat a biskop at sitan a. hairad firi valka
han acta orthoghor. Oc e skal kuerkingar þair
gilder vara. þaþi vinter oc somar. Barn þorf kri
stnu. V. huls. Hyra scal barn aristna an man
husla. þorf. V. oling. ok annar husl. þa skal hyr
ra man husla an ola. Barn fair eigh kristnu
V. eigh husl. aller oleng. ar prest forfallaloes. þa
ar han saker ac march þrim. vis biskup oc þri
marchu vid sakso chenden. forfal prests aru an
biskuper hanir hanu buk saint oc ar borfari
for. Annur an han siukar ligher. þridia an ham
bigranda massu sighir. Fiarda an han ar i solen
farin siukinn. ar hialpa. Vr skal massufatum
fara ok fiukru hialpa. an han sivugair aigh þig
gianda massu. Sakul þain a bonda ok þr þal
lak bendi han forfallaloesan. þa ical han vara

sik a mote ma'dr siax þstu·at han lagh·ha' forfall'
fa'k·Prest scal bonda' ola oc bonda kono·bōda
son oc dottor hans a'stabarn sin·hiunda sin·ān
sin hiona hans huart er olia scal giui ōra tva
ok sva sin alla þa man eigh gera hiunda' sin ok
ori sin laghes·stad·allu hra'sinni mānu·þe hu
ls tata·ok orwogh sin natuaku·sigh·maira þe
flera' vaki·sigh ok flera vaka nū þst uili·eller
bondi uili·oc þy ar þiek na'tar·liggi·lik inni·vill
han lenga'r·lata inni liggia giui ōrwogh naar
huarta·Gast dōr ar bonda taki ōrs muy af fa
tum hans·oc giui þsti sin laghes·stad oc ōrwogh
ar natvaku·þra'st ār skydughes·gest ar hulla
sinn bonda'·Dōr stafkarl·ha a þst þik ok screy
þu ok laghar·stad·Sitai' biscupes·innan sokna'
far bondi buþ hanū·bidar ola sik·þa ār han sky
tughes·han ar ola·haui half mark sinn·Gan
ger þst·i·sokn aumars þst ber·i·bok ok stol

Westtræ Bók Laghmæn

ok la's uur folke þa er han sakar at marchum
þrim gialdi tolf ora biscupi ok tolf ora presti A
arri scal tyunda skipta cacher þiss sva sum kiurkia
er til vigr siban scal skipta i þrer lota en a bisco
par annan a kurkia þridia vasturman presten
a kui kan tyunda allan ok offar þer til cruszu
fota kombar a laugafreadaghi Bonde dor i soku
ok null annar stagd laghar stad haua þa skal þiss
lik hans ughia ok til gardsliz hilghia eighi la
ngra nu han uli þa skal han halvan laghar stad
haua ok haluan þen þiss uly liki takar In þiss
vill gipr gyua þer er tvar skappur allar dr ugh
þannga A. V. boli by aþru ok sar af adhum
ya skal han tyunda lura þisti ok kiurku sulbol
ligger ok kurkugarþi varþa Sar man enka a
ker til biar þa skal þrathms tiunda lata a fani
standa allan allak bor skyna Bor bondi a od
markar soku þingat kirku er hanu þykkur

mæst vara·æn þan vill·fvr·ligi þu ma þanbor·
þ·ghæ·ar sochia or kirkiu þy al ammatmæ kir
kiu·Þi vapa blod comber·i·kir·kiugard. þa
skal þeyvu skara·mæd blobi oc kasta·ur·kirk
kugaidi·ok kirkungar·þer ar æ·kki·vskir·þy
þæ·dar. Þræt ma ængin man fia kiurkiu
vraka·nu þen biskopæ þæ·hæv·forbobet·vra·
þæ·bondar fridlysan man·æn þer mia·Or
saker ar presser vm þar. Af mandrapi·
Takþar·þ·drapm ok af daghu takin·þa
skal ughi æ þingi lysa·oc fiæfal arum
gra·signa·ok·a·adim·Æn a þridia choc ma·la·
attar·ai·mal þans spitt·þa skal vaghandi til
þings fara·ok vran vidr þing-standi man
til þings gare·gripæ·ar bezas. þings man
skulu þanu loua þings gangu þan skal vidr
þy banorþi ganga·þa skal arm banæ·nammæ·
þer ar valdhans ar gua þem banord ar han

Wæstræ Gota Lagmælin

vilian vaghandz arn mangin til þan skal
mæþ barn þana nampna þy æi skyldæ stei-
a fæþarni. Þænn konabarn i kna þa skal
hun þana nampna þa skal hæidsknd nam
pna ok atnust man þer skulu fæin vara ok
en ræfsbanu þa skal andagha hem þynna
þæn sum allur man gpzæs æfter æ þingi þa
skal æ æinghæ þing ba na vichu bæra læm-
fak þa æ þingi ok man siæx. Sua lænbæ æ mal
þit at þu skalt hæf standa i dagh ok ma at þæ
dæ hanu banozd mæþ tvælmi ryþpru. Sva se mæ
gnd hulf ok uæchu munu æ sva kunn wmbæ æ
mal þit sum iak bæ nu vicu til þa skal arui
sværia. Sva se mæ gnd hol ok uæchu munu æ
þu bæra han od ok æg ok þu æ sandæ bann
hans ok sua gæf iak þæ namm til þing
þa skal arui fim ydra ryfst ganga ok samulund
sværia. Tolf man skulu i ryfsto standa ok e mu

18 þat skal eptir þiþr þuaira vatn þ þ munþat
skulu aptr þiþraek ek hvann · vatn þ hollu at
sat ok gramuja þa skal aru til sagnarþinges
sata lata þinga sic af þingi ok uta mek vnsta
þuntanuu · 8 ikia sva sai gut hull ok uattu si
num at han uan þar alt a endaghja til fridar
hans sinn lagh til saghna þa skal han a þing
ganga a þriu lata þinga fridslosan han fur
arva ok aptrmalanda ok vgildan þa skal
han frit fhia ata hema a dazhurþ a sagnar
þingi ok i skoghja at narvarþ · Liggia uid wolf
marki haradz hy flinga ain han sitti kuak
ok vardhar han eigh ok hy uranghi maikai
haraþi ok þrer maikar þan atai maþ hauu
ok drikkai ok hauur uor mad hauu hatt
þrer ok aiu tvar sextan ozoghor i þridiungh
huain allai nu han lati þotti vnsa ein hann
marghorþ at sakloesu · vilia þer þotti takka þa

Westtræ Gota Laghmælin 49/96

14

skal bota nu markai arva bot. oc tolf markai
40 ætta bot. Fax markai skal arru bota. ser mark
skal attin bota þrer a fadræmm ok þrer a modr
rni. þa skal hm skyldasti oia tolf þa þei. ær nast
gia fax. þa þei. æi. nast oia þrer. þæin þæi. æi. na
st half fainru ætoghr. Sva skulu allir bota. ok
skulu sva alli takra. a huar halw. mina til sæsta
mans. Bor skal skipta til sæsta mans. Jamn sku
ldir allir þa skal slic holdr takra sum holdr. Fax
markai skal arvi taka af ætta bot. ok sex. march
skal attin taka. þrer a fadræmm. ok þrer a mopa
rnu. Gtal. Y. arla dæan mæn. aptæ bota. þæn an
nopoghæ hæuir farit hæn aptæ bota. mæt nu
marchu arva bot. ok sex. markum ætta bot. sva
sum ætta þæin man. fiu vrain hæl va attæ bot. fi
ru. þy at æt hæms æ hæl þiurlæ. ok fræsgi
war Tu hæll bana uil sokia allæ æ uustæ mæn.
þa skal þing usa ok talu a þingi. uera ok þeng

Cap. 2.

Cap. 3.

lata endagha þima. þa skal þing sinna victu
a endagha lata bera. ok sva a hynarium andagha.
þa skal þings manna victu first lata bara. si
þan skal arvi. svara. Sua se mai. gud holl. ok na
ctum minu. at þu hafir hanu undir od. ok eg. ok
sva gaf iac þer nam til a þingi. Arvistar manni.
skal þing usa ok sva svara a hander hanu. Bidia
sina sai. gud holl ok natti sinu at þu vart a vigh
natti mat vrasvulia ok sina gaf iak þar namp
mitil a þingi. Raszbana skal þing usa vm sak
þa þu kallar han saman at vera at han iad
han hafir rabu. han skal uta firir a endagha mad
hylpr at faperni ok halua at mosperni. falli han
at bapum þa skal han bota halua fiuru mark.
falli han at hylpr bote þrer mark. falli han at
halvri bote tolf ora. Nu skal halli bani bota hal
fu fiuru mark. þai a akki konungar lata
a raszband ok eigh a halli band. Arvist

Wæstgötalagahandskrift 49/96

16

a sakfolk ok þrogh ok þæ fæin·svæ·a·k·svæ·a hæind.
mæþ þingi skal hælghis bot ok tæcta ok eigh mæ
mæ til þiu drapær man·a tæpen·þan mæ eigh·þe
ta þes bam·Konde skal bota arma bot
ok arma bot·eigh frip fyra·nu þam uli·eigh þo
ta Drap·ai· mæþar svænskan man·eller smalens
kæn mnam konongsriskis·man eigh·vastgöskam
bote fir aftæ ötwghter·ok þriætan markæ·ok en
gu æiræ bot·fiu markæ·a konongen a mædrap
ok svæ allur mæn Drapar konæ man·þa skal
mala a man·þen skyldastæ þan skal botu var
þa fird fyra·Drapar þ·vanskan man·al
la tuotun þ·bote niu markæ·Drapar þ·vrla ns
kan man·eigh·ma fird fyra·or landi sinu oc·þ
æch hans·Drapar þ vrlanskan þ·bo·fa mi
kit fir sum þæ·lænskan man·þiæf skal i·bon
dalaghu vara·var þæ·sua·man drapin allæ
a ufskæ·þ·þa skal bota fir marchu sum þem
sakma·sokir·ok twæ·marchar·k·bondæ hvæ
gaf·þek af æþrum sin·ræ·Drapar·þ·þiæl

Cap. 9.

Cap. 10.

man skal vera fri markū þrem nū han uti han
skuldhurra markar veizdan þa skal han sva þo
ta angin a þar sak a vran sakso'kan Draþar
Cap. 8 þ. man varþar han sifen draþm a fotū hanū
liggi a vaikum sinū þoti huarti þ. allar ha
Cap. 15 tafi Draþar galm man þ. lopar oz bandum
þotar han aptan mard uiv markū Takar þ. 2/0
ält saman þiuf oc þiufs. hanū skolet til tva
ggia ozar allai þiem ozum metar bindi han
dz. a bak ok fori sva til þings. lan svi man þa
tar þiufin a handa hanū. at ain ei þuvar at þyfs
þeiz ok uti aptan mat þiptar efe. lan sibain
Cap. 16 tonar vgildan han til vgs ok til hangar til mes
ok til þiarfu vgildan fiu arvar ok aptir malan
dar vaiþai þ. skolen far ei sins fiu eptir standa
þuivar motar gitar eigi sinu naiz hir ain han
drepar han þa skal þ þum sak giuar tona v
gildan han a þingi Far þ. hem ar manni vat
tar hanū hemsokn draþar han as sar han
Cap. 17 a hvi mustokka sinū gnu þ þum sak tonu vgil

Wartræ Rota Laghmæn

Dæn hæn a þingi. Cap. 5.
Cæ. þ. þessum þingum lyggi a þog
lynn ok ræmr. Þrapæ. þ. man af sæ
gum vgildæn hæn a þingi. Cap. 6
Þrapæ. þ. man i sian
gu hos konu sinni. ollæ annarstad laglika mæ
þ vitnum taken taki. bulstæ oc blæum. fyr til þings
læn sea blod ok bænd. gum þessum sæk. ok uitnum mæd
mænn. tylftum. mænder mans uitnum ok hæimæ
hoffinga. ok laggi sipan vgildæn hæn a þingi. Cap. 16
Þa
dæ. þ. a nakm. sinu þopæ. þ. a. fyr af bana. þæ
fyr niv mænnum. Sællur. þ. tra a man fyr af bana
þoen fyr niv mænnum. Skuræ man vp a lopt þom
bæ mes i hovet mænnum fyr af bana. þoen fyr niv
mænnum. Þrapæ. man þ. i. ollum vu. þæ. skulu þa
na fa ollæ þoen fyr mænnum. niv. þ. æ æin. þri
ol. æ ænnum. kio skal þoen ar. þ. ual sinu þræ ingi.
Cap. 7
dir. æ. bullop annar gifrikol. þriadia æ æ vicol.
Cap. 11
Tæ þæ þ. vtan gæ skuf. drapin. þa skulu grafna
þoen fyr niv mænnum. ollæ þana fyr. þæ skal þa
na fa ollæ þings. foræ hanum grifæ æ sta til þings ok
fra. hæn skal vist þanofi ganga æ ghi sipan frif

Cap. 12 dar ok nattar til skogs. Þar þer þ drapin þriggia
vi markum. hallar hinar þæra silf eig. i. mark. a
gha þa skulu þer þæra silf mat. tvenn ryltu
þar þar enhver fiill. þa skal þen aptar yota. þar þa
þar allir fiilir. þa skulu þer allir aptar yota
nu markū. allar ok banan fa
sifen skulu þer allir markū mallu sin skiptta. þa
r þar þotan a mark a byzd ma se blod ok band hin
nugh sinn drapir þar. þa skal þen yota sinn. þa
mark. I. þar þar þ drapin. a. aldra gota markū þ
ta man eigh bana. til gnu sak. þenn vi þer
all han igh mat banor þa ganga. þa gnu sak þem
vi þar at nast han skal þæra silf mad. tvenn ryl
tum sva skal ok hinn þridi silf þæra. þa þer airu al
lir þærdir. þa skal hara þ yota þer nast at. ok þin
gar sokar fang. þar skal yota niv mark. allar
bana fa Faldar. þ. undir myl nohivl. far þar bana
af. yote þrim markū þan at. myl nu. a. Falder. þ.
i. þinn. allar dirki. allar af. fiskigardi far bana af
yota firi þrim markū þen air. a. Fangar. þ. a. viom

Cap. 17.

Vestræ Botn Laghmælin

Garanda Balk medh villia

vram hæn la[illegible] hæl.

10.

20

spunt. allar ok a'lgspunt. far bana af. bote fi·rr·aÿ·ny·
þain ar a. Reisir·þ tra' up. farder nisar. far·þ. bana
af. bóti·firi·aÿ·ny·þain up resti· Stangar·þiuk þrig
gar rimi·bitar·hundar far af bana' bóte·fi·nu·aÿ·
Iarbar·þ a mannu far·þa· þarfta ar af sinni ma
skal sarum hýsa a þingi· lum bollar.
hý hirsta· Vat eigh hvar hafder aptir marlir qiuku
allar dóm·ok a adru þingi·ain·a·þridia' aptir
marla· allar·ar mal hans spilt. þa skal han far sý
nar·þa skulu þingsmain victu um bara·ain þer ar
fullsari·þorf vit spik ok spiar·lin ok lakursgaf. þa
ar þat· fullsari·þa skal þem lata·dóma' enagha' ok
vita·a·handar hanu·mar·tvem tylptu·ok·þridia'
þingsmanna victu·býþia sva sar· gud hol ok var
tinn smu ar han ar sandar miaþar hans ok sva gaf
iak þar nämmu til a þingi·þa skal þeir ar sarghafi
lagha' but firi far hauer·ix·aÿ· a sagmar þingi·bóta
fram bain·ok takkimmain kiafia·þa skal hem sik
frid hósa· dóma' bóta·vit hek·xx·m·ok sva mit ko
nong·ci' han sandar ar sak·þa skal harz hanum

Capt. 1.

2 vr wima attak skal han frist fhi. Vair þæk skrokskak gi
um sarr mal þa skal a þingi nænd gara tryggia
manna af fiarþungi þás at svara at hæn æ eigh
sænder sarra maþar hans ok eigh þer mat vra svi
ka a vighualli Þinan konongr kiss þ iamgiscr
at sarum sum hæ lænskar þ danski ok norm eighu
boter a sarum sum hæ lænskar þ Huggar þ hænd
af man bota mv markar firi sar ok vj aur firi last.
Huggar þ þumulfingrar af þ bota ix aur firi sar
ok tolf ora firi last firi þan þæ nest ix aur firi sar
ok sax ora firi last firi langsta fingar ix aur firi
sar ok [illegible] aur firi last firi þan þæ minst ix
aur firi sar ok tva ora firi last firi litlan fingar
ix aur firi sar ok ora firi last Huggar nasar af ma
nu bota þriva aur firi last ok ix aur firi sar Hugg
ogha vr hoffi manni bota iii aur firi ogha ok
ix aur firi sar Hugg aur har af þ bota iii aur firi
last ok ix aur firi sar Hist rendar vr hoffi lastu
mal hænd boter vj aur firi last ok ix aur firi sar
Galdr man ix aur firi last ok ix firi sar Hugg-

Wartræ Bota Laghmælin 43/96

Þessi þorp á Þall

11.

zz

tak af mannu·sva skal firir tak·sum firi fingra·Lathi
skulu til iamlanga standa·þa skal a sea ain last af
ok lastar bot vr taka·Sikr skal va
þa last vaira sum iulia·last·Þar þar sup·ar·Y·allar
ain skar·Y·sar·þeir·aghu·at botum ǫztogh mun ain
a·liw·oza·ok·k·ǫztogh ok·oza fem·ok·sva fra·sc
giu·bonda·hvar·gaf þar a þrum af sm mar·þra·l·
far·sar·bota·Y·fir·mark·akki aghu flen man sak
a·ain sakspla·Þetr·fra·sgiu sar allar þrell·mans
a·tvrnu mani þa skal han sokia til ugils·vil han ha
ldar þ̄ttk taka ain·vaik a unna·bota·hanu fir·
Þarlar·ǫ·gonu laghar·af mbæ sar·ǫ·iu·
allar sarghalar gulfa mælli at vapa bota
fir·iu·ǫ·þar sum·i·kum·ok·þrin·þer·sum·vr·cõ·
vaidar·Y·huggin·i·honod·ma seia hmuu·kalla
bati uapa·bota fir·ǫ·iu·ǫ·ǫtces a·g ok lagga·r·
bote fir tolf ǫra·Laggar·Y·gonom uapua manss
bote fir sar·ǫra·þar sum i kom·ok·vi·þar sum·v·
com·sar·Y·uapa sar sar·vai þar eigh uapa sar·
uum bapr·uti·Sikr skal vngum bota fir uapa

Þyk hvarhun·þar aiu·vi ǫra·ain vapa sar:

Capp. 1

Sárámala Bolch medhvadhá

far sum gaumblum · Slikt skal firi kono far bóta
sum karmans · Slikt skal kona bóta sum ta kar-
2 Batn barn barnm far þat ma eigh ammsitt · he
ta'an nakt · þat skal slita vata · bót taka sum
rald air · siar þiar · Drapar barn barn bóta fir
3 ir · ok þrar far vata far ma eighi firi bonda bi
arghas liggar aftr dagha · þa skal bóta þiro
gh · liggar han sextan dagha · bóte ~~tvark~~ tver
óztoghar · liggar han fiura dagha ok þughu · þa
bóte þrar · þý at han langar liggi · far ikki meir
firi þat · Ta'kus gaf skal firi lata · þat air · þrir
ózar ikki meir · nú han þoza svarta' mad týlp
tak eþe at han gaf half mark · Bata skal þrall
lastr sua mýklu sum han ar · vairt · sua mýklu
skal mina bóta ok firi frialsgiua · An a'ctorim mi-
fa vaþar · skenu þarf hvart nit spik a'llar sper
þa a hau iammarþei · ef mat sa'ctar gart · Sva
se mar gud holl · oc vatnum nimu · ar iak gaf
þar slika sakr sum · þu gruar inn mar · þa mildi
iac slikum mar · vna sum

Westræ Gota Lagmæn 48/96

ok þar fiam. Þar ghar huuiðr a'llar annar fæna
ber þa skal þota' ór tva. firi sar ok óra þrea firi
kunscap. nu han þore' uta' til half mark mar
Þar þar þ. þar þar þæta þar . ok þ'lptar eb e.
oc frisir a brutin. þa skal han sa bardaghar
lzu lata' hi sa. i gart hans ok sy mathingh lata' gp
ta' ar sunda' daghi. skal sy mathingh halda' sarma
sunathings ghiark mad þem. an þer uilia. þa skal
lata' baia' a syna' uitin. ar som hans uar skardr
ok mahalghi hans brutir. Annar skal skar scura'
vitin uetra' þa skal þug usa' aldra gpta' þa skal
þem leta' endagha' twina' þugsmana' uitin lata'
baia' vitna' a hendar hanu bandagha' mat ren
u tylptu. þa skulu hozungar apta' gangha' tvan
u tylptu. þa skal lagha' vnd fir sar. haua' an han
vil fri sin hagna' fiandings naund an han ar
lughum sakar. An lagha' bota' vill bus a' þar ar
u ata ozrogh ar ok fam mark. Orogh uum an
allaw ora' þa a harz sva. a. k. A sagnek þingi
skal hem lagha' bus fir sar. haua lata' þina

[illegible] aptir. Vtl. han eigi þórir þurfa þa skal
seth sókn latta þóma sicaf syngi mát vinstasu
manni. viðr. þás ar han inn alr a endarcha til
friðar þans þat er lag sighia. latta sisan þóma
han fridlósan af syngi Gaz. Y. ánskan mann er all
undrskan þóra fin sakskóka ór migh inn ein. sin
ór er ok inn. ór roghor konongaz. Slika samu er
fra sigua þórir ok siaz ór er. inn hals ein þarfar
er. Dúngar magháinda. Y. ór morgha þóte fin
ór er tva. Slikt skal ór morgh þóra sum taka.
Þarra ff ór morgha ner. far annar vatra af þórir
fin ór er tva. Y. skar þonda konosma. i. ólbeik. þó
ra hamu. iii. aur. þ skal han hana i kinnrku þóra
hamma. iii. aur. lagi aptir til þes taki ór hvat þem
skal hallder þnghar allar hal. far Y. nafaþing þat
þar hvarr þiar allar blokukr. þat kallar sinna
magh. a skar. af. a. þarfar. Y. vrang þana sak gi
um. þa skal hana skóf fingi vatna han med riv
inni ólgum. naindar mánar af haraft. Ar fridk
mans su hætta. þa skal loskipta kinna ok skaldin

Wastræ Bota Laghmæn

lura ängin menn: an allt þrigia marka· þa skal konu
taka þriðiungi sin· ok·iii· aurar· at hindradar gaf
þa ar vi taka þat alt sum aptur az· siþan skal þen
lot aptur az skipta· i· þriu· taka en lot sak sókan
armann· k· þriþia hans· konu firgaz mannr· fallr
hema lukt hava sz nánid· þa skal hun hafa gri
til skogs· tax ok nattar· þa skal hata ómaga hama· v
gilt fir arva· ok eptir landa· ok drápa þat nast
far· þ· sark liggaz· i langri gangaz i mælli· ok dóz
i þeim gruaz arm sak þem az sargáli ok kallar han
bana· vara· þa skal han varia sik mæt lucti ha
nn nánd ain han dóz innan nati ok iam langa·
gangaz þar inn· þa bóti aingta fallr han at sak
Rapar· þ· man· þiófta ok· ar· bóta· mann aptr
i kirkun· þat az nitingsverk· or bóta· þiófs
mal· Drápar· þ· man i þingi· þat az nitingsverk·
Gangaz· þ· a grit or góra sar· hamr· þ· þurfi· ha
mr· þ· rápsingaz a þingi mæt sarum allaz mes
drape aller mæt brennu· þat az nitingsverk fir
giorr landi ok lóssum óra· hugger· m· þat az han

skold

Hamlar af mann. Þrapar þ. sonen mann þat er m
þinsverk. þat er mikinghsverk at barar skild mur
þangbrecti hariar a sic eigh land firir gipr 102 ti
lauinust ok losum ørū. Ymdar þ. mann i skoghar vis
tar þat er mikinghsverk. Skytti þ. mar hymar ok
þrapar mann. Þrapar i lóghu allar i bastughu þra
þar þa han nøte þ. arwa sinar. Stingir vr bæin øg
hinn a mann. Skiar tugu þr hóstri mannu. Hoggar
af bata fótar af mann. Þrapar þ. kono. þat er mi
kinghsverk alt hinn a frit til mot ok til marstu al
drigh arn sva mykt lunghi mallū mana. Þir
þar þ. konar drotten sin. þat er mikinghsverk. Þir
þar þ. mann i øllenk mat knivi sinn vm kinf ok
kostnadar mat hanū þat er mikinghsverk. Hoggar
mann bu mans mþar gars ar gørwarghar þat er mi
kinghsverk. Þapar þ. a harskip ok gþars bunkabi
ti þ. standr a hallsi ok a hóstri ok hainar þ. þat er

Cap. 1.

Svnar fatur. Þatta er arfstar mikinghsverk
arvi. Ar eig svn. þa er dottar. Ar eig. systur
dottur. þa er faþir. Ar eig. faþur

Wærtræ Bota Laghmælin 49/96

Her nær i nætt eann sedtalbræ þer mforrunnu q. mæla ræfnæ mfanrauta

arfþ-ar bolkar

þa ar moder· þa ar broder· Ar eig broder· þa er systir.
Ar eig systir· þa airu sunar børn· Ar eig sunar børn
þa ar dottor børn· Ar eig dottor børn· þa airu broþor
børn· Ar eig broþor børn· þa airu systor børn· Ar eig.
systor børn· þa ar faþir faþir· Ar moþor moþar· ok fa
þir broþar· þa takar moþor moþer· ok faþir broþer
gangar fra· Moþir takar syna arf· til enge sum dør· Cap. 2.
þa gange wter til ok taki sitt sum moþir af ar vi· þa
vir moþir tua collar dør enge sun· af airu coll· þa skal
dotar til gangar af vm faþir airu mat hanu skipta
vik moþor sina arvi· taki sitt hwar sum annur.
Moþor faþir· ok faþir moder· þer airu iamnar vi· Cap. 3
þorbroder ok faþir systir· þer airu iamnar ve· Dottor s.
ok sunadottir· þer airu iamnar vi· Systir s· ok broþor
dottir· þer airu iamnar vi· Collu skal ar vi skipta sunde
ltu· halft a faþarinu· ok halft a moþarinu· An þaþir
airu iamnskyldur Gifar kona i lo dør konde kallast Cap. 4.
havanda· vara· hon skal i lo sicha tyngu ukurk
þa skal a seg an hun er havande· þa skal lo skipta
skal hun a lola sicha· til fundagha nastu· Ar konde

Cap. 5
Cap. 6.
Cap. 7.

wæl er fiir fardagha· þa hum af fare· havir hum far· þa
mæ þe þes havin fair far hun barn far cristandom-
þa huk hum aiv hagnat· Gondr a sun konu ek mæ
barn dighæk þa skulu þer bæþilo sicha· Kona gifiæ
bort fra bræmu sinu· eghu barn annbur a·llar þra·ll·
þa mia þem fiir lo satta· þa mughu fa þa·rnis fran
þek skipta or barna lot· Fæþur biþir barna· mæli
mæla· ok fostra· skal fiir lo sinna· Moþer skal mæta
at þæir· hyklum ok lata· skyldir taka· ok skyldir
luka· Ok moþor fæþir· til þa skal mæta ok eig fæþur
biþer· Ai· fæþur fæþir til þa skal þam mæta· ok eig
modor fæþir· Ligh gitæ· moþor mæta· lo skilr mum
folsta setil· fiir at sæta· Moþir skal til fara· þiy
svar a lemlanga· los at vicha· ain bryti fiir sinir·
Mæta far sæ· æ·allkono gatæ· mæ barn dor sv·
far· æ·ta gatæ· vip barn· far hyma þridiu· þor· lo
dæ· þa en kona· er livandi· þa skal af taka· hem hy
gh sina· alt þet æ vnot æ· hun æ·llæ hanæ born·
þa skal hum æ·lsta koldæ· lo skipta· kirk fa· takæ af
þrifung af kono· þa takar hum annæ· koldæ

Westræ Botn Laghmæn 48/96

sit mæþ þæm ok laggir aptan til skipis siðan takk
þan af sin þrþung. hvar þar hi. hældr koma. þi
lar hm yngsti kolder. þa skal þar aptan til lighia.
taka sitan af sin þrþung. þa skal af allu hm
dradar gaf lica. Tax eig fa til. þa skal slikt enu
af uata sinn aþru. Gyptis kona aþru manni gyp
tis þridia sin. dr kona a barn. i. hæskap. þa skal
þen yngsti koldar arf taka. lysa ofa alla ok iord
þa ar kopr. i. gar þi Gyptis kona far eig þrin. i. af
sni gifu. þa gifis hum allu varu sunu aptan til
alls. En londe gyptir totur sina mæþ mund ok
mæþ mala. skal vita mæþ tvæimi tylptu. en þem
skil. a. at hun var sva gifr. sum lagh sigia ok þy
aghn. barn arf at lagmæli. Gangar mæþr fran
kono sinni mugiptri i siang annarar kono aflar
barn. þar ek hor barn takar eig. at lagmæli fæþar
ni sit. ok æle þar frandr londa eptir han dyþan vid
kono hans mudgyptra at h an ath eig barn. þa
ta. þan skal biarn aghar ok huar ra nat luggai
hoss. ok gyptar ai. til mæl lagmæli Kona a.

Cap. 8.

Cap. 9

Cap. 10.

Cap. 11

Cap. 12

hallur konan halaigthi vidh gunnur sina · oll a þan allt-
barn med þanni þa er þat fullubarn modhor · i · laghum
vaxit · oc megastadhr ana stad · er vokt barn modhur sinna
fullubarn ovan þar · i · þessu malinu ·

Nokur fullu son ok annan abalkono þ. þer skulu
lifa barnnar arf mikar · slikt hvar sem annar
taki þ. vil konu gifta vil barn þat er abalko
no barn · en han fer hana sidan ok fer med
laghum far han hana sidan med mod ok ma
mali gatar ok barn þat er abalkonobarn · sku
lutar þa kono af handu far · ma eig lo hanni
med gusskatti · skal sidan ok aflar barn þat
er fullu barn · takar medan · ok eig fapanni ·
Gifar þ. sik i klostr han skal fa skipta vid ar
ua sina · taki han en lot ok annan skal er vi
taka · sva margh er av var eru i sva margha
lyti skal skipta · gusskan med sinni lot in
Dr han i klostre þa er klostr hans arfi · Vill
han or fara fri ialangadagh þat er vald hans ·
Er han ena nat ok iamlanga þa ma han eig
or fara · ok eingsins mas arf taka · ok iafn skul
lu frandr hans vaxkn vaþa · Adr dagh ma
ikki fra arua gua at lagmaþ nu er vi quadr
skal var ia vidr · sva sigia þazsir menn er eig ma

no vil

varþer man vrsworen af landi oc bitughær laghlig oc starx
arvi in i landit til sinni husfru oc aflar barn mæþ hanni
þat barn hæter vrsioffæþe i laghum warum. þat barn takar 16.
möþærni oc ekke fæþærni.

32

ne uid kvaþa maþ guþs væti. Dræpar maþer man wil ha 14
va arf hans. han skal iki arvi hans vaita. Sighir han 21
at han drap han maþ vaþa vaærki. han skal væria sik
maþ lukti hæræþs namd. Varþær han varþær þæt han
skal arf taka. Fals han at laghum þa skal annar þær
arf taka. þæn drapa ær skyldæstær. Far maþer af landi sa 15.
tær byrtir firi bo. sighir at han skal ganga til roms.
þa skal byrti bo varþa til iamlanga. siþan skal arvi
varþa ok iki byrti langer num arvi uili. Far maþer af 16
landi. lætær husfrea i bo. havir i kuiþ ok annat i kui
þi. Far kristnidom væniandir han hæl ok nakka at hem
kynnum ok sighiær fotum af fostær landi. þær skulu arfu
væræ er skyldasti varu hanum þa han heman for en
han kom þær eig aftær til hemkynnæ. Ingsins mans
arv takær þan man i grikland sitær. Ligia man tvei
siuker baþir i eno husi. ær huar annars arvi. lifir
annar sva langi æftir annan. at han vit husli ta
kar. þa ær han hans arvi. Dor maþer i by. annar i aþru
by baþir a eno dogri. Fara man i more sighir. hvar
aþrum boþa þerra hvarghi þerra ær annars arvi.

Þrama man ver mni. þatr sanlar hvarghi ver
ta ar annars arvi. Drukna tuer þar a emu sa
pi. hvarghi þarra ar annars arve. Skilias man
hema far annar a skip allar til skgf. þor hm ar hema
var ok þen findr þar þoren ar heman for. ok ver eigh
a hvat þogre ar han þo hvarghi þerra ar annars ar
vi. Þor. Y. an skar i landi ar eigh þan skyldesti hos.
þa skal þar f hans standa til ienulanga. ar eigh þa
arvi komen. þa skal konog ar f taka biscupar ein pst
ar. Þor þy di skar. Y. ar egh barn til. þa skal. K. arf ta
ka vy skopar ain pstar ar. þar þallar dana ar f.
Þor. Y. na egh arva hans. þa er konong. arvi hans
Sva ar an kona firiger stupbarni sinu. vill sinu
barnu arf vma vari sik mat þar ar f namd fal
hun þa hauir hun firigiort þar ok fri þi sinu. vill egh
sun þainar latta hanar frid fhia. þa skal han frandu
bota sum þer ullia ar eghu þem allar taki hana þar
han fa. Siþan ar hion tu koma saman tak þar arnar
þerra arf. þorer. i lo lax til byrstokk. far iki giald fi
ri þat sum luter a þat sum arf tok. þat su af þodis

Westtroe Bota Laghmann 48/96

34

aghu þat þatt. Stoþhors i skoghu ganga allþy hol-
sum af fotas aghv þer þatt. Takat .xl. þo at arvi ma
eigh þritj firi þann allat dræpa skulu þatt hion a
vaxt agha. Þy þiskat .xl. sat konu þarra at til arfs
stander þy gipstiat londa þam mannu þoctor sina
at til arfs standat. at þer viliu þeir afvaxt agha.
22. Farr þrjti firi þo .xl. han at miskunnat maþat lonsa
þas at þo a vilat i ok randat or firr iku vtan tylptni
ek firr at han havir alt or þo þat at han atti. Bonde
þallat han hava lon þo baggia þerra ok þorr stu
tir þa skal utan firi mat tylptnat eki at han havir
alt fram laghr. han ma eigh þuivat at hetta þat sk
han salt sa. Or londa huspreat livir þo a þorþo hans
tor firi fardagha þa skal him til sinna iord fiura ok
halfr vik landboat þo sit hava han a at vitna til ar
fastu ok eigh langat. Þona takat þriðuig i þo ok
þer matþat af hans lot sipen tymber ok mullu
rekr þat skal alto skapta sva sum þo skyldir skulu
þatt luta ok þatt þrasta slikt hvart sum i þo a
þat fyr gpat. Þrþu an þer saman komo

allan sitt þann vinn mædrap eitt. Þann þiðar ok þardagha
þiðar nyttur ok vingaðar aghu þer þapi hika ok sva
Cap. 27 ratka Þarr annar broþer þoptarbu ok annar hema
i asku sitiar þatir aghu þer iammykit af arvi. In
laghr fa þairþar lort stolet. ok londa fa mat gialdi
iki fiet. skal utta mad tyþiðar eþe. at hans fa þak
Cap. 30 mat stolet Þavir fatir hem fylghr gort svu sinu
fallþer fatir fia. þa skal aþiðar til skipti sva þann vilþann
sinn vgiptar at hanu skal sikan sannu lot af gann
sinn þann hafti þem til los sinn giptar at sva skulu
þoðar sinn synir skipta án þer airu arvar hanur
af iorþu salt þann at giptar at þar skal i hans lot
standa þa at skipta. Þoðr sinn giptar af gatþi. a eig
barn ok airu þer skild at fatir ok moþer at lo sinn
þa skal fatir arf taka. ok eig modir. Fatir skal
iord latta hem fylghia modir ma iki iorþ giua
fiem þattu skaptarva. Þoðr sinn. a barn aptir sik. at
hanu hem giuit atoli iorþ. þar aghu barn vitu
til ok eig til fleira. at eghi nu er þol. þa far eigh
vitu til þas. Airu svar skiwur ok toptagarþar

Wærtræ Bota Laghmadr

i malli þa airu þar tu bol kallaðr ullr ok alnar · aller
enka eng þar aðr i uitu til um þessu mal er han
kallar þem giuar. Skuldu skal skipta sum lo.
þingi skal vil halfr ornum taka ok sva fram sa
ka. Cap. Vill þ. maðr or annarghom stad lósa han Cap. 31.
skal sumaðing siri þan gora ai han hafui þan
damalli byusa þem tva ora gullz allar tver
mark vagnar vittu til lata bara a sivnaðingi.
at han ai hanu sua skuldar ar an a a r lósa
han mad laghmanli ok uta mal tylptar epi.
Sisan far eigh varr nu han kallu barn sir va
ra. Haldar han aptur sagnar þing þa hafi vil
sinu. ix. aur. Er leþer þ. afal konu barn allar vil Cap. 32.
gangit a þingi þa takar þar arf hans ok eigh
hm han arleddhe Er sum til allar dottir fapur al
lar moþer biuþer allar systur þa far a blu þan af
arvi ar arleddhe. Er ingm þerra til þa skall
þan taka ok arleddhe Or landloe siri fardaghar 33.
þa airu tver lóter loll af lola hans. Or kona
hans þa ar þriþungar los af lola hans. Er rughi

sætr a bole. þa skal þan ek þol a gialda ar wunn. iam
marghar skeppur sunna ek sætr. Þar landæmdr þa
skal landæ kuæk sitia til fastæ hans ek mr allæ ar
væ lukæ hanũ til gef. sinæ. Þar frælsgum kalla þer
æ han æghu til tuæggia lotæ giptam vætæ. þa
skulu þer gialdæ konu hans mark. at hmidradasf
gef. æn þer þoræ vitæ han tvæggia lotæ giptan.
Konongæ vil sæ konu biðia. Æ þæt vtæn ko
nongriðriz. þa skal mæn sinæ. Gipta þollæn
latæ færæ. ok æ rændi sir vmbæ ok fæst takæ. þa skal
konogr bundfæst gen gæta. þa skal konogr gen færa
ok guia tolf markæ gulz allæ tvæ byæ ar væ þi
um sætæ. Bondæ son vil sæ konu bydiæ. han skal
hun skyldæstæ ar hiætæ. ok þon sinæ byðiæ han fæ
stnæþæ stænnu leggæ a hæmi skal til fæ sighiæ
næmnæ lord æn til æ. ok alr þæt guiæ vill. þrear
markæ skal laghæ vnggæ f. uæiæ. þaghar fir fæst
æ skilr ok handlũ saman tækir. þa æ ilgæ væ a l
læ intæ. æn vnghæ væ eigh hir æn þer koma bæ þi
a en bulf ok vndir ena bleo. Æ fæstæ ruf a bisco

Westra Gota Lagbrædr

þar iij. aur. Verþr þar fastr konar manns þrælum a. ix. aur. þan
skyldasta ok sva fastmaþr ok sva. þ. ok sva allr man-
loc hane aldrigh þer skulu firbar hans eghar valdr
bome aldrigh i firþ. hvar an þer uilia ar salr solue far
firlsgiu arstalar bono. þa ar. aur. iiu garf. ok merk hm
dradar garf barn þerra skolu arlogen vara hvarn staf
hmdradar garf ar þa ai þribunigl. skipti a þa þerra
ar eigh hmdradar garf giuin þa skal hvn up talar-
bridiug ok. iij. aur. far firlsgiu. sostro. giftis eigh vin
garfarlar hmdradar garf þa giptis hum til halsmugl.
Vill þia'll fa hustrono giu tva gra til þem ar hana
a. arkki kiapsir i barum Gullar. þ. manu salr. ar han
havir lighar hos hustrono hams. þa skal fur ganga
til þrar ef. arlar lyta. vi. gra havir kona hor giort
ok giva londa kono sinni talr. þa vari sik. mar þ liv
manu af namdinnu Vardar hum varþ lyte haimi. iii.
aur. þem skal aþrar til los lagia. aga hum þem hvart
þem skil hal arlar hughar. verþer hum eigh varl. þa
skal hum ganga fir lo ok loslot. i. hvarþ ax clabum
sum. Fastir. þ. ankin ok flytar hem ok lagl hos ok

Capp 5

capp. 6

aflar hæm barn þar a æingin sak. a. þar þar barn sitt æin
fir. al er gifter þar er a þallkono barn. þy hetur fingin
fast ænbis farsir. y. mo. gai vil lonkar laghar þan
er. sakar ar. sex. oy. nid fabur hæmnar. lig. y. nid þo
no ok fastur hana sitt æin malur vinga. y þa er laghar
bor. liggar vil fialsa fostro þota tolf ok a. firi ambur
vi. dar. firi a tlorna kono. sex. oy. þen barn a
ambur. þan skal varta hæmn til þas er hun gi
tar kuæn draghit. ok þo mollrat. Dor hun af þar
ni þota han. iij. oy. En lopa kono laghar skal.
væra mz tilptar ere. þar e atlornar anno. logher.
Cap 7 Cals kræn sim mallm hyona tregga. þa skal a
bingi talia. ok biscups lof til fa. ar væria mar
tvænn tilptu bisia sva sal. gul hull. ok vattu
sinu ar kræn sim vkur er sva skyld sinn nu
havir. iak talt. hy ma iak eigh wa hænn. ar
guszrath. Givar londe sar skalvar sak. kallar
sik sva skylda kono hava ar sinu kono ar
han ma eigh lo hæmn ar guszrath. þa fiilli þar
mar tvænni tilptu. var þar han fall þar þa skal

han botar hæmm. Liggiar. ÷ hos dottor sinn. þæt mal
skal af landi vorr skipta ok til wins. Gho fal ghiæ
ster ena konu. Gho bróþar sver ena konu. Gh v
bróþ vngiæ svæk ena konu. Ghu systrungiæ sver
ena konu. Gho modhgiym sva en man. Gho systar
sua en ÷. Gho systrungur a allæ biþ vngr svar
en ÷ þæt æ firnæ verk. Firbr konu barn sin. 8.
Dræpæ svn fadhr sin. Mæ fadhr son sin. Mæ biv
þr biolvr sin. M. biolþrúgiæ biolþrung sin. M.
systrungi systrung sin. M. fadhr fadhr sin. Mæ
modhr fadhr sin. M. svnar sun sin. M. dottor svn
sin. M. bróþor son sin. M. systur svn sin. M. sliku
malu skal af landi skipta. mæþ brevi til pavans Papa Ro-
nom þer skulu af pavanu bref taka. ok aptan man
til bysk. skips forra lata. han sea hvilka misgrin þer
fingu. biskuper skal þem bref fa firi hvunda sin.
Af allum firnæmærku. a biskupæ þrem. ÿ. þer
sum skriptæ. brut gæra. þer eghu biskupi. iii. ÿ.
Svnnudaghin þan æ næst æ æptir martensmæ
ssu dagh. ok qvældi þa æru mungæt tiþir lagh

mbrmar. Þ ef þenn londe fæsth þono manz þa skal
þrutsmæn til galin. a mugarst taka dæghi. nu m
æn til gatsz. gæna. grisar ar telias. þa skal hann
þerra a þrum grid sakar. i gard ok æ. þa skal þlæ
þi matar ok siþan firi gipt skilia. Sva ar firi gipt
ar skilia. þaghar þer kuma þaki a en bullstar ok vn
þu. ena vleo. þa a hun þridiugh i lo. ok. iii. aur. ar hin
diadar gar. af hans lot. Sun han hanu sina. fa
stikono a þrnn laghar ollstampnu. þa ar han sakar
at. ix. aur. vit sak sokia. ok sua vit. k. ok sva vit alla
man. Sva skal konde byuda fastikono. at laghum
at þrim ollstainnu sva sum. wedis þat ar laghar
forfal manz ok þono at þer sunk airu allar brut
vatik nim brænsair. þarar forfal baggia. þerra a
þu fna þar allar losian havir uur gangit. An han
latar þing visar. þa skal tva man a þnigi. lata forfal
bara. Vill. han eigh ar þy litar. þa skal a endaghar m
mar. typtar ebe. ok tuanum vichu bilia sva sar
gut holl. ok vat simm. at han fark laghar forfall.
ok þy ma iak eigh gipta þar hana. Vill han vakir

Maritræ Bota Laghmadr

Þar eigha'r alt þorp konogh at
bistup skal taka
retlose bolkar

Konu

Firi hanu·þa skal fir gangá mæ þ tvænn tylptum
bukia' sva sár gut holl ok uætrum sinu·at frænsim
þeria' ár sva skýlt at þer mughv eigh þo mæ þ gust
rath·allar sialbapar·Ef vaþar þan ne vil þa þiæ'st
eigh fa'st hava' þa skal þan fir gangá mæ þ tvænnu
tylptu·bukia' sva sár gut holl ok vætrum sinu at
þan fæst þana eigh sva sinn lagh sighia' i lándi þæssu
Þeár eigho þonong at taka ok sva viþþa· þa'tar
þan skal mæ þ gissum ovan fæna ok á: retlo
i·ostmagotland. þa skal þan sándi mán sa'lolbæk·
þingæt til alomagota þings·þa skal laghmaþar gissla
skupta·tua sinnum af landi·ok tua norþan af lan
þe·sitran skal aþra fiura' mán af landi gaia' mes
þem·þer skulu til unnaþæk·mota' fæna' ostgota gi
sla skulu þingæt fylgia' ok viþtu bæia' at þan ár
sva ut landar sum lagh þeria·sighia·þa skal allmago
ta' þings i gen hanu naimna' þa þan til þings þomlæk
þa skal þan sir allu gotom troleþan svaria' at þan
skal eigh rat lagh a landi þaru brýta·þa skal lagma
þar þan fyrst til konungs tema' ok sispen aþrin·þer·at

han lifar. ⁊. skal þa þrim mannum frit giua þem af eig
hava mykingsvark giort. En biscup skal taka. þa skal bo
nong allanda at sprua hvarn þer uilia hava, han
skal vonta sun vara þa skal konong hanum staf i hand
sætia ok gullkingrinn sitan skal han i kirkiu þa
ok i biskupsstol sætia. þa er fullkomen til valdar
uren uti. Bonda sun skal lagmaþer vara. þy skulu
allir vonder valda mal gust miskvn. konongar skal
nand firi sik sætia ok lagmaþer a þingi. þat þetir. e
aldragota þing er lagmaþer er. a. þar ma folk. ar
leta ok sætum lyse. ⁊. akar ⁊. vo manse up at vasl
du. þat er þrenni. ix. aurar. sak. a. ix. aurar. saksoki ok giald
firi. vo. sur mal. siornum eke. ix. aurar. ⁊. ok. ix. aurar. allir man.
hugar. ⁊. hus up manse at vsokru. þat er. þrenni
ix. aurar. a. ix. aurar. saksoka. ok sva. ⁊. ok sva allir man.
kallar ⁊. man bykkuhualp har. er. þat sighir. han
þu kop þan. þat skyr skuta þy at þu kallaþe mik
vkuaþinsord. þat er sextanortogha sak. i hvam lot.
han skal hanum þing uisa at skyr skuta. vitum latta
bara at endigha ok vita. mz tylptar ekke. bil. i sva sar

Nota: konung gefur lyre [illegible] sak [illegible] Lagmaþer [illegible] Om Biskops vorst. †

Om lagmans vorst

1 att lyse af saktum lyse

10

2

82

Vestrgötalagsmålen 42/96

gut holl·ok vattum sinu at þu kallaþe mik·vkuaþins
orþ·ok þu alt sandar at sak þerri·ar iak giuar þar sva
skal vkuaþins orþ sökiar ok firnar orþ kallar·þ·annar
fralsgiva·þan arfoten ar allar sigir iak·sa at þu iat
en firi enom ok hafti spyut a baki·þar ar vkuaþins
orþ·þriaimi sextanortogha sak iak sa at·þ sart þik hu
ar ar þat·þu kok han·Jak skyr skuta þy at þu kalla
þe mik vkvaþins orþ·ok firnar orþ·þat ar sextanor
togha sak·i hvan þriþiung·Jak sa at þu atti þm vi
lia·vit ko arlar mara þat ar firnar orþ·þriansax
tanortogha sak·þat skal sökia a handar hanu·kuivar
eigh ne vit·Jac sa at þv atti mopor þma·þat ar fir
nar orþ·ok þremi sextanortogha sak ok komvar eigh
ne vit arta aru vkvaþins orþ·kono Jak sa at þu
reet a quiggrindu loshaiaþ·ok i nvll ham þa alt
var iamrist nat ok daghér·kallar hana kunna
firighin kono arlar·ko·þat ar vkuaþins orþ·kallar
kono hortunu·þat ar vkuaþins orþ·kallar kono ha
ua at faþur sin arlar strukit hava barn sit fra sar
allar hava mytt sit barn·þatta aru firnar orþ·All

þæssi synda mal skal hyrst uiþ þræst sin talæ ok eigh
biaþa vp mz awnd ællæ vrez uliæ nū þan sæki sik
at þrim·aū·hete þrer ok æiru tiuæ (Ranū·þ·man þan
11 dræn·þa skal þan væriæ·sik mæþ tolf mana ekæ ok
tvæggiæ mannæ victuū·af þem tolf ok sitæn i tylft
standæ·falz þan at þöte þræim saxtan ortoghæi·(En
12 þ·kiræk man skuld þa skal þan a græmmæ þans ka
llæ læta þem uid væin ok höræ at þan kiræuæ þan
skuld·þa mæ þan næmæ þan sitæn æn þan vill·(
þan skyld at kiæsiæ·þa mæ þan söki þan til sum
læghsighiæ·ok ek sin a ouan æn þem skulum at
þan a þanū eig meræ at gialdæ·kuæþæi·him ne vil
þællæi·sik eig·æghæ þanū·skyld at gialdæ·þa skal
þan suæræ mæþ tolf mannū at þan a eig þanū
skyld at gialdæ ællæ gæf at löna· Bæi·þan þryt
vil böte þræim saxtanortoghæi ok skyldþmæ·Da
5 ann skal lösæ mæþ skuld mz tylptæ ekæ (Dræpæ·þ·
hors ællæ nöt siri manu·vetir fear fölengh·þæ
skal þan sumæting siri þanū græmæ læta ok synæ
Vistin a þandæ læta bara bisi svæ sæi· guþ holl

at iak sa at þu drapt fa hans ok vere hauð fearfo
lægh. Þy þan skal han fur ýlpr gangar biðia sva
sar gud holl. ok vack sinni at þv uiete mar fearfo
lægh ok þv drapt fa mit. ok þu arst sandar at sak
þerir silfan skal han aptan gialdar mar þ. svornom
eþe. ok a ovan þraimr saxtan ortogh. Sir eig a sýnar
victu til vair sik mz tolf mannu. En þat fa ar dir
þit. ar rueggia orla ar vart. allar tlem orðu. barta
þat ar full fearfoling. En þat ar varta an tler orlar
þa skal þat tvagildi atar gialdar sina huart sinn vart
ar. þar þar drapit hors allar nyt a býar markv. an
nar býar vet eig hvar drap. þa skal han sumarting
giara fir enu þerra ok haldar fir allu. ok victu la
ta baia a sumarting. ar þat sik þar fiorlastung. a
markv þerra af handauarku. manna ok þý aghu
þer þat. mar þ laghu aptan bota. Drapar fa annar
ok bar hurþinge victu gialdi helt fur mz svornu
eþe ok taki han þat drapna allar nyti hold ok
hup taki halfgildi. þat ar afti af þem sum drap.
þassu male ar hurþingi fullþer victusmaþar hvar

6

halan·han er fra·lt allar þra·l·Sýns hanum
giald þa skal sumarthingslitl giara·lata·þana·a sy-
nar uthu·þa skal þa·þa·watn ok þua·þia·lokar·sýns
hanū þatna·li·þa skal skýrskuta·Biski sva sar gud
holl·at fa·þit drap mit fa·mal·sýnar uthu·ok sin
gaf iak þar·sak til·Far han eigh soku fiamt mal
lagha·uthū·þa skal þin ar sak ar giuin·varia·
sik mal·tolf manna·biskia·sar sva gub hol·at eigh
drap mit fa·þit fa·ok iak eigh sanddar at þa·sak-
þu giuar ma·Faldar·fa·i·mans handavarki·i brun
all dika·allar·amnu·þylik varli ok far·þar bana
af·þa skal þota·vi·ora·fin hast·half mark·fin era·
ok sun fin ko·ok hors·Sva skal þat sokia·ok va·
ma·sua sun fa·havi fa·drapit·Sloghen·fa·i gar
þi sva at angin a·inn far bana·af liggi vgilt·In
sloghen or gar þi gialdi him aþrar·gar þa·a·Attar
mokor or garþi fa þar bana·af·ar ul a syna·vithu
gialde þan sinn a alta sva sinn ma·ar ar a·i dika
lagha·vtan samanlet sokin·ok varia·In·V·lastu
hast·allar balanagh ok stingar ur agha·gialdi

Westræ Gota Laghmælin

gar allar þan sic mal þiuptar eþ allt þan sandr þet þe
skyrtes þem sum lati fun vænn al genmal. Þessar tran
bor allar ambut sia lawarþi sinu ok gøra mokom sko
þa þessar skal allar ramur og skal lauan þæir salþi
gualla nu han aþræ sa hion sit sin þem aþræ þæ
afgaþir þenna sum lagh sigia en aþ naar þæim aim
til allar þufuþaþar i handu takin er eigh þæt til þæ
r mat nekuaþum sum lagh sighia. Lanerþ mann
þræl sin sum hym salu er uk lan þæir tabir er mæ
þan þau er i þans þæirþ naþe þan sum legir af þon
da haþ allar øxa allar ko þem skal þæir þæ
gomsle þæt er þunnar þæm øyr klæi oc ammur
þolk sin þæt sa afaþi þæt er þiorn allar mesta
sin þæigh skal þæta sum sin þæigh gomsle en eg sa
afaþir af þæt er sex øra sum þæst þæl sinum sit oxa
ok hors sin han afaþir gualdi iki sin þæigh lagge
þ mann sa sir til garþu þa mæ þæt sin eigh þæs
af þem uþ taþar hvarki mat þæto allar mesta
m uti wonda þæs sa er uþ taþar allar kostar þæ
þa mat taku af skal þan gualda lagi sa þæt

han will ok mat tilþrif ef at han fak eig meira
hans fir at gatslu án han hevir nu fram laghat.

1 Cap. Nám áru fang iorþar. Er ár arvar. Jordfrár vol
Aumat ok hengaf sumar þurfa ár kair.
hemfylgð. worþr frakka ár kóp. fámna ár skotning.

2. Cap. Kópe skal taka af þás hánde ár iord sal umfard
at varþa ok han tua af hándi várki af vár þa
þer allir skulu taka í hand valvm þem þa ár ok
kaupfesta bundit. Svi mz. vi. ár. þan þua will.
Komber eigh kóptuu uid sin farit ár þa sumatig
gana fim þem svm vmfarit vár þar ok allum þem
ár iorþ aghu í bý skal ganga um akra ok angiar
ok sua aptir á topt sibán. Miz þa ennor stakki þa
skal þen varna ár iorþ sal án fyr miz án umfarþ ko
mbaza. Miz sibán þa skal þan varþa sinn kóptu.
Atta skulu okolfastir vara. vnde sýrnsfastar. Siu
nasta gamall skal sumatíng vara. Sa skal iorþ. vá
rna ár a mat tuaimi tilþrif ok tuaimi victum skal
iorþ vánna. Sumártíng skal usa þem niam ár kó
þa varþa þa án annartvágia quals vár þ allat

j

vmfärþ firi hanum. Giunachingh skal firi hanu halka
þor han uita firi maþ tilþtair ekc ar han eigh köpe-
värþaþe þa ar han uarþar. falz han lötr. iii. aurar. firi þo
þrufsliz arfnakin iorþ hana skal väria mz arfþär
victuu. Twer man skulu victu baia ok i tilþt standa.
Sva skal uictu baia. Þäk iak. þäs uictu ok iii man
twer ar þu tokt iorþ þässa ar arvi. ar vilku maþ vi
ftu borno biuþum iur sikr svm lagh sighia. þa skal
han firi tilþt ganga ar biþia sva guþ holl ok uaþu
smu. ar iac tok iorþ þässa ar arvi ok ar vilku. ok
iac a ok þu ikki väta i. Sliz iorþ ar þem köpt
hafir. þa skal han väria maþ riamm tilþtum
ok riamm vistu. biþi sva sär guþ holl ok uaþu
smu ar iak köpta iorþ þässa maþ fäst ok mz vm
färþ ar vilku. ok sva svm lagh sighia ok iak a ok
þu ikki väta i. þa skal firi akria tilþt gangar ok sva
ria samalund köpa victu skal latta baia i tilþt
hvarr tvaggia manna Ga salia iull iorþ sina þa
skal biuþa arva sinu. Giunaching skal firi arva gri
ur ok sva biuþa hanu iorþ at köpa. Siþan skal þig

4 Cap.

50

uusa ok manaþar skaimmu skuli þingmen þem gæ
þar. Konuþæk han til at köpa iorþ a manaþar skum
mu. þar æi vald. konuþæk han eigh. þa skal han til
þingsfaur lati þoma sæk at sæliæ þem mæst biu
þar þæir firi. Sua skal kona lagh vi þæ sum kar
mabar sig skal a flat faræ mum vili hvar þæt æi
ÞÆ allar kona æin i lo sitæk sig ma ÞÆ af kono sin
mu iorþ köpa mæþ lagmæli. þæt kallæi vaggiæk
köp. Köpe bonde iorþ i iorþ æin han vill. Ga sum
iorþ sæl sialuæn skal han. köp fæstum binda ok
mþ vinfæþ uæiæ hvæt þæt æi hældæi kona æl
lai barn. allar ÞÆ a þingi skal ouormaghæ köpæ
i sæ ÞÆ köpe mz lösom ögom ok uull aptæ sæliæ vid
lösom ögom han skal þem lagbinda æk han köp
æ af han skal sina firi iorþ lukæ sum þa æk til bu
þir. Vill han i iorð skiptæ þa skal han lag eigh
bunþa kona sæl iorþ sina allar ÞÆ laggiæ eig i
lo köpir sæ iorþ aþræ þæt æk þæs þerræ æk iorþa
wæhi æth köpir ÞÆ iorþo sinni gæ agæt till
mæt fa baggiæ þerræ þaghæi lo skiptis þa skal

Viii Alþingis köp

konu fall fod

Maritræ Bota Laghmælir

Sedha bolk

52

sva mælha er. apr til skipts leggia sum agætr
var. Skal a hjon tu. ok iorð mælt þessom þrom þópp
þ allæsannat eigh egha. þat. a vitu bæþvm þem
uil uita til egho. þar þar iorð farm sisþan hjon a
koma saman þa ei hjm vaggia þeria. Biskupar
a vitu fir konunge. ok landar. A. fir inskipi. ok
lunde fir allum þem. Egho lýndar vý. ok annan
landir mán skal þem a. þa aghu lýnþer uitu ok
eigh landir mán. hýa þeria messu. Þo a lýnþar
iby mz leudum mannu. eig mughu þer uitu mi
ster. þý harðar. Vill þ iorð at varþum taka. þa sk
al vinfærþ til þeria skiliar hanu sua iorð til vaþrir
sum lagh til sighia. Lósar han innan þriggia vinte
þa ar eigh iorð forua þria standar hjm þrea vinter
allar þrim þángar. þa ar forvarþia. Laggar. þ. ann
vr. vaþ. gull allar silvar. þa skal han gaua sinna
king fir hanu ok halva ar lósa uarþ sir ok kuld
kiafia. Han skal skýld lucta. ef sin eptir ar skuld
ar eig mere án nu ar fram lagh. Vil eig skýld lu
kia ok eig lagh ganga. þa skal vaþum halþa ok

Gnúr. þ. i
gen konungr
skipum. þ.
hann þarf
fir an hann
eiga at
þa er hann
vill

Ef
ok
eigi
mere
an
þetta

Hvat
vitni
a skal
adhrifi

vitnis
adhrifi
þriu
skipti

Vm
annuð
vald

til þingl fóra latir þima sár at sá hin kopir þ. wol
áru af kóptir. akran skil þem a han eig vitu nú
til eimar skipr. þa skal sár firi gange. áz wol. a
nz rem ýlþtu. ok biki sva sár gusk holl. ok uat
nim sinu ar skipr þarfi var aldzigh farin af wo
le þessu mar far a lláz inz vmfáz þ ok eig afh
ánd sinn lagh sighia. k allar annar sik hana
herfr skipr ok annar topt. sa a vitu ár árfr kal
lás hava. k allar annar vrskipt eghá ok annar
a wol. sa a uitu áz wola. vrskiptir ok gar þar. þár sku
lu all til toptar at lagmáli. hann þ topt i by ok
orall land ok sex lassa áng. þa a han uitu til vrsk
ipta atiunda lóter atiungz til lóf ok lok vndir
vispar. þ eig meira firi en atiundar lór atiungz
far iki uitar a han. atiungum skal by by ggia
fiurir vaghaz skilu af by rinna. lip ok garþa
ok bróz skal atiungu. skipar hiftis at kirkuga
þaz ok toptar garþar. þa sokn gárþa ok eig top
hiftis a akaz ok topt. sa skal gárþa az topt. a
garþar skal standa mállu topt ok alira luhtar

Um alla fallna forda

Um annar arfr ok annar forfr

Um biskup uitu all

Um kirkju

A helghahoz þragh· halfgarþi mælin þopta· þva
ggia· ham skal · gildar vatta· þin hurghm þo
r fim utan annar kæur a annan· Tialdru· stenar
skal tua i þorp gwa· þripia a laggia· þer skulu vit
m lenta ar i þorp liggia· hus skal sva mar tvaldru
sarta ar stiper rum ar mallu ok opsaorup · hv
tar annar· þ· hus sm af topfto ok yrkur tofr· þa hr
tar bakar ok eig tofr· Gokia skal gurþ af handi
sar þan ar mallu war tofta· gildan ok eig vgildan
Randar vaghar tofta· mallu· ham skal sua abnta
vrþar vatta· ÞÞ· waghr iuir tofr· Þ· ham skal þan
vaghr hanu af laggiar· sum ham uill· eig i dak alli
y dr· allar i hall vp· halvan vaghr skal huar þer
ta· mallr· tofta· laggia· ligwaghr skal til kirkiu lag
gia· eigh ma lik iuir tofr· Þ· faia· olouandis mum
ham se sakar ar· þiaimi sermontoghom· Braswa
ghar skal til byar liggia· sa skal þiaimi sarmontor
toghor wm air vp yrkur· far· Þ· a akar sin allar·
ang sina ar lor· þa skal ham sialvar sik vgnar
þa· ÞÞ· gard sin hanu· þa skal ham sokia up ham

Var mdn
skap a
anat vef

j

mál sinna tingok tolf manna eþe ok mithin lata
þaira at garþar þann standr firi tofr hans sua at
han ma eigi ut ua ghu na kastir han eigi garþ up
firi sinna tings dagh bóte þrenesar tanor tolf ok
hinn taki up garþ aptir þ mgl doma ok taki doma
sair garþ at varþveita e marþan tofr hans vmdr
fli tair af hygd sina þa skal han sokia garþ af
handum sair sua sum hr a lata doma hanu gil
dain gard ok eigi vgildan hu sair þ i akair gair þi
þair sum a þriu gramna aghu iorþ þrung um
þa ma han eigi þair þar marþ lagmali þer skulu
hanu sinna þing gaira ok in halda virin lata þa
ra at han þar akar gairþi ok gair hlóstrofr iuir
akair ok áng þý ma han eigi at lagmali þar þar
þa skal þing iu sa lata þem doma endagha vist
na marþ tiamni tilþrinn lata doma af garþ a sag
nair þ mgl brýta af ok eigi braima Biþþar skip
ta iorþ sinni hu sar annair ur a akair allair áng
a grasiaþir luggar teghar vit tegh han a iamna
vitu iuf þan i þý lor Byggir han ur a mark þý

Wastra Gota Laghmadr

56

at gaiti um bring sik sialuat. Byggir a sa mar
ku gaiti um bring sik a. iij. vithek. a ll. iij. vit
trum lang a oxa byti til skogs. til vndir vikar
ok til fangans angru a vitu innan gard hanu
ok han inga utan gait til almanigs þat kallar
holmskop han ma eig i barlgh buuda. vilia gra
nar intaku taka fir hanu. þa skulu þer hanu
gatu laggia til almanings siv fanna breta.
þer skulu gaiþa gaiþa ar iorþ eghu ut til al
manings. sig ma taka mtaku. nu alli uli þer
ar eghu aftunda lot af aftungi. þaghar in ai
takir. þa skal sa valda oþ olskipti ar. ull. gaia
sumarting siti ens gaiti ok haldi fiti allum
þem iorþ arghu i byi. þa skal þing usa ok lata
þem endagha oma. þingsmanna vitni. a en
dagha lata bain ok svana aþtir at sva kom
domar. a mal hans a þingi at han skuldi har
standa i dagh ok repa iorþ i aftungi. siþen i
aftunga. ar repar. þa skal þing sighia ok lo
ta a sagnar þingi. an eigh ull hir. Siþan lam

ar gripinna
þriggia iorþ
m-thaka

dima sua attungi hvarum sum lomr fal miz þrugs
mithni sua skulu allir sin i mallm skipa labi gard
ok iorþ. en eig uliar allar. En man kallar sik aghá
a far markn. ár eig garþar um kvarþa grannar
ne vid. kalla allar þem egha. þa aghv þer vitn ár
allum þem ullia uta til egnar. Vaina med tvám
m tálpum ok tvámm mithnu. vibia sua sár gub
holl. ok uattum smu ar iord þarsi. ár osskil um
ár almánnug. aldra grámar. ok eig enáng þm.
Skal a þorp ok bý um almánnug. þa a býr vitu
ok eig þorp. Half tylft af fásku skal i bý. uána
án gram sik uttar til fullbýar. Tvek iorþarghá
ndi. i tylft hvarri skulu vithn. bána án han ár
hógha býr. ok af heþnu býgdar. þa skulu tvek
iarþeghándi af þem eig bara mithni hvar sin
sinni tylft ganga bibi sua sár guid holl ok uat
tum smu. ar býr. þámi havin varit fullbýr bá
þi i heþnu ok kristnu. ok þý a han iamma vitu
vib býr þm at laghmale. A. en. ÿ. allár býr ár
kirkia. i. ok half þánda manna. þa ma utta

Ein mein kaffar a far markt grannar

skal a þorp ok býr um almennug

Wraitræ Sota Laghmælin

58

han til fulz byar. Skul man um marker skal bya
marki. þa skulu þer skyal se sin i mallum gangandi
hum byr i sic mæki at han kallar i. þerra skal hæ
ghum mæn garz kalla þar sum standir havir
þrea vatar ok þim langar þar a byr uttu firir
þer skulu saman gangar ok victu latar bair i
stad þan sum han kallar i. Vak þar annar uttu
siþari sa skal vittu orþ aghar hava þa þi sawmir
gh uttu þa skal haira þ a syn til næmna af þingi
sambær a syna mannu a þa skal þem lagh dóma
ar a syn victnar mz saing þem eig a þa skal lanz
a syn næmna ok lósa marki þerra Skul a land ok
hatuþ land skal uttu vill by taka innmark sina
gen byar mark annari þer skulu gard garþa ar
munlia taka ok sóki siþan haluan sair af handu
gilden ok eig vgildan vill þ. þa þi up taku þa skal
han garz gara ar up uul taka sóke siþan sair
af hanæ gildan ok eig vgildan Tra þir þ. en ha
alar gar þi sialvar um kring vil þ fa lót sina
hegna þa skal han garþ marki fa lóta gaira eigh
eghar ok þe hamar stulu uttu eghar ar eig sóluar fang til skal vazta
mz rbanum oþ þu namdar manar Skal a hamad oc bý þer a ha
mad uttu.

Þem mæla skal byta mallum

skal a standa ok hegnad

Þan man þu mæla i mallum gen aðrum

þa skal ok ne

skulu

skal

ma han allar mtaka. nū han se saker ar þræmm
saxtanþrogh. ok hetir græssþan sa byr ar sua gar
nd. Randar vatn malli maggia marka gar þi
hver ar sinu odalli ok mótas i mis vatnrras.

An man a enka skipt i byj

Ar enka skipt byj. a þrū þer aghu vitu ar i
byj. þar hurn mykil hum skal vara. hun hetir
utulos þorp an hun air eg rend ok stend eg ma
þr at hvarru alla þor uta ar lagmarli. An

An tyaldur vil flytia

tyaldur vil flytia an vranet kallar liggia þa
skal siunastug til gara. ok þing usa ok enda
gha lata hem domar. þor varia mar þ tuanum
tylprū sa ar vid han telir. ar tyaldar þæssi lig
gar rar ok vrat eghi. hver sum byytar up ren

Hvar byyd rem ok sten

ok sten han hetir i aþrū manū ormylia hem ar
saker ar traum sextanþrogh. Slar. þ. ang mans til

An man dar aigh mana

þar hym at ar a han skal taka ui þi quist vitar last
a ok sata sua i þer ar lagha forbud ma eigh vn
dan taka nū han sakri sik ar þræmm sextanþ
rogh. þer skal hó a ang lagda til þes ai þer ar
ru sakir. hinn mynn[illegible]u skal gara.

Maitre Bota Laghmælr

Dill mýlnu gæra þan ma eig sua gæra ar þopt
ammars manns þullis eig aðr eig ang e
ig vaghū manna eig forta granna ok eig mýlnu
þerre ar fyr a var gyr eig fiski uærkū fisligar þ
ma ok eig sua gæra ar þem a lyri fisligar þi sp
lur eig ma fiskia i skammum manns ammar ein
þan ar a eigh i diki ammar manns. mýlnu skak
lygar ofe þrea uetter allar þrim vattū langar
ar u fang af voten þa sa wald ar taker ar uull
Sighw sua þen ar mýlnustaþ aðr ar fang ærn
al af voten viti mar þ svaimi fyl frū ar stiwr þ
stoþu ok stulpar ok draskulla la ok holagh a
af mýlnustaþ ma þan þe fang ar u all voten.
Sa af a mýlnu stad ar fyrst gar uarka hvar þat
ar harda a aldra gota ang allar alþra gæma.
Dela man um mýlnu stad kallar hver sik
eghar þa skal a sýn til namna þen skal lagh fa
victnū uar þar sipar haver bapik iammargh vir
m þa skal lauz a sýn namna til ok skilia mallt
þerra Gar af mýlnu talmæmuse vactu a ammar

an mýlnu stadr o'dre hat

dela' man um mýlnu stad

er o'ro a aldringa vatn

¶ eng annanuagh þa skal þriduig lyss fara af
vatni án tua lyte ma han stamna: eig uur a
land nu han sa lanfastu mz fast ok vmskiptt la
gha: aka grannar almannig in fira mylnu
dorom· þa skal han sax uaghar kraftar þer sku
lu hanu uagh laggia· Gaur ¶ þato eig laghski
ptar þar iorþo lyutar annar fira mylnu dorom.
þa at mylnar hās vnit. ok aþer gar mylnui-
a aug sinnu luggar grannar almanniga i gen
annanuagh a byr annar· þa skal han landfa
stu hopa af þem ar þar a iord i byr. Vatn skal
eigh vanda af fornu fari. aþrum manni til an
dmarka aþrubis án fyr haur runnit· forþ ma
eigh ar mutu taka· þatta er þinur toll þar

Gauar ¶ mann þurfs sak firir — harstal
lar annan grip. ok — fas aptar gri
þar spilt alt· sprangdar· gialdar aptar mz fior
nom ebe án falzat ok fullar þurfs þytar· Gnar
la tuer fapghar vatna takur mz hange fapur
vppi· ok sinn án maghandi· mapar ar: Gangar

Þessar wattn sk þarfe vt ann aþeir allir angli allir tomnt
finnitra mans. Aegi þan wattnit þem fyr atta iordhund
Þrondar. aurar vop. gialte atr þan legar hands andima
hallar mz foxomum ofr

Westtræ Bola Laghmæl

at þriðia bolkap. ok þriðia bolkap skal vppi hangia.
ok eigi þriðia. Takit. V. þiuf sim ok þiuft mz bm
di þiuf a bak ok leite til þingsi. mz tua victnis
mæn þa æ victna a þinge. han sammæn þiuf
vaina. mz wolf mammū. af þingi gangia. þæs æ
sværia ar ham æ hildæ þiuen. þi æ han var
þæ lif sit latæ. Siþæn skal han coma til hogst
ok til hangia. til draps ok til qiþa. til wræst ok
til þiofu. vgldæn sin arva ok æfinnæ landa.
sva sin kunlig. sinn sin gomūga. var þæ þiu
næ takin a vægi ok eigi af þem æ sin skild
æ wæpn. þa skal han þiuf þem mz sæ lada
ok bud sænda þem sum þiuvæ þæ æ. Hæv
han hans sammæn þiuf fingit taki mæk sin
þiuf ok sva ora sin þiuft. En þæn sum stolen
æ kallæ þiuft eigi naina sina. ok eigi þiuf
hau þæn sum i handū hauin þiuf til þings.
winiss þæn til konongsgarz londe skuls vi
þiuf sakloss a þingi. Takit. V. þiuf ammæs
mænss a væg ok eig. sim latæ lösæn ar laglöso

þa kalla man þan locta kaiar uain þuſna þaz
ſva at i lahum talt at þur ain ſuuuar. En az
þan az ſkal ok takar. Annar talar i hanſar þu
ſi. þriſi takar uiþr. þar ain allr ena lund ſakir.
þreat ain þuſs vitulóſoz. En an i handi takar.
Annur ain or husi dragr. þriþia ain lebeſſ til ga
arbz ok grunbar gram hvarghin ſik or þuſſa gr
or. þrettan ain þuſs vinur. En at iak ſkal eigh
far þit ok eigh þýſtis iak a. Annur at iak iab
eig far þit i hanþar þuvi. þriþia at iak ai eigh
viþ eztaku þuvar þin ok vair ſik ſum ſagh at
ai. Vaiter. ÿ. ſtolen vinakar fiar aþtir fallur. i
karſti. hvaſt ſkal bý leta. A gramma ſkal kalla þa
ſkulu mab ganga. Leber eigh fiar or bý. þa ſkal
ranſſaka. Sig mughu grammar ranzſak ſýna.
Grammar ſkulu i garb ganga þas hýſt ai iarſt
ai grun a han ſkal ſum kalla ok tebez ranſak.
Bonde ſkal eig ranſſak ſýna an han ai ſial
iar hema. han ſkal vpp ſata ſin munſtar hus
far az kornſkýainuma ok matſkamma ok ſýum

skama þy þen aðru innustar hus. En annur hus
þæpi lapa ok nøðhus þat heter vthus þo at las
se fin. Þu skal londe hus vpp læta. Þu skal londe
þan sins haur mest ok annar mast hanu ingæ
ga þan at þer troa þapi. Þa þu skulu þer innlø
sir uara ok sua ingænga þer skulu leta i þem hu
sum hiðir sir inn vndir las ok hykku at þer huit
halan þa at sa þuuat at þa skal þuf taka þem
sakloſ fir þy at han at sanþat þuuat ok hvat
gjørn giræ [illegible] sak inz laghum rundir.
Vill han inf gænga at han at sandat þuuat þa
skal londin valo eghe sa at sak guuat at taker
[illegible] fir skaka sin ok eghit aptir ok a þat si
lagh sigiua þa ma londe uþ han sindas at sak
loso þo eigh fyr an firir haraſzhøfðinga uran
han fa vurgþan firir loce sak sina uþ land ok
gonong sum lagh sighia vill han eigh uþ þæ
ganga þa skal þuf a bak vinda ok til þingse sy
r eigh ma fyr sølan lata nu vip liggi huarnegn
manhat. Takar þ bundin þuf inz ram af ma

ok sølgiurþir ok ber sott buðir vghair uþ kna.

m. han skal skirskuta' fir þa þiam ok þa þa'
by. at han þar þiuf sins þæmar ok þý ar hym sakar
at. xl. aur. þu ein hutur þluctu allar þarstu kan. ark
allar kistu þar þavr huspreia lykil til þa ar hus
preia þurfar. Vill eigh konde þaghlýta' þa skal hus
preo takar. ok bak bruta' til þings fóra' fir allar gý
ta' allar fir haira'k. Vill þa konde lósa' hospreo sina
mar þ laghum rattum. þa skal konu lósa' þara' fir
þý at kona ar ovormaghi þvi a eigh hug ok eigh
þanga' utan fir trolskap. far konde a'stir sinu sins
hanu ransaak. þa skal han mz vittnu þe þa' fir
þý at han ma eigh hanu sýna' ransaak þa han
ar sialvar hemar. sýns hanu ransaak þa dragher
han þiufsku a sik. þa skal skirskuta' fir grannu
at nu ar ransaak sund. þa kallar konde han þiuf
sin. þý at han sundi ransaak. þu kuaþar hani ne
nit. þa skal sa sighia' til sinu haira'k hóflinga' ham
skal þing til nanna' ok naind satta' ok at spýria
hvi ham ransaak sundi. en kallar sik eigh þiuf
ham ar sakar at þrannu saxtanótoghom. þu ar

þat þr at ranzsak·sundi· Þu standi sak open þr at
han aí· þuvar kallaþat· han skal vara· sik mz rvá
m tylptal ok· uij· manna· forrþe· falz han þre sin
lagh sighia· þu at vrusk hvs·giuar him sak at sinz
hauir mist· þu kom þar at· þu havir maldir allar
hon þm at þu at male at marla· þa sa londr bun
din vit vitu suari mz talemm tylftin ok· uij· manna·
forrþe at þer kin þar hvarn mz mitu allar valdi
mitu allar þerra· iak a male at marla· þat at
abyrt ok eig with iak þurftarþe þem· vitir won
dr lonta· at han abyrd upp a hem lar vari sik
m tuamu tylftin· Hittar· þ· grip sin· þa skal han
tak sin lezast· londr skal eig tak sýnia nin han
sakar se· þa skal londr tal taka· biþia· man kuar
sátu sin þurf stolet þa skal sunathing· sin þem
gana· at i tak gik ok halda· sin þem þa·st havin
i handin· þurftolet skal þeþa· til þriþia sala· a þri
dia· sala· skal sir lósta· allar svaira· mz tylftir e
þe ok tuaggia mana vitnin at þat var þrema·
fyt ol· þar drak ok diþi mýlk ok moþor spinar

Þessa bolk

ok mar a·ok þv ikki i· Þor eigh þæs svænar·þa
skal hvm til gangar ar sir havir kænt·ok svænar
mz tylptar ebe ok tvænn vithum ar þænn gri
þar var fin mar stolen ok hvarghi sankandi
vak hyr æn hæ vak a ok þu iki· Hittir þ· grip
sin a farum vægh·þa skal hvm i handu hauur
brotit tak firir fa af lofastum manu vm hyv
mætar til hus ok til hems·þa skal hvm æpnir
farn ar sir haur kænt·þa skal kuursætu tak
fir lespall af lofastum manu·taksætar han fir
mum þa skal lota þar sum skal ar um hylsvar
firr gangi·taki skal grip frammit hava·kom
bar eigh fram·þa ar eigh tak laghiba gangir
þa ar han sakar ar tvænn fir tanotogh vller
vari sik mz tylptar ebe·ok tvægra manna vithu
m·þ· kæmur grip sin i annar·þ· handu hal
lar sa sik ar lane havar takit ar i handu ha
vir·þa skal æfter farn ar sik kallar eighæ ok
tak fir lespæs af þem ar i handu hauur·han
ma eigh hymna mum han sæki sik taksætar

han firi mann þar skal lósa af skaþar allar varia firi
hema föt. hvn aftng skal fin gaira af lósa mar la
gha vitnu. an eigh vindar hin lagha nakn fin. þrý
airn lagha tak. er af brótar tak til hus ok til hemas.
Annaz af kuarsatu tak mar þem sámb. a þaþu.
þriþia af skiala tak fin land ok galmam þet ma
eigh lund afrunn sýnia nu han saki sik. Tak sa
af. V. grip sin hallar hm i handum hauk sik ha
ua köpt af vtlanskum mann. ok af vm mman
lanz. þa skal han sýna aftng fin hanu gaira. af
i handum hauir grip. ham skal sinu sala bud fa
kumbar ham til uil vinna firi hema föt. þer a ham
vm til. k umbar han eigh. þa skal ham uita til
sins mz tylptnir ete ok svaggia manna vitnum.
Airn þaþiz utlanzkur. þer nid haua köpt þa
skulu þer finghurum narsta stamnv gaira kumi
þa allr til þas landa mázkiz af þam af nast. Ga
li ok vm. ok þan i handi hauiz. ok þan af illr. þar
skal varia firi hema föt allar laghum lósa. k o
þasstez vid aimar i varu landi. ok ammar hýnwgh

gal.

konungr allar i dannmarkr. þa skal maðr þar stæm
mu til gæra ok lepuss til landamarkz. ok gieks
aptr þangat er lösis sum lagh sighr a allar vatn
þen i handlum hauir. þa hik lagh, ok nu sum vt
lænsk man göra oc þa hikar nu aptr uir þem
göra. Capat. V. grip sin kopir aptr ok kænnir
eigh þa kænnis vit sipan. þa skal hans vin
vio mara fyra hinu grip eir hanu satdi. ok alli
þan grip er fiu mar guldin. ok lepe sipen til þri
þia sakaper skal fyll vatn fur ganga allar lö
sum laghum. sin vatr landa kænna sin grip
i apan landi. allar uclan skur man i marn landi
þa skal sönnathingh til gæra. ok lösa grip sin mu
þenn nianu an skal þan vatna eir grip illr. An
nar hans landi mz hanu. þusi af þi landi eir
hauir grip sin i kænt. Cap. VI. skal hm lata eir i
handum hauir mz þessi mun nu vatna nu mz
vilpeat ete. ar i hanss gardi per var þanu grip
heima fötet. ok þu a han ok þu iki i þor han
eigh per sueina þa skal hm nu nua mz þrim.

mannū at þan a þán grip ok þurftar-þeke til þessu
manns allar þóte sinn lagh sighia þurftar-mæn grip
sin i þwse þapta allt alter þuf af-þa skal þan
þýsa sinn lagh sighia ok giæra sik orþinva: þom
þæi hem apdæl ær þæmmr þt þa skal þem til gangæ
mæ tilptæi ebe ok aufgæt manna vitni bi i sva
sær gut hollan ok uæthum sinū at tak þem þenna
grip i þuft handū allæ alta tak þuf af þi ám
tak verþer vmuttgiæ laghæ ok hýsti fir fystæ mot
mani ok uæstæ bi ok þuþra þingæ þi ám tak uæ
þæ orþinna at vara: þa skal hem til gangæ ær grip
sin hauir þánt ok sværiæ at gripæir sær var fiam
mæir stolen ok huarghi sanþuæmdi tak hi ær þæ
ok tak a ok þu iki. þa skal þen loss hauir grip sin
þuta ova gæ fir þæt at vmmgiæ laghinn ain þem
stepes þem vtan þæmt ok gæ en þem innam þæ
ræz lóter ok eigh þi mæn at flere se an en. ¶. a
varsæ hirla stolen ok æ eigh ifel. mæ þæ i sol si
þán ummæ sær at þæna. þiuter þem sir at stæpia
þem skal taksætta ok sunæting til gæta ok lósa

48

grennar laghum er sigh grengir hals ner þriz hni
skal hol hanar er fót hauur hema. Þessi þrall mæz
allar ambur lópar vort fair hni aptr er a fiz sir
eighir apuir ok leper apr a hand hanū er han þi
ur hallar ul garb ok ul grinter mz vitnū þar er
hangir sigh þuffak rundit mz laghū rattum
hanū skal lota fir þa þuffak ata þroghor um
ar fuar er sua ok sua allum mannū. Gar þar
þ. þrall sin allar ambur hallar sia sa stolet uain
allar ran takir þa skal han mikla tia þa skal þu
natting fir þem gain sum i tak gak taku skal þan
uara vip sinnafting er i hamōū haim. Sa a vit
mu er hamdum hauur er uitm farll. Vitm fir
hema fót mz ýlpnir efe ok ovaggia manna
vitnū. Þisi sua sar guð holl. ok uattum sinum
er tak fóter han hema i husum ok heilkap þer
diri ok drak molk af moþor spina. þar uar i
klaþum nafþar ok i naggu lagþer. þy a tak
þen ok þu iki. falz ham. þa skal hm sir hauur
takla suarta mz ýlpnar efe ok naggia man

nä· uistnu ar þanne·þ· all· kona· uar fin mär lo
len allär ranc· ok huarghi þa uärkmädi iak þa
fyr än här iak a ok þu iki i· Takär·þ· þräll all·
ambut a löpstighu· þa skal hälsa· sinn lagh sighu
hm skal lina· fir vnmängia· lagh nia öra· innan
lanz half mark utän lanz· Vinni til sinn lagh
är· þräl ok ambut þem· skal vnga· Bonde är
til vinordz bispm þärf är sär ok hms är köpir·
þa skal sa vnga· är til uinordz är· biþm· Bonde
skal väre sa är sär· þräl ok ambut· þem är
köpir· bäti nr· ok nalär þär narstu fin brote·
än firi grifum allän aldär· þy skal uin taka·
til alþra· köpa· ar hem skal orþinna gäia um al
köp· Vil hin han þinf kallä· þa skal uin vistna·
ok þer ter samän inz tilpräk ekc· ar iak köpi
grip häima· inz vin ok inz vistni· sva sinn lagh va
ru· ok þy ualt iak eigh fälk þerre· þu giuär mär·
horf ok nöt hof fä· ok hornfä· skapat klädi ok
skiept iaku· þem skal köpa· ok sälia· inz vin ok
vistni· Dikur swärf ok oskapat klädi ok altär

i lopom liggar. ok þat a torghe köpess vmin lopar sua
sum i. Mik ermor þý. þa skal han hauia miaggiar mia
na uiðin ok gilpiar ek þarf. at svaria at han köp
te torghköpe iaðin ok hý ar han eigh þinnar. at þat

Þarghar airu fornamiz sakir. Siðan fiz fornam
ar þarfi. at takar. Y. köknote. manz. mix sakir.
a lör uti o louandisz ok akar inz allar iþar. þa ar
han sakar at þraimm saxtanörtogh. Huggar. Y. ek
þa sum aldin bar olowandiss. þa ar han sakar at
sex örom. Huggar. han þrettar allar þrim flerra.
þa ar þat þraimm saxtanörtogh sak. Huggr vn
dir iiþu þa ar þat atta örogho sak. vram skogh
ar se lagaþer i hairaz taxpst. þa köpte. þraimm saxtan
örogh. köpter. Y. inam haum fang. lata. klandar
sin hanu. kallar sin vein. lepiss til stunt at fara.
þa skal han hylghia. ar han sandar at sak köpte atta
örogh sakköpter. enu sinz vnduruss ok sax öra firir
aldmund sýn han til stunt at fara. þa ar þat rat
lösa. Takar. Y. man i skogh sinu. þinl all. legho
Y. taki af hanu örse allar. o knöte. þat ar fiarme

a. þarfi ar höxtar fornamiss sakir. lagsti. takr mar hast alli
horf vlofwandiss attar. þa. k. ar stahu. i. gaudi. þa köpte
att. iiii. oc xii. eg. an. xx. ar stahu. i. gaudi oc takr nokor
oz hans gaudi. hast alli horf vlofwandiss alli. oc köpta fou
fullir. þriss bötl. oc eg til liss lax. viii. þat mun gin. a. iiii

air Takar Y vik hus bonda allar bondar sun þa a sa
fang air eghun a tuku af hanũ fang ar saklösu sölze
ham sidan vm skoghar hug ám han nul. Mkar Y go
nom skogh Y barstar ar sul manz allar andur stag
huggi ar saklösu barki. Takar Y a andrũ taghi hal
all orsar vang all slatta skip skornsast molkar ko
manz all þe ám full fornám skal bota fir sar ór
ór fir ehu tua fir tagh andu half mark fir siva
ringl bar ótogh fir iuu fir tuar tvar ótogh fir
þreir all þrim Hera þar er fult fornám sar þra
Mkar Y nur áng uslagna all ivik akar sipan vp
ar runnit lötr ótogh fir hnart hnul. Mkar annt
sunn bote þrim serengþroghor þý at þa hetir
sögnta. Takar Y garþ manz gialdi fir þrim
sartanþroghor. Takar Y fang manz huggm i
skogh all annar skap gialdi þrim sartanþrogh
ám ham falz ar þan sum sönr sin gar af akrum
fyr ám burghir ar gialdi aptak allan þan skap
gangar gönũ ok a ovan þrim sartanþro
ghor þem ennum skaban far eigh wnong eigh al

lum mannū. Byrjar þ. annars garðr far londe sva
þa gjnom gialdi hjm ok brjót aftaþrogh hall hjm
ok garþa. ok þan finder eigh hjm ok brjót. Lopar
far innangarðz ok helum garðr þan sum fa a
laggi fram slikt sum þan vill ok svan aþrir. ins
ente sinū ok minnu ok skaþi gjr ok til akar
lass. Takar annar vatn meir ok akarlass. þa
gialdi atak akarlass ok eigh meira fyr ok meri se
skaþi gjr. Takar þ. akar nam fra konno allar
mam gialdi þriamm saxtanjrogh. allar vari
sik mz tylptar ekte. Akar nam skal a lter fra mā
nu ok eigh takar. Hittar þ. grip manz a akri lysi sū
akrum þiufnaþ. gang uid sum a lose sum annat
akarnam. Tatak þ. hast i tiuþak a akar manz ar
lar. ing lite þriamm saxtanjrogh. allt nari sik mz
tylptar ekte. Halar þ. far sit i fiþgerþi annarra
manna mz hund ok mz hurþa. nu allt uy. Aerte. þa
svari sik maþ tylptar ekte. þa ok þan falz. þa lyte
þriamm saxtanjrogh. Tatak þ. grip sin i tiuþak
um dagh ok nattar los lygar a harda allar fra

takar man til lana basto oo allr konno ok brendr vop. tral
de ok mz skeznom ekte a liv ozungr. ok ef þo mera
at mere þa þeadhi for vadhr ekter lad fim lambad
gialdi fyrsta hvor ok eigh mera nom þakte
fim koolozlo gialdi ok skadhan ok xiv ozungr

Westræ Gota Laghmælir

mu gangar i akar mans ok narkar matahm þa
lose mz enekre simum. Fornamix bolkar

Utgurþar allir ok lis skulu uara firi ok gild
um halgha torsdagh. liggar lid ugilt þat ar
sax ora sak. ore firi enkar gap a utgardhū. a ta or
togh firi wolgu. þa þar hest. iotar svin a akri vp
rumū. lote firir slikt korn sum a ar sat. skappv
firir hvarian þridin valtran all þrþu iotan. Si
far grasstan i by mansz a hvarti i garþū all lidum
eigh eng ok eigh akar þa a han eigh mz laghum
utangarz at hava notot þat ar þuikandisar nū
han sarki sik at þrimi sattanorthogh. lig a tuþar
far i garþi at ganga ulowandiss nū han sarki sik þri
ma gamla at antaprogh. Þrarst a mes laghū en
hast i garþi at hava fin þy. at han skal i sokn riþa
an þraþlikar huma but londa at husla all olna.
thopar man far af falby. Vrakar hem vloyrandisz
gramū þa skal uþar gugga sum starþar. sopar far
ok leghu far tarkkin far ok nam far þy skal warþa
firi aldir vangymslu. sult ok klam. byargh ok bro.

Cap. 13.

Cap. 33

vatn ok oy·vaughr ok þiuvr·þessi eru al wangomsl
ar·þem skal al aptan þota inz typtan eke·Nu ofaubli
skal eigh warþa·þessi eru ofaubli asikhia·eldar tann
byorn·stingair ok starmhittr·Y·kopp fund a an
nair manz eng sambar þem·a·þa a halfr sa air
stok hiti ok halfr sa air aghu a·Skil þem a þa a sar
uitu air ang a siuaria inz typtan eke ok tuaggna
manna victum ar stok þanna þu klaudair mairku
iak hyrir·hy·a iak ok þv eigh·þan a haira air han
dur·þan a rar air veser·þan a vargh air vmbar
þan a biorn air betr·þan a alghr air farlur·þan a
otar air or a takair·Hittr þan koppfund air·a
laghalot i skoghe haui allan koppfund eghi ma
hugga ek nit vtan granna lof·Hittr·Y·hoka
a skoghi sinu allar a almanugi bindar vairpla
vm fotair eig ma annar lotr taka num han sakn
sik ar þannu saxtanotogh·Flar·Y·ena ek aldin
baira i skoghe manns·þar ar saxota sak in han
kombair eigh·oulu vis·Flar·Y·þrea allar·uy·flere
þar ar·þrannu saxtanotogha sak·Flar vndu vis

til lasvuka þat er sex þar sak. Þar þan er lass all-
ny. Þenne þice þrammsaxtanþroghi. Þar þat þ. ne þi-
þa skal hemu usa sunnafting vari sik mz tolf manna
Þrammr þ. hø manssa ang vti þat er tarløsa þa skal
søkia til mz sunnafting him skal vara sik mæt tylp
tar efte ok tvaggia mana vitnu. er iak biandi eigh
hø þit ok eigh air iak sanþar at sak þenne þu guar
mai. sva air vm alþy mal ænnr ain bræmmr mþinu
ættar v fiskigarþ risgaup. þio ærlai fang manssh hug
gm i skoghe þar air alt tarløsa þat skal alt aftek gia
lda mz suornom efte. er þat var eigh bænda ok ouan
a þrammsaxtanþroghi. Taka dinr fa fran hirþingia
far eigh aflastir aftar hæta vit sva mykli leghu sum
han skuldi hauda fm þat fa far han aflastir aftar
van sakløs liggar fa i øyra ør þa skal hirþingi staf
sm hos stugu þar sm vndr horop laggia all kapn
all ris vuþr bynd þar skulu vitnu bæin er vangøm
sla hans gek eigh ar. Lagha stammudagh ain eter
þaskar ok mikþalsmassa. sasir þ. leghomam air eigh
gangin a wist hans. þa er þar vita hans mz tylpten

j

ofgen ok ofgen manna a mitmu at mik fastis eigh mat
þar ok drogen salva gozi mik mð þik for han eg
þar smurta luki up sva mykla legho sum hanu var
malt. Sangin han a mist hans atal naroch ok dagh
þa komba han eigh laghu mist luki up sina mykla
gho sinn hanu var malt ok lata hiansarmozogh
ovan a hyar haldar sin londe hanur lagkklam þar sin
legho man lata hiansarmozogh þann londi slik
sangin vitar an an vitar vor legho man af harskap
ok af mist sinum. Sair huemledr sik vitan.

Nota

Aldr a
lecnia mn.

Alder lekari þarfar þit skal e vgnte
uana þarfar lekari sangþar þen sinn mz
gangen all mz sidlu sar all þamba þa skal han
sin taka otanna ok skyna up a vasing þa skal alt
þar af roppo taka ok sipan smizia þa skal hanum
fa sko mysmurta þa skal lekarin taka quoghinna
vm roppo. Vi skal ok hugga mz hualr gott. Ok þa
heldr þa skal han hauu þan gofe grip ok mutu
sinn hundar graff. Sidr han eigh heldr þenn ok
fole þer þem han fele skama ok skal a lide albrigh

Wæstræ Sota Laghmæn 48/96

30

hallom mit ok lunsonna hustrukum ok varandi m
tu ok skoldæsk ærfat taka. Þessar eru konungs tolk.
Ærlunds skemt var konong i vpsalum ok skentung
ilbrest þem mæt. þer sæthu ræst mit fur fie
rikis ok manna. þa mælti Dus af skænki. skalon af
rinda lande. Konal af hæmdrunda landi. Gisli af vest
manna landi. Hæmald af ostra landi. Kanmik
af smalandum. Thorsten af vastergötlandi. Tolle
af uplandi. Torck toki af uplandi. Gunkil af sia
landi. Dan af skam. Gunnar af halandi. þer wil
saithu þessa mælti vlfuna. Gustæn af sunnv
ali. Arnæk i danabar. þadr kunna þem. Hardi unæl
mæli. Kanna kunna þem. Gæth kunna þessa þem mælti ble
konsk. ok þessa. Þessar holmtæk ok kapi i þer kong
þer. I en kunna vpsala konong. Arnun edana konog.
Indsun kunna konong. Da ok skanna þem
var þa hafa þessa konog i þessa vpsala konongs.
Ok norðan konong i sund hang. Þessa konog for Ægi
ok sighar þessa konog for ok skapa to mæthum
a skoðamanna konga. vadsio þat ok to taka.

Arn sier af kingslæt. offræ alg

Er madr sinn madr kunda hared halft lo. valla
hard oc kalkind. halft lo. takar tua lǫc valla
haraſt oc fridhugin takin. Gudems lo. gudems
hard ok fiǫkmshard. halft lo. taka fammal
gin fiǫkmshard ok fiura lǫc gudems haind.
vilskahard aſh. ok mark þar af halft lo. tu
kar mare fammugin oc sidan skiptas tu mar
kir vilskaſh. oc aſh. Lungr lo skal skipta þrid
lungum. En fridhugin af alskaz ok barnaſh
ok laskaſh taka tua lǫc barnaſh oc þre lǫc al
skaz ok laskaſh. Annar fridhugr af graſsi ok
vidhumſh. oc valla byggd. takar fammugin vidhum
haz ok vallabyggd. oc fiura lǫc graſsi sidan
takar fammugin vallabyggd uid vidhumſh. Fridi
fridhugr af lungr lo. af eolamſh. oc all. velandin.
tuer lǫter af eolandſh. oc fridhugr velandſh.
Su byrias aſlo skamugſh halft lo. aſuh. viſtaſh
oc nordal halft lo. takar nordal actunda lot sidan
takar tua lǫc aſuh. ok dridhugr uiſtaſh. þar taka
sammugſ lot allo. lot firi af þer sculu taka ok
flatr marku kirkiu i skarum. Su byrias hola

Waitre Bota Laghmair 48/96

sio bo·allr·oc biskupa·h·halfr·lo·Rodnah·oc vmu
ah·halfr·lo·Nu byrias skalmta·lo·tuer·lyfr·
gualni ok hudung·valoh·oc alr hyndal·Nu byr
as uartopta·lo·vartopta·h halfr lo·redwagh·ok
kmd halfr lo·mkar hwart·borta·halfr·Hyrst skip
tr·hry lo·vr fam lo·vartopta·bo·gudeme lo·ok
lung lo·be hry·mka halfr·vid him fam·

Bryniulfr mad gud nadum skam biskupar
landr allr hem marg ai·patta·bref se gud
gudu oc hadur hiar blasenr·þar skulu allir man
uinar ar um þa mallandi ai·gæs mallr lermanns
oc clarkar·i þann biskupskome·uur hirhann mad fra·
sar·mn harme·konung magnus mad uais reprudi
nadr·hanpiar·þessa·leid·þar uur þan repitinn oc af
abrahamra fyrst ar vagsl ok af gere far skal fullu
a ungarnas·vnd þar·noor man er þan sami gnar
vm allar rindar, ammachiaggia biskupsins allar
pstins·allar hrykkunnar all·spiralsins vair sig mad
sin nanar manni. fall han ar hr·þa hyte sakasokinn
sartan drogh oc ur rindum·an noor vins ar hem
yaldr af·noom lot af rindanu·ammachiaggia af

Um hier
[illegible]
[illegible]
[illegible]

Um hiende

bistupsins all prestins · all kirkunnar · all sprestsins
all sprouastgirk · all faluropogs skrappu · þa uan sir
mar sic oc sinu nastagranar oc sinu naindarmanu
fall han ar þi · þa lyte sacsokranu atin ozrogli oc þar
mar af mundanu ar han ar barte · Ok þarsta sannu
main vndir standu uir vatna gilda inn aldinhandar
tunda vran þan loten fatoskra manar ar lyndir
skulu inn halda oc vaslum manu gina · Ar oc sva
ar mgin loter af allu tindanu ar ur guldni fir þas
cha afram · þa gialdi allu sakskokronu ena saxtmoz
thogli oc ur allan tindan · Um honod tinda ar sina ski
þar ar hualkin man sum ariur afir fadur sin all
modor · helt lo · han skal gaira honod tinda afir drod
in sard · ariua magir saman er helt lo · oc uliua lo sa
man þa sin vin þar ar ok gairi · þa honod tinda · ul
nokor þerna lor faua innan þem þrim aru · þa gia
r honod tinda · þaghan ar skuptis af sinu þanniggu ·
Vilia þeir allir skultas ar · þa gairi fir an skiptis honod
tinda · sina vng sinn gamal · utan ino giari igh fyr
an giftis · Ivur man lyska þainnigga · þa giari ho

28.

Westræ Botta Laghmæn

noc innar þughat annan annar·ok eigh optari af þem
þanniggum·utan kunna ughna aptir þat þu
ar. Oc þat understandu nu mad þem manni sum
lord eghandar aru oc eigh mad landom sum nuo
þanna under haldaþ eigh fri kirkia vigsl. Sum
man skal eigh honod under hir ain hun giptis oc
nurman eigh hir ain ar hannen ann gunnal·sar·
sic laghlica tono þat skulu graar honod under af
ur þridu sio af þem þanniggu ar þar þa hauar
drver þar afur fadur a·ll modur·þa lukt sua honod
under sum hir ar sagt. Hvilkem man sum sarghar
man a·ll drap þanna sam sunbu·skarnu vm skiat
torsdag um pstamot·um vannafru fodslu dag·allar
fastubopnu·um lonulsu marsu·a·ll pancras mas
su·a·ll·i skodne um alinar marsu·a·ll a mitu kirkiu
uag·huat þat ar þa lo·i hemfar a·ll·þat fare·a·ll·
a þan dag ar kirkiuna ar vigd a kirkiu by·þa lote bis
cupi·x·mark·Hvar sum sarghar a·ll drap i kirkiugar
di af falsio sinn·lote biscopi·m·oy·Hvar han þar i kir
kin lote biscupi·ix·oy·oc nardi aldrigh in landor hir ain

biskup bidr fur hanum ok aptan þat þa lyte án biskup
þrettan. Oc þessa lyn or lyc allum vr at gjónnes
þessum tuem nastu fallum. Um þa mán ár hal
gha dagha brjta ár sua skipar at hvar sum bjar
gi um paska dag allar helgha þors dagh. þriðia
gha dagh. uplada dagh. athunda dagh. nolsta dag. nokō
varta frudag. nocon apostla messu dag. mid su
mars dagh. sancta laurinzar dag. sta michjals dag
hallowahelghinna dag. þa lyte acta ozrogh biskupi
af þat mynt ár þa gangar. Syndr giftr madr mad
lyskre kono lyte biskupi xij ore. Syndr giftr man
mad annars mans kono lyte biskupi ix. aurar fur fra
nsinna spiall mallr systrina all systringa lyte ix.
mi. mallum þridia mans all fiarda lyte xij ore.
Hvar sum syndr amot naturrinn lyte biskupi ix.
aurar. Mad canūcar madr uplum uur fasta giara þessa
skripilsi ok mad þem fraalser ár kurkian hafdi fur
os. oc þar til ár uart msighh ok uar capitulr ísigl
ir fore þathe bref sat. Actum anno domini. M.
ccc.xxx. primo.

Um helgr Dagr brutt,

Um fodr

Anno e^ 1281

Westra Bota Laghmæn 48 86

Westgöta Kyrkior 43 86

Qualzbo æru þrjár kirkiur ok fimtighi · vallarhamar tolf · Skamgi hundr þrjár ok þrughu · Lakinafamman · Sudermyra fem ok þrughu · Varþopsharad sin ok hundr · Keswegh · hundr ok þrughu · Vilhalm tolf · Hökinsharad sin · Skamdi hundr · Johanni tolf · Lano nu · oc þriughi · Mark hundr ok þrughu · Vidunoc · nitta · Gallabygd · nu · Giasmi þrjár ok þrughu · Lundr · nitta þrughu · Qualm sin oc þrughu · Alfheim · nu · Burknar · famman · Vistar · nu · Asuharadi allunn · Vmar · nu · Flodmar · fam · Byarkar · fam · Laskar · nitta · Solanskr hundr oc þrughu · Vatlundi · fam · Alum nu · Barvudal hundr · Askmark · fam · Lusing þrjár kyrkiur

Om man digir vogen till att stöpa sina.

Þessar · V · man sk ar drapa man allar sarghar fullir eari · þa skal þan ar legho taki vgillar · wara · En þan ar legher wari sic mu lucku hava · matha · Sal þan ar · oc ok ligh wa · ra sic · þa skal han ollara olla mykit þiu sin han gipdi þat sialf · Annarsgrana lyte olla mykit sin malsghand · quadi sulla ia vidr · allar · þanz vp a han · Cf · Leggiar lansmen almannagrad ar vtaldu mah allar · sakloso · halfu hundradz lanni funi.

Westgötar

Þar byriar danaholmabyr · er · danaholme · oc · i · stam
na sund · er · stemnu sundi · oc · i · klyftiar · er · klyftum ·
oc · i · slat · as · er · slatasi · oc i slactac · er · slactac · oc · i sam
sio · er · samsio · oc · i · aldramanna braccu · er aldramanna
braccu · oc i · duergharvid · er · duergharvid · oc i · grupa
er · grupa · oc i · armu · as · er · armuose · oc i · clintmosa
er · clintemosa · oc i · simuas · er · simuasi · oc i · diupadal ·
er · diupadali · oc i · lygni · er · lygni oc i · diupadal · er
diupadali · oc i · þagsluas · er · þagsluasi · oc i · gunar
biargh · er · gunabiarghi oc i · gunarþer · er · gunarþe
oc i · mæð alsnæs · er · mæð alsnæsi · oc i · uisulangi · er ·
uisulangi · oc i · unabiargh · er · unabiarghi oc · i ·
ulas er · ulasi · oc i · scutuas · er · scutuasi · oc i ·
oc · doccobiargh · er · doccobarghi · oc i · mallka · er
mallka · oc i · mese · er · mese · oc i · byur · er · byur
a · oc i · speciose · er · speciose · oc i · astabiargh · er
astabiarghi · oc i · stracu · er · stracu · oc i · hastu
bugha · er · hastubugha · oc i · danabach · er · da
nabac · oc i · scatusio · er · scatu sio · oc i · botn ·
er · botnne · oc i · er · sio · er · sisio · oc i · valac
er · valac · oc i · konongsaua · er · konongsauasi
oc i · miðdyrdal · er · miðdyrdali · oc · bo sio
er · boc sio · oc i · bola · bac · er · bolabak · oc i ·
hygdis uic · ¶ Þar hittis at vart land · oc

Wartræ Bota Laghmæn 48/96

Landamæren 44. 88

finnid oc hallandi · ¶ nu er fygdio nic · oc 1 barn
er barn oc 1 ost fygdi · er ost fygdi · oc 1 spada
er spada · oc 1 spadalim · er spadalimme oc 1 braygh
sio · er braygsio oc 1 tolersio · er tolersio oc 1 saxio
er saxsio oc 1 maghimssio · er maghimsio oc 1
skuarssio · er skuarssio oc 1 anar ø · er anni ø oc
1 maal er mal oc 1 sandu er sandu oc 1 sampp
sio er sampsio oc 1 scuasio er scuasio oc 1
scuabask er scuabac oc 1 elzebac er elzebac oc
1 anar niz er anar niz oc 1 uatu · er uatu oc
1 ualsio · er ualsio oc 1 rasio · er rasio oc 1
radcalf er radcalfu oc 1 gramfal · er gramf
fal oc 1 scaptamosa · er scaptamosa oc hiordal
as · er hiordasi oc 1 nizarquild · er nizarquild
oc 1 hind ef · er hindef · oc 1 dimmarquild · er
dimmarquild oc 1 dimmarmosa · er dimmar
mosa oc 1 dimm er dimm oc 1 uattur

¶ Hi hyriar a dali · ¶ surtubaygh · oc
surtubaygh oc 1 hiarttarnar mosa · er hiart
tarnar mosa oc 1 diupridal · er diupridal oc 1
hallinad er hallinadi oc 1 forona famgreno
· oc forunne famgreno oc 1 utirer flad · er
utirer flesh · oc 1 musrenmio · er musrenmio oc

i musion illu · Or musion illu oc i tiranumo
sa · Or tiranumosa oc i tiranuquisilu · Or tira
nuquisilum oc i anatranu · Or anatranur ·
oc i mjclamosa · Or mjclamosa oc i spe
cu · Or specu oc i gru · Or gru oc up at
grs uatmi · oc sua i aggru · Or aggru oc i
hadnu · Or hadnu oc i almstars lidum · Or
almstars lidum oc i nasthyl · Or nasthyl oc i
hartcrhoud · Or hartcrhofde oc i þjud
mara sund · Or þjudmaga sundi oc sua
i uatni · ¶ Fu · bjurnas · i · putu hol
me · ¶ Or putuholme oc i tjarnagta · Or
tjarnagta oc i odnem oc up at odnem
anlangum · oc i gradna · Or gradna oc
sua i harda marsidr · haluar odnema
scogsar oc aldr thistlascogsar · alt nast
an ana fiod · þat er up um elgueneg þa
hafs i uatgs nasi · þa i futa bac fur mosa
oc sua i stonen dyghra · sum lugrar mal
m mosamar · oc sua harbane sund · oc sua
i dear mosa · oc sua i rosena · und hiedf
hus · oc sua i lofnas · oc sua i uatni · ·

Westræ Gota Leghmælin 48 56

Westgöta Almänningar 45. 90

¶ almannist sogthar · ¶ Wirghuhar · hæt
ar · grusuhär · hasmarhot · strändund · brun
gratsrunder · hyemisunder · arnuscogthar · bjarkhot
sundahot · ersogthar · rysn · gistunder · sindr
under · gsunder · larlyjusogthar · rysunder ·
wartlustal · rydungsunder · kulusogthar · roske
hidr · grya · kili · allamyr · alamar · gum
bech · ormarsogthar · drätamoc · tranusogh
ebypi · skipuda · holt · sucarmar · rislingi · lan
sa skedde · affarualdar · nordfala · synd
fala · estfala · ¶ almanningist bærgh · ¶
¶ Gerenabiargh · huarfuabiargh · lanbabiargh ·
aldubiargh · myysubiargh · haal · hundabiargh
billingh · ¶ almanningi uädn ¶
¶ sarutu · bangern · tidar · lysni · tymeridr
asundr · gera · langr · firsta · saprusioz · alt
uandryuda uæn · unæt · gæfioz · tollar · pra
hyrma · varu · vatur · lodne · ysar ynst
gadur · ¶ almanningist ar ¶
¶ lida or sär · or nor ·

Nicolaus

Um arfhælgh.

Þa er man af manna alf vt komen · oc annar af kono alf.
taki þan sua lørt af manni sinn · oc hin kridiugh · er man af
kono alf vt komen · oc kona af manna alf · þa tak sua nykt
kona sin madh · er man af manni vt komen · oc kona af kona
af kono · þa tak han sinna lørt · oc hun sannligh · Þa er kona
af kono alf vt komen · oc annar af manna alf · taki sinn sina
lørt af mana alf vt kom · oc hin þrydiungh · þua skulu allir af
skipter · hiar þer arfi hallar skere allar sam · iam skildar sin · i
mallin · taki sua hnart sin · i · mallin hnart vid annat sin mi
er sagthe · oc skipti aptar mar tali · Þu grangi aldrigh arf · i ·
kallar skipti · vran þer arfi sin · i · mallin v skildar · oc þem
dødha iam skildar · þa taki sua nykt en sin skere · hnar þat er
hallar kona allar madh · Þu taka tuer dela um arf · kallar
annar sik narmer varar er arfua · þa taki þan þeir sin narmer er
ge tali · i · arfar tvana · arfi allir þer sin arfua · a manna alf
vt komer · þa taki man sina lørt · oc kona þridiugh · oc arfi allir
þer sin arfua af kons vt komner · taki samaskid · oc i allir arfsal ·
þa grangi konar til arf · oc taki sin lagha lodh · er gati sinn · fadhr
allar brodh · taki arfi vnngiaff · ₵ · hemfrid · kumna frid ·
þyrkin frid · þingfrid · stammfrid · mæd · hemr þyrfa · drap
lanz dødhen sin · grar · a · grid oc gøra sat · sanar aptar varar
varingh · hamr a annan · en þan gard grydhe · bar skiold uth
hangbrakkan · gør bunka bøyt · af legha til · at aexar man · sin
gør bonar · kana kono · koo · aller boo manz · þessi arfi alla cabiga mal

Um skiftu
efta malk.

Þnæd en Þommare æfter of Wæstr

46. Skall 92

hwar þæn þomari wilnæs - þan skal þalla þriggia þanda nabur
æf gudsi - þumma skal mælli þæt oc þwæt. ok þæssa alla þom
þæt aff oc andæ annat. ok gæræ þæn fullkommar. þing þwæmer
ok þing æwbundsi. ok æpterma fullkomesse þrafæælse. ok gæræ
þingstuma fullkomelse. hwar sum þættan dom skal vt gilla
þan skal hæra tiltalandæ ok ollæræ ok wtni. Þu skal þan
þræwa þessi þrij. first tiltalandæ. hwat þe wil mæn tiltalæsi.
hwar þan sik hæræ kan. ællæ þan giæ þæt þing æller
þing nød. þan skal ok þræwa. hwar þanum æ gæt. fore þy
ommæ sakir. æn hæghre. ok sunnæ begge. ok i hwilkæ
stad. þe wæ þanum gæt. fore þy. æn þe gæræ sæl
þa æ þe sakin hæghre i andæn stad. æn andæn. þan skal
oc þræwa mangi gæræ gæræ grøsho. fore þy æ gæræ
ing. gæræ stundin þing skæn. ok stundin þing farum.
þan skal oc þræwa þikla þanum æ þæt gæt. fore þy þe
hæghre handæn þikkæ til. þe þikla gæt. æn þe æræ
gæl. þe skal ok þræwæ. hum þæt gæt æ. fore þy
æ þe æ þing bradin gæræ. þan skal oc þræwa
hwilkin tima. þe wæ gæt. fore æræ skuld ok
manzsin sak. Þu æ sagde hum tiltalandæ æ æ þæt
þing skin sum ok andin skal hæræ þræwt. ok wtni

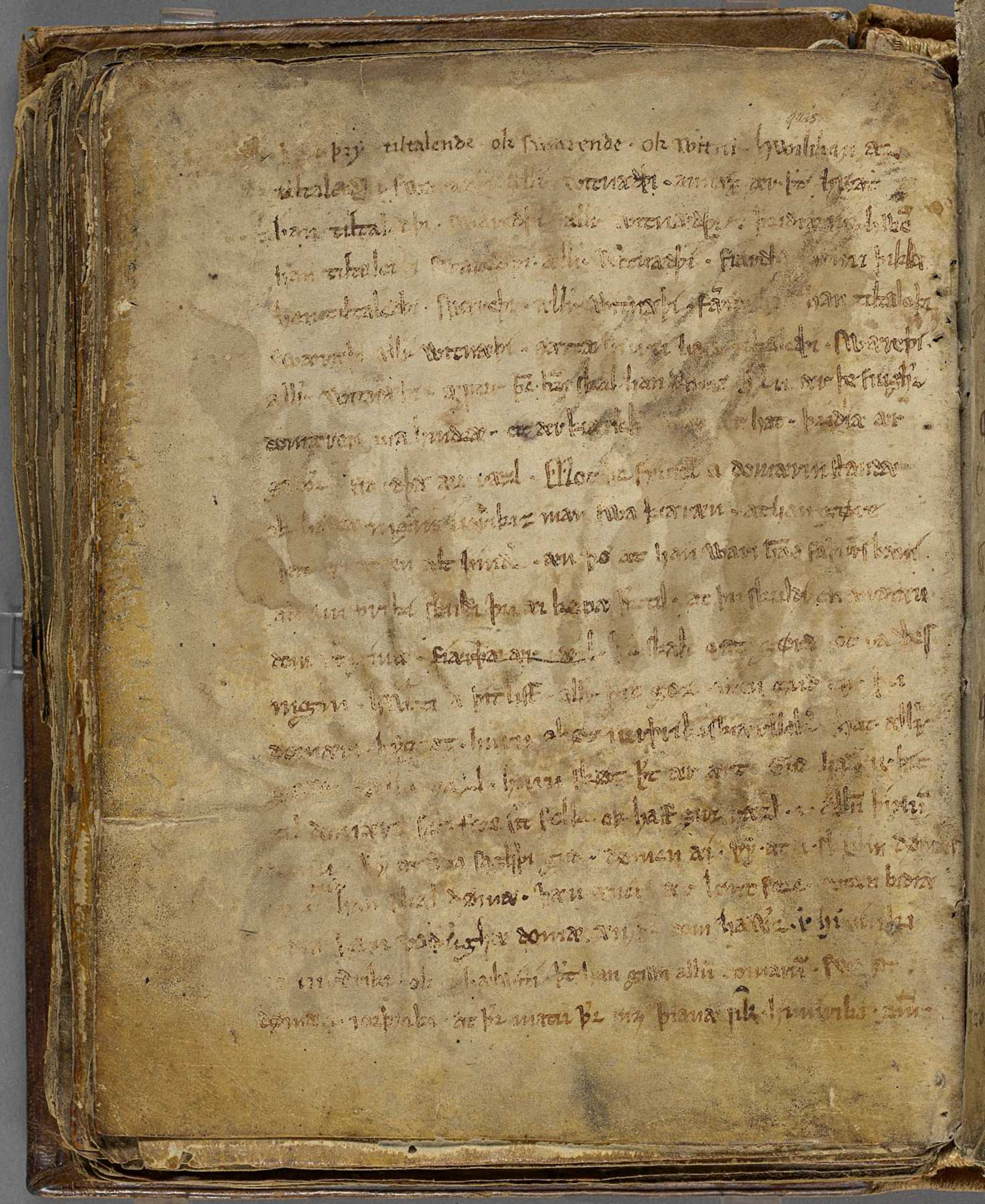

Wastra Bota Laghman 48/96

47.
94

¶ Vidhema sokn skipas i þre þridungar haggulborgar
oc heribora gisham skipas haggulborgar þridung i
lere - iuam mygisha bol - ffuldhabol - oc sax skorgumann
su avu - quilli - pikkabol - gudmastr vanger - hallabol - lere
i allisavu - oc bandix skallastr - þessi idt sorgenn sem lagh er
gaedd - þ - i - sinn sorgedmann - ¶ þ - sinn sinn - hardhugsmann - þ - sinn
stafnar vapnadigh - i - bazubol - ion arnkor kassakol - ¶ arnbiorg fodzu
þridhi lod ar sammundarbol - kozbol - kyrkubol - kartbol -
oc bexbol - gisham - a - þuu skardhigsin aff halmygsinu
i hidinzbole - i - vesskipad - þo aff gunnvaldsch - oc igh
aff sammundarlagh - fim þy ar dotter saldi brodspore - i -
þy. finnzanna fadh - skardhigsin aff halmygsinu -

¶ Olafsborgar þridungr skipas i þre lere - fyrstum
bandick magnuss - bandick skallastr - bani - i - allisavu
oc magnus skinnari - annan loccn taka þe sorgugr
mann - su uppu valdi - i - haggulborgar þridungi -
þo lidi agh sinn gaman - ¶ Olafsborgar sonar þe gaf - alhver - land drakn - þ - ofr - ¶ - sinn
¶ sinnar gaman vaskir sem ad medan ad nos amen - ¶

Anno e
1370, domino de ag - ccc - xx - v - fuit ecclesia vestr - xi - mur e - M - ag
¶ ad reedificat - xiii - ag

S. Olofs krön. Cap. 7 in.
Modr er nefndr Emundr af Sautrum
han var laughmadr i gautland vestra.

Þar hefr sagt frá Lagmanni

Þar hefr nann fyr manna. er var lagmaðr gerðr oc
fram ferðr. ¶. Fyrsti var Lumbar. oc af honum er lumr lagh
callaðr. fore þy. er han fyrr var huxar. oc gerðr en mykla lodr
af lagsmönnum var. han var fóðr. i. Vangi. oc þar hyggr han
i. enom colla. fore þy er var han hesper. ¶. Annar var Biorn
krialki. han var af marðalbyi. þar var han uppaðr. i. enom colla
fore þy hann var eigi kunnugr hafaðr arfna. en. a. þem ramma
colla. standar enna hins fyr nu i. marðalbyi. ¶. Þriði var Þorer
rafnar. af gerðum. ¶. Fiarði var Alli. han var fóðr. i. Sygnfiorðr
langem. oc han tala lagh. a. hinnorna vallu. en var Vrangvis.
oc fore fyrir vrangleiks sakir. castaðr han. i. lagh var margher
vrakt. oc hroka. oc illr bragðr. oc þy var han kallaðr kongsalli ¶.
Fimti var Tuli fallan. han var lagsmaðr. hrein fríð. oc var
grimbar oc vrangvis. þa fyrir han var. ¶. Sesti var. Ondar aff
arsinni. ¶. Sigundi var. Vluar af traðlu. han þoðe bor var
kalsi elva er han hafði tappaðr vald oc lagsmanna namn. fore
fyrir vsiðr oc folsku. ¶. Attundi var. Þyrnir. han var fóðr
i. Vpplandum. ¶. Nyundi var Vluar hans sun. ¶. Tyrundi
var. Afrinn af hafinn. han tala vra styrstar lagh. al. a. enom dagh
þy. eno fyrri. oc aldrigi mer. fore þy er han do skamp þar
after. ¶. Ellefti var. karli. af Ælfarn. han aflaði eigi gyn
alli. aldri costar. elva mykit fil i aflaði hans oc hiarðar hafðe
oc fullr hans hegðan han til þess varðr. han spurði after
þem manni sprakka. er lagha equal gerðo. i. landi varu
han rafði hyggium. after sinni giarð. oc lands siðr fore
ondom manninum fiarlaðr han. oc vænnum hyrðar af
var han sagðr maðr mykill hyggiu lagha fyrir. oc þy

oc þy var han lagþar kua mulika faðir at fostr landi. ¶ Tolfte
var Algirdar hans sun. aptr han. nyi killingja þar. mað þar oc
girugþar. ¶ Nu fiel þy at girugþar han sin vildi eigi at
oms faðir-s dauðar þa bizð a sic sinda at vra stopta formali for
þy at var vngar. oc eigi at far gior an i alla lete. oc þy tok gnðar
aff grolandum þrantandi. vid lagþman zdóme. i ratlvis man oc stað
liðar. han tala i rat lagh oc gómde þeira. i hvarn stað. ¶ Siðan
tok aptr han. ffagþlli broðer hans. ffyrþrantandi. vid sama valdi.
han fylgþði siðþum oc maðfarþu broðr sins. hafði hoff. i. nðu
at athalbin allu. þyanaðþi ratlvisi. oc lagþlika varn allu vast
gotum. ¶ Aptr han tok sitiyggar algirx sun. ffarintandi vid
lagþmanzdóme. þa fullkomen at valdi. oc vrd sinn. mað gudx
tiðst. ¶ Sextandi var Algirdar hans sun. ¶ Spirtandi
var. Askil lagþmaðr. han epir-ðþi minnilika. oc lettaðþi all
lunns lagh. oc annaziar. at nytar hafð lanx sins for aldu.
Siðan han fan lanzins lagh. þa hixaðþi han þenn maðr.
nyklli sulli. oc syalfsins forseð. han var maðr hvar var
val fallin all þess valz. han hafði þagiarff af gudþi at
han atti sulli nyklla. for adrum mannum. han hafðþi oc
daðzdom arlikan. varuðþ godþoni dauðu. oc unir alla
forte thyrst han var stoptar. oc þeira hofðhengia. han var
magnusar sun. munnskiolz aff thalba. han var nyskinn.
for sic. til aldra raðþa oc varva. olva at var nuv alla
vtrissins hofðhengia. Olva sul han var nyskinn for sic til
aldra raðþa. olva var oc han goðþar aðgangar. till olvarðþ
oc till aldra taka. i. stuð. hvat ma eik nu meira af þanu
eigþna. vran þaðar. at sem fóðþes annar slikar. maðþar
¶ Artandi var gótaru lagþmaðr. þakk. q. oc ratvis ¶
Artandi var folke lagþman. vrassl. oc muldar. i. dagþsl
snuli. tokv magþhv þeðr af var lagþsl. oc fullubórn gengu

Hia arfvi finnum. ¶.

Christne Konungar i Swerike.

¶ Olaf var sporkonungr. var fyrsti konungr eptir cristin var. i. f. Olof
Albrikt. hann var dæpr. i. hyalti þess hofuðs liggr er
hann var higgðr. af sigfriði biscupp. ok hann skipaði þæssar
altari byn all staðe ok stole. ¶. Annar konungr var. Amundr
collbranna. ok hann þi collbranna. er var vitvar. i. varstu sinni.
er brann hans manna. ¶. þriðji var. Amundr skerra.
þi er var skiskur. ok eigi godhar er þra. i. þi mah hann vilda
fiarinn. ok hann gørðe skial mallin albrikts ok danmarkr
alla sum sigr. i. landeyinni. ¶. Hiarði var hann ræðe
hann var heðnr. i. lifvinni. vistahavaryt. þræðan vinnr var
var hann konungr ok liggr. i. lifvinni. sú hann bræðr var.
¶. Hafnti var. Sturlul. k. hann allaðr varðgiðr. vii. fia
alla þe mann. i. hans viki varu. ok hann var godhar skiptan
ok starkar. alla sum arn standa hans skotmark. i. lifvinni.
Callar. ok konungsson. Annar standar var konungs lidskolpa
bræðr. a. stanzbyrgi. ok. e. gladdus varðgiðr af hanu
mæðhans lifdaghar varu. ¶. Sætti var. fugl. k. hann
stiðði albrikt mæð dræpskapp. ok bræðr aldrigh lagði þi
tals varu ok tabin. i. hvarzu lanzskappi. ¶. Sigurði
var. halfdan. k. bræðr fuga. k. hoffambar ok godhynd
hvatr mal fore kom. þa var hann bæðnr er. fore þi
vistaðhis fiðrikt. af hans frafallum ok æðhar. ¶.

8 ¶ Ottunda var Philippus k. Haltens sun. oc nær at faðirinn
oc fax hans bróðr hans sinn. at þeir fóru þar með Albanis menn
mátti oc hann taka eptir kyrinna. ¶ Ottunda var Fugi k.
9 bróðir Philippusar k. oc hefir eptir Fuga k. Haltens
konungs bróðir. hann var fyrir norðr með ondum Dyfr
á Strathclyde. oc fekk af þeim landa. En Albanis for e.
10 var með hann þar frá Finnlandi heðan. ¶ Tiunda var
Eangvaldar k. Baldar oc hinn fyrsti. í ár. a. kalla þá
at vestlandi. oc fóre þá sarvir dugði hann fyrir alli
Vestgautum. þá fekk hann Sviakonungr eptir sín þá goðan
lagsmann. Vestrgautland. oc lanz hofðingjar. oc varu
11 Kirkjuþá alli tyggðir landa sinn. ¶ Allinfu var Svarfnir
Gamlar k. gamli. hann var konungr sunr í Austrgautlandi. hann
hafði sveinn mikinn hann nefndi oto. sú hann skulði alla kyr
konu fara. oc hann er forðaðist í Alvastrum. oc hann kyr
iaði fyrst oc elfti hann þar dóttur. sú gud lati sjal mín
hans þar nýtta. ¶ Tolfte var Eiríkr k. hann var
12 vsinn elba brat af dagheim taken. hann giaðði í. goð dóme
morðan hann lifði. oc guð gaff hann þar goðar sen fore. Nuar
hann stal í. vo. með guðs oc hans engli. oc ben hans himlars
í Upsalum. oc hallri þar dreki oc oppenbarat margh fagnar
13 fartingum með guðr naðnum. ¶ Þrettanda var karl k.
Sverkers son gamla. er sinn goðan fadhir fell. manno
hann stýði Sverki með spatt oc goðvilia. oc hann tok af
14 dagheim magnus k. Finnandag í Gratzo. en hann stalwar
fyst í Wisingjes. ø. oc hann liggr í Alvastrum hos fadh
sinum. En sun Svarkis var kosen í Danmark í Lund
oc var gubligh hans fard. ¶ Fiortanda var knutr k.
15

han var ollverki mæð ollæðhi · oc tok aff dyghu · kall konungh ·
oc koll · k · oc byrlæpi · k · oc adi magghar oðstar við ollverki ·
oc fek · i · alla sighar · oc hafði mykinn auðvuði · fyr an han fek
ollverki mæð vo · Siðan var han goðhar konungr · ar
han tok vistar vaxa · oc þrc vintar oc dyghu var han · k ·
oc lat sit liff · i · Eyrebyghi · i · grafum · oc han hyggar · i · varnem · 16
Sextandi var ollarkar · k · omagtar man oc goðar · konungar · k · Eirik
hondz sinn vita val · en folkongar · tako liff aff hanum · hans
skalkar magghar gæðhe hanum þat · i · gyastiken · oc · i · alvastum
hyggar han · oc ar hans · e · giardt · at goðho · ¶ Sjuttandi 17
var Eirikar · k · han fyrði · i · noregh · þrc veymlanga · siðan
var han ollverki mæð ollæði oc mæð ofsi · oc var sin
vintar konungr · oc var goðar aar · k · fore þy at · e · var
god aar vm alt hans riki · maðan han lifði · han stra dø
i · vinsingsl · e · oc hyggar · i · varnem hos bræðrom sinum
oc skrandum · ¶ Attandi var · Jon konungr skatkus 18
ony · varnskar at alla oc mykit goðvilia þar · þrc vint
var han konungr · oc stra dø · i · vinsingsl · e · at ollverki
harmædi hans dyðhar mykit at han okuldi eigi lifa
lengar · oc · i · alvastum hyggar han · oc · e · grafne gud
gial hans · ¶ 19

Nonulus vnusq; qui dicit se cognoscere deum et mandata eius non seruat mendax est et veritas in eo non est · xx · Illi autem qui seruant mandata eius perfecta charitas dei est in hoc scimus quoniam in ipso sumus · xxi · Qui dicit se in ipso manere debet sicut ipse ambulauit et ipse ambulare · xxii · Carissimi nouum mandatum scribo vobis quod habuistis ab initio mandatum antiquum sermo quem audistis · xxiii · Iterum mandatum nouum scribo vobis quod

Christna biscupdöm i Bretlandi.

¶ Ágústinus var fyrst biskupr yfir þeim er com cristni á land
for af engalandi · oc lyngat · oc marhat þar þrettán kirkjustaði
oc vngling þrettán kirkjugarða · En ár · i · ár · Ágústinus var
dauðr · i · gyðinn · þriði ár · i · ágústadhi · oc for austr · i ·
Varland · oc com þar cristni · a · oc lét sitt at vartti dóðr · oc · j ·
Waxpo hvitasunnu hans · En hallin · engsaxa tóko við sál hans
oc fóru hana til paradis · oc er þann sal · er sú er arfuðhe
lýn · skal vp taka sinn hann tok · ¶ · Annar var Lunni er
biskupr · hann var i · englandi · oc sendis sva lyngat · þa
vildi þar sva nóðhogt folk við cristni taka · oc þer tóko
biskupin · oc þiðfaðhi till hana · mæð stenn · siðan tok guð
við sál hans · oc helgi maðr · ¶ · þriðji var aðmundr · B ·
hann setti fyrst staff oc stoll · i · okazum · oc hann okræðes bolstaðhi
· þar · aff almæmuðhi · vtan þivastu boll · a · miðu hyðe · i · skaz
lyggur hann · ¶ · Fyrðhi var · steinfinnr · B · lærðaðr maðr
oc godhar drengr · oc gat hann fyrst conung sir burcusdóttur till
varðar hjónu · oc · i · skazu lyggur hann · ¶ · Fimti var · adalbra
gambli · ¶ · Sætti var hym helgi adalwarðr vngi · þan lat
fyrst gvallar gurnvall undir sca mazu kirkju · i · skazum
oc þar lyggur hann · i · guz friðhi oc helgra manna · ¶ ·
Sjunði var · rodolvarðr · aðra þeglima varst · þa varu · v
boð till staffs oc stols · oc hvart sir bo aflat aff þæma · vii ·
biskupin · oc · j · okazu lyggur hann · ¶ · Áttunði var
wakul var · B · hann var grunskr at ráðlu · oc · j · okazum
lyggur hann · ¶ · Nionði var harvarðr · B · oc unstar
hann aði bæði konu oc bæn · i · englandi · oc loup sia þem oc lyto
till lanz · oc var þar biskuppr · oc gaf hvarti staf gylli
stoll · hann sanfræði gull oc silfvar · oc stalo sva harðhann

oc aftar · i · angland till kinnigr konu oc till kinnar barna
¶ · Ginnar var skyldiorn · xv · han ætte myok staff oc stoll · oc
han fullgylti miklir aff sta marin kirkiu · i · skarn þer var
skiptin undir menn · aldalvardr vngr · oc stolbiorn · i · skarn
liggr han · ¶ · Allmuppi var · gøgrimbar · xv · han var godir
madr oc snillar · þa var sta marta kirkia fullkomnad · i · hans
dagr · oc han vigdi hana til · sam þæniga bla · af hvartu
bondi · þeir at þa gek erþæniga · i · af gøtlandi · allar
skuldi gialda sin skarp hafir · alli · þeir byggd · oc i skaunu
liggr han · ¶ · Tofir var þen godi · xv · bandaskar · slikar
var aldrigi till godgiarvinga · hvarki fyr alli · ne hann · han
tok allmuni · bo · oc lat ntan · han tok hafskundrad landbo · oc
lat skundrad · han lat setia sta marta kirkiu kor · allan ·
oc þiðin kostan · oc gyðr han allan · han gaf till half mark
gulx · at lista þen kostad telur sinn þar aru · i · sarvard han lat
oc bar gøðkonnen hagskir · oc korvan han standar nu · i · han
lat oc giarar af lima · fore høgsta alterar · han lat bo bad
oc altin · oc vetarh hagskir domar · i · þem · han lot giøra han
dinar hallin oc bo hanar · oc laggia · i · hanar hallu domar
han lot giøra bokinar bono · oc vard hans radhu com canar
bonar till skaar · oc hana kiøpte han mar sinu þæniga ·
William lot han kiøppa · i · angland · oc gaf marin kirkiu
i · skaun · han lot giøra skiarskynghin af sta þararo
kirkiu · i · skaun aff sinu kost · / skalla þe þæniga enn
kostasti sta nicholaussar kirkiu · i · skaun · lat han till · oc
han var þeirra gillgodr · han gaff sta nicholaousar kirkiu
badar docconar · han gaf badar docconar til crexlingshø ·

han lat gøra kyrkjuna · i · gøtaland · oc bo hana · han lat gøra
kyrkju i · armenia hil · oc bo hana · han lat gøra kirkjuna
i · armenia oc bo hana · han lat gøra kirkjuna · i · wirkini oc
bo hana · oc han wigdi hana · vtan hvan pannigh · hvar
sum han for um sitt biskupsdøme · oc sa nokot åstat þa gud
mæd þiana skuld · mæd þiænæ · þa halp han mæd sinum
þanniginum · mannillika oc ærlika · J · mædal þeplandum
gaf han badi doctor oc bøkur oc sænd · han lat oc bor
gøra · han lat gøra · brona · i · osce · adra · i · offrid · oc
þridia · i · skallabødi · skarðin biarna bro · oc skarnu ·
vthar vis bro · han lat bro þua, vatn aff tuldi · oc
eina vat aff vatnskrindi · oc eina vat aff høstasaki · eigh
tok han mera en · fann pannigh bla · aff hvaðan bonda
alli · fann ofrjarpur hafuæ · alli þer bigdu · In mikin
man þessa heims · skal hans gødgiarningar aldri tekt
vtan gud sialfur · sum han skrifadi þar till · þij · hvaðan
leddi han æptir sic skø oc pannigar · stor silfrad oc mangh
dyrthom · klædi oc gratskan ollu mangh øll þiodin hafdi
gatu mæst drøgdi · i · godho fore · In sidhsti þij fann
hann spilda eilff · þit hvaðan gaf han fatøkum manum
oc bøgd vppallika · oc klædi badi · ollu sum gud þuc
sial hans hallar sinar gødgiarningar · oc i · mazku
kyrkju · i · oskum lagdi han · ¶ · þrandadi var B.
larzpulvar · han var fødd · i · hvalsø han com
fyrstr sinni þrunda aff London biskupi · þa fekk han
domar til a þingi · fyrst þa þing haffdis · oc ynd
mod askubæk · ¶ · skiuvtadi var · fon kyrnna
vaskan · mann oc þæffliki allu mannum · ¶ · fatadi
var vmadar mykin þegn gaff badi riku oc fatøkum ·

¶ Þessi standi var · B. bandir vngi · han sannadi hvarn
ozmunur. oc skjoldr · oc skuppædi sva stafbi oc stolc · hadr
oc brapar var han badi vid leka oc lardar · mjok eddes
dagin badi stafe oc sols · i · hans dagheim · j · vpplandum do han
oc · j · warnetuli liggar han · ¶ · Sinnandi var stenar · B ·
so godhar at adlum · godvilladhar · man · An lardiv man ·
ædhin gor bidir sjal hans · fore þi at han ifrelsadi þem
varl · mad allu ardlukan ledum · ¶

Im tiufsnaf.

¶ · Ef var madr manni þiufsak · a · eigi · i · handum taki · eigi er
husum dreptir · oc eigin lagha lezn · a · vari sik mad þremr
tilfrum · oc · ii · feredhu · oc ollum hvar finlastum · þa · i · handu
taki · er husu dreptir · lagha lezn · a · konen · vari vitnisod ·
þar skal · vii · ¢ · af vapnum · ollum · at þat var eigi i handum
taki · eigi er husu dreptir eigin lagha lezn · a · konen · oc þi · a ·
han eigi vitnisd at vara · Sidhan vari han sic sialfvar mad
allum tilfrum · ¶ · Nampdæ madr · a · hvat han hafdar
vil þat mal varia allar hallar · Vil han hvarti þat · þa
ollum er vitnisdan ed · bidi ella fardagad hof · oc sinu mannum
alf nempd · at han vedi han hvarti þiuf allar ok þiof ·
Sidhan þa vari sik sialfvar · mad allum tilfrum · oc · ii ·
feredhu · oc ollum hvar finlastum · sum lagh eigi hafa
¶ · Frilsar þiufsfinadi · þar er · ii · eigi · alle · ii · menn

Hvar sum þræl · II · aurar · allar · II · aurar · meira · þa verði sik með
sannu lagþu · sú skyr var sagþr · Ef · þræl til hálfs marks · allar · 8 ·
aurar · meira · Verðar · I · handi · er hinsu dæmdr · alli · lagþa
lezn · a · annan · þa hanginn þar fore · er eigi ma fre minnr
hangiar en · 8 · vetr · Digr malsgiandi valdr lesin ar maka
alli hangiar · Ef · Eigi ma hiu lata þagliar til lagþa langs-
vetran þræl sú lagþ sigþa · VII · eroghom innan en · III · aurar · I ·
þræl stadr · Ef · þræll fleri saman til · 8 · aurar · alli · 8 · aurar meira
er var þa allir frælsmenn · þa hangi er alliv · En þe sú eigi
ar · I · handi takit · þa verði sit III · vilfrelli ·
· aurr · Ef · hvar er lazar fullan þiuf lessam · bere · · aurr ·
Ef · þræll madr annar eigi hann undir lass er hikki · verðr
fyrir fangsin · þa gialdi sinar þræniga fore · er hinsfrii var
sakar þar af · Ef · Bo hans skal elva skipta · en hans
hinsfrii er sakar · þa skal konu hans taka skipti sit sum
lagþ sigþa · gidan bondans lot skipta · I · tu · hallr halfr hæl
er var · er halfr skiptr · I · þrj · takr en lot malsgiandin
annan · hæra · er þræll bondans · Ef · I · allu þiufnaði
badr · I · hundrad · er allu · þa gialdi · e · malsgiandinn
fyrst aðar skadan madr annan eðe af vskipti · Ef · eigi annu
fleire malsgiandr þar at · En þar en hann fari mig sinu
er var · er hann gripin madr · hiaunir fleire menn en þar
vunni madr þem er gripin er · þa vunni til sino mig
XII · manna eðe · er eigi fleire malsgiandar · En þar
sú madr sinu hallr taki · Ef · Nu bar hinsfrii sak · er
hann skal mig bonda sinn · þa skulu hanner malsmen þe
eigilaf · III · hanar verða mig · II · vilfrom · biðia
sva sar gnad hol · er hann eigi skal · er eigi skolar upter ·

1. Cap. Ar engi af Ostgota Lagum han

[illegible] - alli annan þan i hans garð giarðr hafði - alli hans gras eðr

i þrangum - þaghar han i garðin coðan okaðsa ar geta - þaðr - slaz alli

huggar - fullu sauum - alli slar okeno - alli sec blodena - Allir þer þ.

ar i - flo - or farunga - þer halda þurt eptir - Sundar - þ. ar manns

garði sin vunnu sinnu - or hin aptr - cast allan - oleiti - eptir hanum

alla ar han farat dep - alli fil-sar - alli blodvita - ofsar han comb

a hins compr - ar han til hiappa sekr - alli gaf hano - þa hafði

hon or alli þer mad hanum ar þurt eptir - Þa tak hin þ.

aptr - lepp - þan fin lepp - fyr ar han comb a hins compr - ar han

fyl - til - alli i hans gard - þa hafði hon eigi þurt eptir - Þa

mæli hon ar manni - or vil okaðsa gran - or gran eigi - þa ar

han olar eigi - til vlor - or eigi hugg han - or eigi draep - þa ar þer

mad lilla bæti - Þa fiet hans hus alli skaðar - alli aleinu man

alli oleiti - or coufar eigi vlodira man - þa þer - iii - or - alli

þyli mad volf manni - or gangi eigi - vi - or - fyr ar - þ. hafði

far sik fere eptir - Þa - þ. hemsoka - or i - fyr - han gar fesk

mena - varðr oar - alli drapin - alli far vlodum - far ar alt þyl

hanum fra i hemsokanne - Þa er han fin fra - or vil fiar

alt þat han far i gaðr - alli a - vinur - þer ar alt þyl

ar þer aptr - vaðr - i gar - lifr - or falla forzar manna - or hoðod

vran - a - þan hemsokn gaðr - var - yðlar - falla forzar vran

or hoðod manna - var - allar - fin - fyr - ar þer þin fal - fum

forzar þeiro - Þa er han þan lar ar fiall gaðr þa ar þer

gaðr han - ar drapa - e a - alli - fugla - sofan þer þenna ar þa

gaðr - þer landastir - Far han eigi - alli - var far drapin

eðr an han - or finir drapi - hafði þer aptr lafin þa gaðr -

Nu þar þan gar ar hemsoken gøre - allar wadh' dagerpin han-
er gørdhe ingin skadha - þa wart vgilt þar han fekk - or hwarf
han ethir - or eigh þana lov skuldy - Þu hwilke man i gadh-
sætin or skulkare ar vskar - þer hallva eigh lænt or ødhe - þan
han gangi vt gørdhi sidhen han wredhi wardhr - or harmtar-
fik hialp alli wapn - or gang olva adan i gard - hugg staf
alli drapp - þa hallvir han - or allir þer hanum hilghar - lænt
or eigh. Nu a þan i frip bidiar hustr aghar - or hemoth
or þan a bot or boskapt ar sætt fek - Þu hallvir ænar ber
an arlø mans hius drapt fek - þa skal han bidia for hanum
ok hustr aghar - or swa bradh han hallvir bidhit for hanum
or han hallvir k. bot - þa stampnu sipan drapanum annar pigh
or wtan a hans olva sum i drapar malum okust - or fari þa frillo
for hans arlum - þar til hallvir bot wiper þem - Siper han bot
hallvir wip arlvana - þa warn sakløs - badhi for - k. or harad-
far þe frillesona - þy at han haffi fir bot widh - k. Nu
an þan ar landboe - ar hesoken gøst til - alli legir hius
alli landh - far han alli nøter hans hina - gar alli - drap
alli skend - alli blodwrei - þa a han bapi boskapt - or lavarbot
or frip bidar - Nu an annar man far þan landboane gard
oker - o ar skend alli drap - þa a han boskapt - or bøtar
sit far alli drapp fek - or þan bidar i frip - ar iordhegandin
ar - or eigh landboe - vtan iordegandi gøre gradpina alli
han wrifti þit skapa at gøra - þa bipi landboe i frip Gilter
hanus a sæt or bot - hallvir lænt eigh - þa skal nappdin
þat wter - hwar halli ænar skalwp com þer mallin alli eigh -

Capi. 2.

S. M. 238

Cap. Xlj. g. Lagen.

Om Erfgodes

Þu ma maþr eigi þa annat arfi. þeim er standar þann þann er eigi lifir. oc alla se fore sluti. at þessen eigi i þann timan dagi er annan þan. þer lagþu. þa mann þer þannan. En þarfa þeir lifiandi. þa skal þeim þiana þrælslig. oc eigi þannan. En an nokor ar þæc af þeim. þa mugu þu þer eigi þænas. Þæns nokor siðan þeim ar siðr þ. þa þallr þer þunt eigi. Þu ma maþr eigi þænas a annan an þan ar giftinar greiðe. þænti þan a annan. þa þallr þem þunt eigi. Þa skal þariz naumþs vitni. hvat þalli þan sanni sū þan þædis a greiðe giftinar a þin alli annar greiðna. þa an eigi greiðe þan sanni giftinar a þin. þa skulu þer þat vitni. hvat þalli annar skal þæli com þem a alli. alli þan þænus þinz. þædis þan a annan. þa þan þunt eigi. Takar maþr konu mar vald þan þunt eigi. Þinz a manni alli a þans þlaðum. sama veg alli þinz a þens nokor akoma. opp alli þu þat skal þariz naumþs vitni. hvat þatti þer sat þu luiz þan vid þana. oc gifitar eigi sin vilia. stiki þlaði þanni. þæcz opp oc akalla þa þallr þunt eigi. Giftar maþr fer adhrū a þingalagi fra þinþeiu vagi. En þe ar þan gifti eigi skal þa geiz alli þe. þa ar þer mad tidin þer. þiuggi. y. þlaði alli a annan. skiptir alli skiptum. a þingallagi alli þinþeu fra. oc þambar eigi bloðvem inan. þa eigi mz. xii. manni inne. nu. vii. y annan þiuggan allan skiptir

Nu far þan gar ar hemsokn gøre - allar wadh' dreppin han
ok gradhe ingen skadha - þa wart vgilt þar han fekk - ok hlaut
han ekki - ok eigi þana lon skuldu - Nu hittir man vgadhn
sætir ok skulliar ar vskar - þer hallar eigi þrettir ok þrettan
han gangi vr gardi siðen han wredhi wardh - ok hantar
fil hialp alli wapn - ok gangi olla adan i gard - higgi skar
alli dreyp - þa hallir han - ok allir þer hannum biðiþar - þrettir
ok þrettan - Nu a þan i frip bidia hiustr aghar - ok hemeth
ok þan a bot ok boskupti ar sarr fek - Nu hallir anar þan
ar alle mans hius drepir fek - þa skal han bidia for hanum
ok hiustr aghar - ok sva bradh han hallir bidhir for hanum
ok han hallir k. bot - þa stampni siþan drapanum annar þigi
ok wrin a hans olla sin i drapar malum okuls - ok fari þa fullo
for hans ardum - þar til hallir bot wiþar þem - Siþen han
hallir wip allvana - þa warn sakloe badhi for k. ok þar
far þe fullesona - þy ar han haffi fyr bot wredh k. Nu
ar þan ar lanloe - ar hesokn gøre til alli legre hius
alli landi - far han alli nøkot hans hina. gar alli drap
alli skeno alli blodwrti - þa a han bapi boskupti ok far
ok frip bidar - Nu ar annar man far þan lanloarno gø
okker - o ar skeno alli drap - þa a han boskupti ok bøta
sin far alli drap fek - ok þan bidar i frip ar iordhegrhand
ar - ok eigi lanloe - vtan iordegrhand gøre gradbita a
han Unsta þe skapar at gratar - þa bipi lanloe i frip
hannus a sat ok bot hallir krunt eigi - þa skal napa
þar vtar hallar holli anar skalmp com þar mallm alli eigi

Af Erfgodris Logum.

Ef ma madr eigi hamnast á þeim bæar stafnar þann hann lagði á þann sem eigi lýstiþarfr. Ok ella sé fore sluti. at bæði eigi í þann tíma dags ok innan hans þeir lagsfu þá matum þeir hamnaðs. En verði þeir lýstiþarfr þá skal bæði byggja kirkju. Ok eigi hamnaðs. En ef nokor á lýt af borum þá mugu þeir eigi hæfnaðs. Hæfnis nokor sinn bæði á lýstr þ. þá hallir þeir burt eða. Ef ma madr eigi hæfnaðs á annan á þann er giftinar gróðe. hæfti hann á annan þá hallir hann burt eða. Eða skal hafaz naumr vitr hvar halli þann sanni eð hann hæfis á gróðe giftinar á hin alli annar gróðena. þá á eigi gróðe þann sanni giftinar á hin þá skulu þeir þar vitr hvar halli annar skal madr com þann í mallir alli hann hæfnis hins hæfis hann á annan þá hallir hann burt eða. Takar madr konu mas vald hann hallir burt eða. Gifis á manni alli á hans klaðum þar kona veff alli gifis á kens nokor á konu. eða alli á allin þar skal hafaz naumr vitr hvar þarfr sá um. Ef hún lýgr hann vid hana. ok gifitar eigi sin vilja firnum. skal klaði hann hann hæfa opp ok á allan þá hallir hann burt eða. Giftar madr sér aðrii á þinglaugi alli á kirkju vagi. En þó er hann gift eigi skal þá gróa ok vili þó. þá er hér mad tíu bor hugg. ok klaði alli konum annars skírt alli skiriði á þinglaugi alli kirkju vagi. ok konbar eigi bloðvet inan þá eigi mg. vi. mánuði alli hér í vi. ok annan hugran allan skal

Schl. 232

bleoitti - a - pingh alli - a kyzfhin oialtoit - ba ar par - bamat cyfuet -
Cap. 4 uam par oc aff washar - fiu fy ar par - aghin allu - fiuf shalbar - (Qua -
nasf fiuf shental siu aff pingi - oc kir - kiu - shbar eu gyr nosira gracingh
al hanis - fiz a u han combar shen al siu - ba shallu - han bamat cyfuech -
Wisar nasf al parnigx clo - ardia hanis wunnu - siu hanu - fiz a u han
combar - wilia han dappa - alli - slaghar - ba shallar per cyghi bamatch
Cap. 5 cyfuech - (Altar - nasf man aff pingi stampnu - alli - annarui stampnu
alli - af lagharal maylu - par bijet han eu arta cyfuet - a u fy ar f
come ingin alsma - a - han - fy ar par perdpe ingin sarta alli - sekia
fuc hy allom - (Ahu skal par harayxnarnyd wetta - ishat han sluf
prangdar - alli - sialfuiliandis - alli - hin arted han af pingi stampnu
alli - cum annar ekia nasf pera - mallin - oc cygh a pigi stammunne -
(Ahu a han fid shenan ffia sin - oc al stamu - oc ffua atar shental sin -
(Dwapp nasf han - sagrhar - alli - slar - tex bloddutt - a - wazghnut -
al ofnuarthyx - alli - ffia ofnuarthigh - par han fiu han stampar wuia
oc ofnuarthyx halar - ba shallu - han bamat cyfuech - (Ahu sekia per
fuc hanu - oc gyr hshant dappe han - alli - saghar - a - alli - slaghte
Cap. 6 han bloddutt - ba ar shar ofsjet bech (Lacop nasf man al stoke - oc
hugghar aff hendar - alli - fetar - ba shallay per allu - mi wam bamat
cyfuech - (Ahu combar a wappna stuppt perigx mallin - ba ar cygh
Cap. 7 bamat cyfuech - (Ahu hanno - a - l - dom - dapp - slar - hugg fuhan
alli - hanus - a - man - par fuc ar han wetta nasf mor hanu - fuc - k - dome - alli
hanus - a - han sicar han hafti sak gat - alli - sir fadfnu lagshika wat fuc
hanu - hanus han par - fuc - ba shallu - han - oc allu per nasf hanu wam
bamat cyfuech - ba wri par harayx nafd - hshat hallu - han hamide -
alli - annar ekia nasf com pera mallin - (Adhar nasf han ar
adfru - oc fuc han nasf wats a sinu grapi - (An fy ar han cygh
hus bijet - alli - gyr mynu bloddutt - i - gadinu - pagshar - han comb

er gaðlinn bindar han fullin landin - drap - hinnsi fulzan allar
stingar - þa hallir han leitar eptir - Þran þar se - k - ambar - allar
annar þar bup - ar - k - arm hallar - alli ledes a han sandar þiffinar -
alli tax er husin hans mar ranzsak - fullar þiuffnar - Nu arn
al þarsi mal - k - eptir - hvar sinn þem leitar - e - hans magnir
þer ar a samarn - þa hava þer fundit allir - allu þi þer aðhar þa
ytran leidpena - or bitaðhir vara - fuir alt ifrit - or þeira gex þ
aðhu þar okal skipar - i - þra lete - Nu lor malsgnhanar - annan
k - or þridia harradsi - Nu fellaðir þer eigh sinna barna lor or
eigh sinna hussfrin lor - or einnesins þar lor - i - bo a mar þem - þrin
þeira lor einsamprar - þi at einnin a annar lor fellir - for þi at
hvar okal sina sak bera - Nu hvar sin þem hafdar alli fodr mea
arn er mal - alli hialp þem til nokor ithi at gera - alli vitt þem
nokra forbist - siðan þer þourftu bitaðhir - þere - xl - ar - kannis
þar - at han hallir gunnt bitaðhin mann natur alli dagnar - þa
dyh mar - xii - ar - at han gaf eigh bitaðhin - ar - alli han vitti eigr
at vear bitaðhar - or kaynnus þar hann - at han hallir haldith
han - þa skal einnin sokn þar aptir gangar - þar skal standa
til þeira varnar - hvar hun vil halli falla han alli vana
or hvar sin sannfist hallir mar hann alli mar þem - alli
gillar þem dagnar alli natur - þa bere - iii - mr - alli dyli
mar dilsar ere - Nu arn kirkjun sokn - alli fiadpinar
hæraþ - alli or alt hæraðir - hallir samfund mar fullesin
- ar - dyli - alli bere aptir þi fiale - or okul for fullesa - ar -
Nu aðhu þer bitaðhir vara - þar til þarn bidr fra þe
ar þer burtu vikar - alli hano ar var - alli annar þarn

Cap. 8.

Cap. 9.

Cap. 10.

Nota: [illegible]

sinu hvæt oc hemet · a · sinn fiir var skilt · þa sthar han þa þe
fra þem · þa skal · k · þem frib giuar þa skulu þer lesa vif · ψ um
hendaly · mar þ · xl · ar · þat ar hans erlak · Nu skal um hommage
al erfþe · harar nanmþ vitar · hvat þar ar sat inn · þi harar vaik
nand · af þi harafþinu ar · sinu giardþin var gefid · ¶ Nu
Cap. 11. skal harar khøfþingi · þem a þingi biriughja laggia · oc alla þem
bop talar · Siþan harar khøfþinge · vita þem eigi vþp at talia ·
þa skal arman dagh · vndir takar · oc þat sannasta lata · oc siþan
skal han a þan dagh til ar · takin · foræ nædd a þingi hisa · oc sæ
vþp talia · oc þe han vþp tal þa · þer skulu biriughin · vara ·
oc eigh ofilia · Nu ma han eigh ef þar foræ gange · eigi
xii · ψ · ef · oc eigh · ulvarifaþan ef · oc eigi þarfilsa þan ef ·
Cap. 12. hvat sem þar ef foræ gange · þa bete þan foræ vlagh · Nu
ma eigi þan skadan fek · vtina · sokia · alli · stapna · vp a þan
skaþan gefe · fiir an nædin hallar · fatt alli · vatn · vtan
han skal faa til þings · oc oppenbara malt · oc siþan skal þat
malt standa quart til konungs rafst · Gangi þar nokrum
vitum · a · fiir · þa arn þen vlagh · Nu an nædin falli ·
þa ma hin · eigi fiira han sekia · þi at hin ar eigi biriughar ·
Nu an nædin var foræ exfuero · þa ma han siþan eskia ·
hvat þat ar · dyalli · drapp · saar · bloputi · alli · ofena · Siva
ma han oc grialpna gefe · siþan nædin hallar han
vart foræ exfuero · mar ef ofilia aptir lagsmalum
Cap. 13 oc lanslagsti · Nu þæssi al mal arn efte · oc þer
Cap. 14. skulu straf mar · k · iafft · Nu ma en man þen
sofn gefa · oc efte lagsta · an fiir þa mata eigh ·

er man hemsokningar: þiir er an erkidiaffe. En ma eigi þar
erkie bijr. fere þi er þessum ma eigi þitugir vera fare. En
ma eigi eigi erkie bijra. kjarnz þar til þess. þa skal
nafnan ellefu. er þessum var eigi. xv. ara gamal: En ma
eigi þrall erkie bijra. þi er ma eigi þitugir fara. vari
þar ella. er þessum mati þitugir fara. þa burti þessum gjarna
erkidi. þar til er þessum mati þitugir vera. En an þessum
bijra erkiet. þa skal þann þrallin. a. þeir aur gefigir
er. xiii. mk. þa er lendir vil eigi þeir fere þessum mann fyrir
lagsia þingum. er fyrir sjunarþingum. þa skal þrallin vera
hangir vir lonsarnir gaz lir þessum þrallin. a.

Er konung Magnus lagði

Magnus konungr er gefin var af guði radum. sendir
allum þem mannum er þurfa þess fe er heri. guðr hlaðin
er sinn vaði. Nu kjarnnir þar vir. er aff þar vilir
guð hallir. þos. i. skuppar. hefir þo þar er sunar er
stadir. er guz vann hesþar. er þeim manna þrutu
sin vilir bigjia. En þar hallir vaurt. i var nisi
en vsir þingi. er allir þer man vin vilir fara. aburgi
arn þer sba vilir. er þer vilia eigi gifir fangsins
manna þus. er allan sin oft hallir vann þeingar
er nefna þar up eina leila stunds. er sem fangsins
hafuir þingi arfuiðs þar fere. Er maþr þi er aff
aliat vsiðr. combar. baþi oft mikil lissinn vaxi.

oc ella siallmnaz · þá siallm þiu þar eua skuppar · mar smarka mana
vaspi · badi biskuppa · oc ella annaza ærlluka manna · at allir wagsh
fazanda man ofulu sialfriu saz kost vaspa · oc þegin skal þar skul
lysha ar Waria till Waria þem nokor at gilda · Oc þar till at
parta matti harlaui halduo · þa Wilki wiu at eu mar skuppis til
1 hwazum þi · þem sakia skal wagsh fazanda mannu · þar þer
wiðr þurfu · allir oc till annaza manna ratta · þeira þar þem
skal þar þer wiðr þurfu sue þeira þarnigi · En fagsh fazanda
man warþr ratta till manz · oc vil þem eigi ar hann ar ratta
till · hann sakia þarfuir smar · þre · iii · aur · 1 · k · oc · 1 · vagsh
fazandr · q · þem eigi fek smar þarfu · an · þridia skipti · 1 ·
ella þre · taka · xvi · eigi hiarad · oc · viii · eigi ratta um
hvar hara hofsenge skipi ratta · 1 · sinu hara vagi · allir þre
k · iii · viii · Villa eigi konda vrþr taka · þre swar · viii ·
eigi · þa aftr eigi mera · a · en konta a ella hafta · oc
sa sakir hoo oc konn oc allir smar þiuf for sina þarnigi ·
En þa ratta um vil hwazi vagsh fazandr · q · af sinu sakia
oc till annaz ratta eigi · mar þy at hann ar waldugsharu an
annar · þa þre oc ella mykillu mera fore brutt sin · oc vil
þar sax · iii · ii · k · ii · harugl · oc · ii · vagsh fazandr · mani ·
an þa an þer þrædar sin · 1 · matti · ratta um · vagsh fazand
· q · oc þem sii til ar ratta · oc sigsharr hwar annan eigi halla
ratti gegn ædrum · þa sakum vir þem allar til fiar
hus vemar af harsynu til warn · mar þem skuaslum ·
oc vagsh fazand · q · lysti fore gitanu · alli for skuaslu · q ·

af haradinu þa han kom fram. ok han fekk eigh sinar þallbu. ok
kopa. i. dikum. lyj. for sina þæniga. En þat er oc swa kunnt. Notandi
at maðr William af Dyre sir gudr. oa lia waghsaurnaðarmannu. oc
þj. Wilim. wu. at waghsaurnd. ij. sakio sinar þarlbu. swa su
almannilik kopp. i landenu. oc þa an nokor ar þan. ar þat
wil hemulika taka af sin. at koppar þar in. ar han hallur eigh
sialfr. oc han matti waghsaurnd. ij. vt sakia. þa sakli han
af dyrast gram. han. olla þyr hlauru at filghar ma. Nu Nota:
for þj. at þat er mycet at þetta rettin. vtan at han halde
aþrar. þa wilim wu. þessar waza skippan olla wiþ laghi
fekta. at hlaz su takt nokot vtan þess willar su. a. þa
wilium wu. at þan takio hinlika. vtan barðaghar.
oc fiskr of. olla þyr hlauru. at han hallr dagh. viii sax
vikum. at kyrkia. xl. mv. for aftich. þat han giarþi.
oc þa an han kyrkir eigh. xl. mv. i. þen sax vikum
þa wilium wu. at han forar af. þessa. xl. mv. okunu
okristnar. i. þe kyrkr. takt en for. k. annan. hanad. oc
þridia þan su ranta waz wid gert. Verdar þat
olla. at þan su ranta hallur fyn. undan. oc okristup
bukskapli. bukþar hanadinu. at taka þan man. hlaz
af eigh combar till kyrkr. vi. mv. Verdar þat oc olla
at nokor skiar. up bukskapla. vskuylika. oc fara man
aftir hans ordom willia taka man sakligan. kyrkr. vi. mv.
han up okaz. en þyr hlauru at þer fangar eigh mannin.

þa eru þeim warðar fagrir - oc faar þeim siþan fiarðungs mannr fyr
ofan - er er sakleys þeim - þa þyrr þann er bryðlaupsveisla - eptir
þann fyrsta fostu - xii - aur - taki - iii - l. - iii. hundruð - oc - iii - þenn
vikuhluta verð takin - en þenn alla er fullgoldin af hundraðinu
til er taporþeim - þa giftum vér sakleysi. Ef þrir þeim bœr undan
Um bryggi, eru slik sakr vaðir gruns - þa skal hann eu rumann dagr gilda.
til ansvara - er komr - af þenn dagr - skal þeim hallar manaðar
fiaraf - er þyrr sva mikill - sú fyr er lagðr - en þeim falz-
alli - varn siþan vel dagsins - Verði oc sva er nokor þann er
sandar er sliku gruns - hvárr nokurn hazar til - i. landsmann - oc
Um fyrrum bitrves vitnis, haldar þann hann hann siþan þeim far vatt bref - er þeim skal
þann samar sott þeim - um fimtan marka - þótt - xl - mis-
alli varn sic mað sinn en - En þa er nokor annar - ψ.
Um andvirði annarr vitnis, haldar hann - er þeim eigi vatt bref far - þa
þótt þrir hundr - xl - mis - þar verði oc sva of - er þenn sum
giarðmar gior - er þeim callar sik aðrum nafni - en þeim hvárr -
oc skaði sva undan - oc annar - ψ - verðar takin for þeim -
þann eigi til gjalda - þann er sva verðar takin - þeim skal
varna sic mað - xii - ψ - þenn þeim var þa mað - er gravinn
Um illan fáv er sin sik gjald varði - Far maðr eigi fyrir hvárri mað þrin
fávi er fanzt þr er allr mað þrænigi - er vili þar til vitni - þa loftum vér - hann
er taka sva mikit - sú þeim ma far fyrstu hnykkr mað - oc
er vinnr er giarði sva mikit fore - sú almannrik - kaup er - a - mað þr
er þar er oc svat verðlaugsins - er þer hafi meira fratti
en verðlaugsins arm - sva ocher sú meira gribba for oc
þa takin vér undan þessi gistnigh - fyrst alla vera þar
Um hvernigt þá gistning skal undligt af verðlaugsins skulu

Olla biskupes ok riddara ok þrælar til þeim sem þeir skulu þar
skulu hafa þar til. Annigjald gilda alli sakir vtan þeir sialfir
vilia. Ellegar vilium vér ok þý mál á vald stadir skipaðir vilium
til fiarlífs ok til nadþar. Ádar nýtt ok festi þem mes þvi vald.
ok þrælum eda ok aldra þeira manna sérfrelsi. i. vilium arfi. Er
ar þat. at hvar sú hugsar alli drap nokan. i. sit sialfr hus.
alli annars manz hus. þa skal at þat hafa. a. skipaðs. i. þriðe
lotte. tak. vi. k. annan harlaus. þriðia sacsókn. ok þan sum
giardina gerde. ok so vtlagþar. c. til þan tidar fore þannum
ar han hallir lezt undar. ok þótt os sidan. xl. mr. Slika
samu hamd skulu allir þeir hallda. sú quindi valfoda. alli
drap. sagþar. i. kirkiu. kirkiugardsfri. alli. a. þingum
alli gangar a grund. ok gera sakir. alli taki man fredmaes
manz gialds. alli sugga lim af manni. ok at þessi var skipan
mati eta luns hallar illri. at vitat. þa vilium vér. at hvar sum
faar at gialdi af þessum nokat mu arfi upptals. at han varis annat
allvegiar aldri hiaradz namds. alli fallio. ok hvar sú faar at gera
nokat af þessum nu arfi upptals. þa skal han aldrigi fird fa. fyr
an han þan sami bidiar fore hanum eu hus sitt adr. ar gialdnigum ar
giord. i. Ellegar mad þý at þat er valvaldt. at þeir sum
os fylgdia framanner badi mad vaskt ok hialp. at þeir halli
mere arfi. þa gilldum vér alla vara man. ok vard hiaria brodþes
landigs. ok alla þeira bryta. ok lauto. ok alla þa. i. þeira gor arfi
hadugha. af allu konungslicu. i. at. ok alla aerlibscupsins fiarda
ok alla biskupanna ollena. Vilir vilium ok at allu þeir man ar
mad gia þriðia. at þeir hallir þar sama fiarsi. hvern sum þeir

Stadfest
elge þá
gió
Birge
vilj frelsi
Om heim
frelsi
Molsegen
de vett.
Sliku
Gunnfred
Kirkfred
kingfred
Gríd
Gerfríð
Grimpan
Gríðr
Vrolfr
Notiben
fiir þer
allan
Forntig
Lyrir rett
Of lyfto
þeirr lyft
kingf.

hana halst - Vnn hallum oc alla skuppat - at engin fan - ar - fan hallur -
laggi nokor alagh - a - bondar - alle þingga - alla þet han vil eigh
sin lan mista - vtan þat se þurfa godvili - Vnn skirlundum oc
þat at bondar giarn eigh gongiaz - lansmannum - vtan þer sialv
vili - eigh hallar þa þingare a vtan þingh - Vnn Wilum oc
at engin man taki saz skyrtch af londom - vtan han hafvi þraff
þaztal - hvar allighare taker skyrt af londom - oc faar han
nakra acomo af cathandarum - þa se hun vgild - oc vardar han
fangin - þa lese sik - alla sum cathandarna dauladz ar - tal - oc þæ az
annum ar fangin ar - Laggium þy har - hada ra fft vidar -
at flaxtur þer alla taker - ann sva harder lesen - at þer vanda
eigh hvat londan faar sit adan - alle eigh - an þer gilda sist mar
sinar þarfvur oc ejslur - Lord þarsta vava skuppan vann vid
manger arlikur mann - oc gallu þaz ta tal - oc alvoro at þer saldu
hana halda - oc stavhur mar alt þat þer gatu - þaz vann vid
bispup - sacuppar archibscuppar af vpsalum - Bispup annundar af
strangnas - Bispup kjatl af finlandi - Bispup asxur af vaxio -
þar vann oc vid vidaran - skrift var brodher - Bandidar - kin
vlvar karlsson - harar bandict lagthman - magnus ionsson - gillan
carpultar - vlvar hugesson - Annidar karlsson - kunnar matthosson -
Brynt algutzson - karl havalsson - thorsten skillingsson - Bandict sonsson -
Bangvaldar vallar - Banvaldar bygarsson - Brynnulf vallarsson -
þar var oc vid hana þatan var kanckler - harar bandict
archidiakn af vpsalum - prostar andres - oc prostar son -
Nu þar till at þessa mal ar vin hallum nu up tak - matta hallar
fulla fattu - þa latum vin vart insigli þessa þessa bref sattan - oc
Anno Dni Gvar þatta skuppat - oc ordat - i almu aptri var þess harra sv Alo
1285. dagh - þusan annu - oc tu hundrad oc attatigh - oc fam annu -

Extract ur Westg. Lagen

39.

Tunnde skal lada or skalia at bróg vmsik rugh vmsik or haffre
vm sik or hvere vm sik or af allo korunna skal gióre thúnde bu
leghamad sum bónda hvarbrýter nokot af þessu bóte þremu sextan
at togher fer þ af sal konng skall tunnd fer hán munnt gióre thipi
þet skal fult gióra b. lósen þ gióre aftra penninga an hán æptir gnia
or eig þo mátt at hánn si skere ef allur þir men sumfa aklsat vm ara
skal tunnda gióre or sextpenninga luca gior hán tvda kop. þa skal hán
gióre þem eig skulu leghadrengar þem gióre hvad sum a ar giórd skal
or gióre eighe bótt fiera erthoghett or þem tekur herezhöfthingen
or skalat mallagada

af ellum bell

Hvar sem skipnad tunnd biugnar ar gióre skippu bugg þraste or ell
til phalocópens af siu skipnad tunnd þa tak en þucft skipa
or mj penninghe til phalocópens eller schvu hafta af þem bracom sum b
dn hau inni mz sic af fiórtett penna loth af hondr tonne ar fin siu skip
þur þa gióre þraste or til phalocóp hvatn þarfnad mj penninghe eller
schvu hafta af þem sem bondin hau inni mz sik af allr þ sadu korn
annor gioma sum tiertal sum lechen vtan þet af sinnu kirkubole eller
bóte sum
siker mad qudr vm allen tunnd vm ko
mesu t. þfest kyrkiu eller spitalf eller vm nokon þen loth gifs hann
sar for þet vtan sik mz sin mátn af nempdinne eller bóte xvj ar to gar
sadóctkiundr or vt tunnden af gifs mátn sek at hán giórd inne dn hán
ari sinnittinghet t. þfti kyrkiu spitali þraste eller til phalocóps vm
sik mz sinu giód mátnu or sar sókenn or sinom nestta granna gióra
vatter sik gilda vp þet af
an a sak or bóte attan
tagh þem sakvnad giver af sit hán qr til paschar hape vm tunnd
sakvnad vttan þa i svabupi þar til hán hevd rett giort vm
Tvdr þ tagher a nempd falder aff t. vm
vrath to hvstkyrkold gom fra mesu bóne sur fyrsta dagh t. m
vrath annan dagh bóne nv t. ara konog or sud hávape vpreker þrade
te t. mj. mz. soon sua konog or sud hávape Tvllkin þ gar i kyrkun
forvunnn or openbanlike trabuspaper or eper lót or bryt fastudagen
sum hán hau openbanlikt vnd taker þet af sarpna brise vttan
þed loft til sum valler hau af t. bóne Thullum þ eper gring
or mnda aundadag after solpadag nidr eller inne vrnt fatu eller
panchar halgh eller af i g þa dagha eigi ar ep gangn a bóne
xvj. mogh enn t. sva bo. or svat ha. Tbrvt þ kirknessu fra
mz sin. kirknessu fuber ar fraunna dagha or til daghfulghet

post mysa 2 ad reparandam post pascha

kyrmessudaghen ¶ þriyt ÿ. sula sind þar sula aftan oc til þriunda dagh æftir tolfta
dagh eller paschæ þrip sia talocnæ / odinsdagh oc til paschæ dagh er quælle. bøte. t.
xij. dæ ¶ Petræ biskup er gamblum lagum varum. verd ÿ. i hvorkin drapu
per a. t. fim. ix. mir. verd i hvorkin sar. pa a. t. iij. mir. Fim hvatir banamal
a. t. iij. mir ¶ hvar sumpræ bror gør bøte. t. iij. mir. ¶ fim tvætale hor
iij. mir. fim ostafir xij dæ. fim firenuing spial a pirdiæ man eller fisi pa. a. t.
xij dæ. er per sollere bøta. t. iij. mir. oc sua fim all annar firnæ vø
oc gange til rom oc gum. t. taplane di mir. fim brøf. ¶ Skiliæs hion tu eller
ruuva fast fim firenzsum bøtu. t. badpe. iij. mir. Skiliæs fim gudziwa lagh
bøte pen sum gipta. t. iij. mir. ¶ Giptur ÿ. dotor sinæ eller firenuno nødghæ
bøte pen sum pretur gifta mad en þ Skiliæs er. iij. mir. en hian gifter. fim
xij. mænna eb a. t. iij. mir oc swa fim tuenne dyftur oc eg meer ¶ hvar
sum helghadagha bror paschedagh halghæ þors dagh pinkwædagh mudsu
mædsdagh laurencij allæ vara fru dagh michael oim scor natiuitatis christi
epphanie dni kyrcmessu dagh oc allæ apostolæ daghæ sii for helgh
oc fastæ er fim allæ sunnudaghæ hvar sii biærgs noton thvatræ verc nød
a nødrum pessu daghu bøte. t. vij. ærog elle dyle iij xij ÿ. biærgi ij korn
oc hø vin høst æftir midsum aftan er sacbøto ¶ hvar sii frid brytir i skæru
siælvum vin skerporzdagh bøte. t. iij. mir. eller verir sik sii lagh scorn
¶ hvar sii for fullæ gengiærp gum. ij. drogh þsu
laus æftir barn oc ofte en hun vill. hvar eg gøre fullæ gengiærp gum
drogh fim fixl oc so in lezlo. hvarte lius eller penningæ a bonde þsu fim
ulezlo æftir gifta vtan bonde vill ¶ a þessu dagh so skal bonde ofræ oc hus
fru oc a altæræ leogiæ par chæ dedicatois assumptois ⁊ purificatois be vgis. oim
kor dr eder. pxum. mag elis in omnemoratione ander. iulæ dagh a. vr fardæ
dagh þa skal bonde þersu gulæ drogh fim sialæ messu oc a altæræ leogiæ
ar so fim sunnedag oc swa fim xxx m. ¶ om hovod tundæ skal stande sum
finnes. hvar star. i. scarn oc þerræ legiæ til ¶ Giptur ÿ. sum eller dotor
er giver hemgiæfi þor fadir eller modir siden gøre so mykem lot i hovod
tunde af do hanu vatr hengiut sii hvart þerræ vgift er. oc gøre þer ho
vod thude sum arfpen fadir. giver ÿ. frillu barnom sinom gor þor fadur
siden gøre hens þo barn. ho. swa sii annar lagliic barn ¶ ater bonde hvar
i fastu vtan þræg eller noton þen fastudagh sii budin ar er fastæ bøte. dr iij
t. fim hvatern oc fasti stundan fim eller vatr sik iij nempdinam oc nestigh
na sinom ¶ hvar sum openbarlike lieg. i. løsche laogr oc viper sighen
frillu sinu a paschedagh fim þsu oc scouamenu oc tak' ater æftir paschi
bøte. t. iij. mir. eller dyle iij xij mannu ¶ hvilkum mab' gør openbart hor
lab' hem til sin horkonu laog' inna fiang sik eller vip' inn tak en

60. 120

hæmn · þæt ma þ. loc ualre grun fæc til þæn dottur sik. mer skarpunes næpörne
¶ Biskup skal dömæ um hionelagh oc um testamente ¶ Will ÿ. for sina skal gunt
hell oc vskuld þa ma han gust en lelan hiuuuploth swa mykin loth sum ermæ
metunn bar til ar þæt ake gundi sik. ernur grun swa mykin loth sum ermæ
þernæ bar til hwat þer arn flera eller fadra haluen ain hen sukl hegner
oc eig mikrer ¶ Schal tuem kyrkunr ar sinu mellin eller þæ oc kyrkun
um kyrkun gor þærra ar. þ. domadre oc sua um aller kyrkun skuldir ¶
ake þæt þæ brut bonde akyrkubale þa bote þ. bape konongs ræt oc ha
ræt vtan bok bogunge bor. hy. aftmadre iord bote þ. tro. ræt oc ha. sin
ræt ¶ twer skulu kyrkun drotna
are ræcna sun alpri socn sun þa
gullich sun þæstha dag multi dia
forbope dæm sin aydabar. Engi
lan þæt oc kyrkun drotn kyrkun
skalu at kyrkunn þer krækun
ia vnp gralle al socn atan eig
af kyr gralle at sun þæther
eller kyrkunnar radæ vtan
þremur xvi ötogh. enk þ.
kyr drotn ræcna sun þæchæ
eller spiskæ vtan þ. lok oc
gifa til kyr bogunge þa mo
sun manz skal hun ar eig bryop
¶ hwar sum þ. eller þæ ser gradar ad kyrkunnar ræt hau han eig gulin
þa ma þ. forbupa til hæth. ar þrisuar mutur til oc ic sökia fregn
þæt eller lans man ma forbupa vtan þ. bref forbupar han vtkallad
se swa lange i. forbup sum bonden var sigar man sik eig þæt
faldum sun þ. sac. hau dagh til forstæ lanzthing will dela sic vid
högere domarda hau manadagh. ar eig da ordith þa ma þ. forbupa
¶ will ÿ. hionalagh binda þæt skal þæt lysa þer sum conar ar fat þæt
helghia dagh i kyrkun dorom

Jm arf

af arfpa bok

Sun oc dotter ainu fapurs arf taki sun tua lote oc dotter þrinnu
ar eig sun aller dotter þa taki fapur tua lote oc modper þrinnung

eig fapur eller mopur þa taki broðer sina lotu oc systur þriþiung · af eig bro
þe oc systur þa taki suna bön sina lotu oc dotur bön þriþiung · af suna
bön eller dotur bön þa taki brodorbön sin lotu oc systur bön þriþiung
af eig brodorbön eller systurbön þa taki fadir fapur oc sidan su for
vatn lagh ¶ Hwar dagr vipr mapr af mönum oc konu af como
ut comen arupe eam leyld gange man til twaegia lotu oc como til þriþiung
¶ Ef man hafu eig bona arual aru aftur standar a fapurna oc mapr
ne sin malli leyldr ~~aru annan rottiptum mangthum oc funda~~ aru annartad
klere oc annartap fare taky sitt en su annar, man manns lotu oc como
como lotu oc systur bön samgulep oc sehypte afta man mantali
af marlofo bole

¶ Sitar brytte · i · bo cop ord eller apra glimar m bo vaegia þerra aghe
siva mykyt · i · þy han cop su han aghter · i · bo lönaer han þy þa þer
skifta þa hafu han forgiöt sin lov · i · bo ¶ Sir brytta sin bo aghter engta
i · bo cop ord eller glimar aghe þer bö den su gor er a laog hamlan he
ar þinu sin · ¶ Hwar a apru saldr ar gial la · e hwar þar ar halzo ar
eig han saldr · i · sinu gor löke hans bri ~~nu gialdi þa eig skalu sem~~
saullena aghar innan manadadagh aftur slunattingin ta halden eller
gimg tagh sin þa vari brytu hans sivp lös oc siva þata aftur cop til
saullen ar guldin vtan þan hau laghar forfal skal þem vm forfal
vari forfal sin m · xii · ¶ · epa oc twa ogria manna vrinum
af fraalmon vm trupertta addero

¶ Hwar dagh þer ar oc vari saclös siþan haldr hin siþan in tok hata vid
m · xvi · dragh talt ¶ · in fa mans · i · firþgi sino hors eller nöt sandi
bid aghandanum komd han innan sola sarus sir ar lösta lös m enepe
sinom laegri firan siva mykyt hah vil cop han eig þa hin su in tok
calla til gima sina ar syna sendr sin oc lata siva vt oc aghande se sik
til ar m · xvi · dragh oc ar scapa m fornom ed fer han eig bup aflate
þo vt innan sola sarus oc calli til gima oc se ar vspilt ar oc vbarper
oc vspragdr oc latr syna scapa sin siþan han kaurer til eghandans
laegia firan siva mykyt han vil oc m xii ¶ · ef ar mere vari sendi god
vm nu ar firan last skil þem a lighter sik eig hana bup fingir sv
m · xii · ¶ · ehe ar han eig bup sik ¶ bryt hartpingi garp oc far · i ·
[illegible] m · xii · ¶ · ef ar hon brop eig siþan

bote hæfinge fiur ræðlosa eller wære sik mg xij. ß. af nempdome: tak ß. in fe
a gærdlosa bote fiur. mg xvj dræghe ⁊ liggi bol rope i. by. giu þen bola sæt fiur þrim
eller þrim ~~eller fiur þrim~~ fleire ær þer hawa hæme hus bræne eller tiuf bort tak
þer liggi til nempdome. giu fæmti sæc wæru sic mg xij. ß. ehe oc. ij. ß. withmum ⁊ fiur
þessa wæghsa bote bonde wæghsa bote lanzwæghsa almænna wæghsa kyrkiu wæghsa quednæ
wæghsa ennæbæ wæghsa oc mæla brøder þæt eig æru almænna wæghsa eller broder he
gia vgiller wæru sæclost. vten nokon bræn æftur af græmum þa bote age oc tak
fiellø græmsæk ⁊ wiriz manna. scoghsa bræne ær hæn hawø bræne til trughu lessa bo
te mg ix. mørs eller wæru sic mg fiu nempdemanum. bræmur minna bote mg xvj. dræ
togh eller wæru sik mg xij. ß. bræmna fleire mæn col i. scoghsa samæn æru sclædz
vm mal oc mætti oc wedr eldr los oc bræmus til fullæ bræmnæ fium wære sæc
bote hwer for sik. mg ix. mørs dræghe eller wæru sik mg fiu mæn af nempdæna
⁊ liggi husalos tomp i. by acræ oc ængæ þen sæt oc gærdæ ad til tomp lwgi
þa tak hwer þærsæ iord hawø eþo loismyhr af tomptene oc gærþenom fium
þer hawa fingit af iordene æftur nat oc iamlænghe liegia þer ne vidr ⁊
þenom þa bote lwa fium lægh liegia.
⁊ Thælli eþer hi gia a bumæn af nempdme twa lorez eþer swæn mæn bæ
af hendom sik hemsopo eþer swæn ß. eþ. a mot nempdme þem hinn lægh
wæn ß. sik for hus sæc oc hurtz sipæn mg hæmum wæn. ß. sik for sæc oc
bot sipæn vip sæclochia þelli eþer sculu allur af gangæ eller nempd fiu
gia hwer fium leog fleire eþa til nempd bote. mg xvi dræghe
⁊ sæker ß. til sculd sinnæ oc hemez bæþer sculdinæ hiuru mykin hun ær
hin fram oc lwæ mg xij. ß. af fulwurþi ær hin lægh ne vidr fore til hæ
oc iate þær mæta en fulwurþi ær sæmb þem eig þer fore til lanzþing
þa mercuzmæn eig fulwurþa wæræ lægi til þæt a fæt ær oc lagmæ dæm
⁊ Allur xij. mænna eþer sculu mg withmum gangæz twe ß. withmu bæræ oc
ær i. ehe stanpa þer mughu eig ær gangæ eig ma overmæghi þiel eller
lesmen i. ehe stanpa stær nocz þer i. ehenom wæn af lægha eþer eller
ú tolfte mg withmum oc hæræzdom gangnæ sculu standæ oc eig ær gangæ
eþra twenn gangæ moth samæ mæler þa liegi þæt til vij ß. af nempdme ⁊
all mæleruf gange xij ß. eþer mg withmum oc eig nempd eller bote mg xvj dræ
Hemsopo eþer gange for ængi vten þæt a forengængher
⁊ fiur bol dælø botez fiur xvj dræghe. þæt ær bol dælø liw ß. a ennæræ iord
gøder sinæ iord oc eig bonders tak grup ⁊ hus oc iøter oc fium bræmur bæmæ
oc engem vip gøz þæt ær fil bol dælø. ⁊ Ælder bonde sik vndi lanzþing
sik eig lagh fellen wæræ ordæ han sik innen nattu þiu lanzþingh volum
giu sik eig þa ordæt hawi æn þa mænaþæghæ ær dælø sik vndi høstæ

gif hem sik eig þa en oðelech bote sac sina oc wæri saclos fri socamne wil hem
eig en þa rætt góre sóke hem. ⁊ wil þ notrom gina lorð gingi þrigþung af cipo
lorð ins vmettep oc halfmungin af lósom dræm hem hauð aflet en sunk lieg. oc
eig sæperne eller mæperne vtan arfu wili
Ef engin dóme um notom vtan hem se laghælper til sweria. 2 aper bonde hu
þingiæsinu swa eig æper lætr eller lytur wæri saclóst hupstryk hæ wæri
Æter þ quæt um gengierþ aftu þriðe stamnu þagh hwer II oc saclóst
fingin tamætel góre vt gengierþ oc a þriðe dræ oc þem agh þen vp takir gen
gierþ a. wil hem eig en þa rætt góre þa nem-þinu hæræz hóþingi hem til
hem oc lætr takir vt gengierþ oc a þriðe dræ oc eig mera. þær a engin
sac a vtan gengþ a Æter þ quæt iwu mælrens mæssu um almennix
dræ góre vt almenninx ore oc annan vp a
Sitir lyzhmu i bo sælar edþre þroper yngri þropor eller sytur sina vgifter
wæri saclóst fri Thy takir þroper dongæs ar scal for moper eller sytur lam
flæ oc sæci swæræ en swa bert til Lep hustru bort fra bonpæ takir bonde gor
att wræk hæna bort bóte þriðe. mr. mæn þriðe stapi
Tu sculu vetlingir þingh wæræ um ar. annat um hóst oc annat um wæt
oc er hæræzþing æfta hwer þæirra tomb eig nempdæmæn til þæssu bóte. vm
drogh eig sculu flere þingh wæræ a eno ære vtan hæirra buþ eller lag
statz skylg eig nempdæmæn sinu lagha gengþ oc almenninx dræ at fyrsti
endag þa bóte. vm. drogh eller witi forfal sin mr. xn þ chc Æller bonde
legofrænger sæpi ar legho bóte xvi drogh hæwi sina honong ena hæræþ
oc ena þen wordæna a oc legofrænger misti sæpena oc hæwi þen hæna sum wor
dna agh. ⁊ sklar man allen wiþu a lanzalmennnge eller hæræz wþ tælum
wiþ misti þær hem mr fær oc bóte. mr. xvi drogh en hem flæz fri a þinge
en rætt sæpa oc en rætt bismare scal gangr um alt landr hwer sum eig
hæns þen rætt sipan hem ar legwæræþ til æs sochæta eller hæræz hóþingia
Ælr man legh mutu fri dom gim konogi II bóte um drogh
mutu oc misti lagmanzdóme sit talr hæræzh mutu gim k. mutu oc mi
hæræz mannæ mal sit talr lanzman mutu gim k. mutu oc mi
sit talr nempdæmæper mutu taki k. mutu oc hin bóte xl. mr swa þia
nemomaþ oc boupe sum nempþemaþ gim xl. mr fri mutumæ hwil man
hem gif ar þ samsin góre ar hem tok mutumæ þa taki hem vp þ æs
xl. mr þen hin bóte scal um drogh oc xm. mr
eller þer i landno bor sculu hæwa wæghæ gæpa þer sum til ar scal
eller þer sit eig hæwa sloghæ hæwn wæghæ nat oc þer scal hæræz

hæfningen scupa oc weldu a laghæ hendi. warghes utan timadaghin. laghæ tymin
dagh eftir pellur. fyrsta sterpe dagh paskæ. annan mi. dagh pencost. þridi annan
dagh midsumar sterpa v. dagh iulæ. hwar sum eg wærk. i. þessum stemnupa
ghin bøte bonde eller bryte. eller legomen eller minulna frogh. hwar eg ha
w nøt eller garpa bysna bøte. vi. øra oc. i. hwarre kostna wætre saku sigr
twegr mænn wærk þer ær gømd þem mannin sum eigr gøre ræt oc sokin
þem þela þer stocuena wærn þen malsengende sum sok oc þas i mellum e
hwarn tima þe tiwer tiræl þem til þa wrøhin eller bøte sin sakt af
ær men sort stanper sin s[illegible] nom garpe mi redo wætn wil eg mal
sechælandin eller lansmen stawa hanin stawn nempdemæp eller e hwar
sin wil ær sacløsa wil oc engin stawn hanin swern þeth wæro oc wærn
sacløs ¶ stemnur. ¶ mannin tu lanzpingr ep wrthinum oc ob eg til. e
apru þerra þa ma laghmæper hen sinlosten leogia mellin allo oc tiwp
e til hen swerra conu stanulund oc þen stemnur en hen ob eg til
¶ Brøper samen sotter til ær both allur sin eno garpligi bøte allur. xij øra
brøpra synir samen sotter bøte allur vj øra sokæ hwar þewa sinz stap
bøte hwar þæræ vj øra brøplongra barn sinan sot bøte al. iij. øra sold
ær hwar. iij. øra þer nøt hallfemta frogh þer nøt. iij
twa frogh þer nøt attan penningra eller en øræ wongra lyt synir
men sotter bøte allur vj øra oc skulper ær bøte hwar þæræ sinz
þer nøt hallfemta frogh oc swa e. hwar hanin sinna swa a sakin
mælin til sæta man
¶ Vil men legthers bor ur sokin þa skal til hæræzping sæta eller
þingh oc sæ endagha hem latæ domæ ær sokin hen mi. xij. men þa
sokin a endaghe þa wern hin sik mi. xij. ep oc xvij. men ef nempdiner
eller bøte laghæ bøte gør hen eig ræt hwarte mi laghin eller botom mænn
þrypa lanzþingh þa skal lagmen hen sinlosten leogia mellin allo oc tiwp
e til hen ræt gør ¶ J. wæl bygningin skal sitt i. bonda laghin wærn þa
lib garþar oc biodr thalp sæt allæ. epleta, tukhulyrd ok
al rælli mal skal nemdemen sitt sælla eller wærk sæl eg til mi
gøt tabu t. t. ræt sæl til minnd tabu hæræzh sin ¶ Pene vio
cinunicare ecclesiastica e duplex communicatio hominis fide mi
est omunicando vt cum. q. mi. nullo ⁊ ut sicis deuceps o sclus
ait sacerdos ⁊ excomunicatus ipso iure vt incendarij ecte ⁊ ab
vt. xi. q. in canonib. xvi. q. iij. omis ecte sacrape in lege
qui ecta ait sacrilegi qui alio in ecles violant seu

[illegible] violent' vt bona [illegible] usurpat' & sacrilegium in curritur no[illegible] cu
ipso iure excomunicat' vt. s. de. fo. 9. questus

¶ Far þer eghende fur word af handom hwat þat er held gilt eller cop-
pat er fult fang worder. e hwat han stauper aliadi worden eller annan stap
þa han far gitur eig sialu eghende wip wærte fiter aprii. ihesu mybrec
eller fullu virtu þa er þat gilt swa fu han sialu wip wæra forrey +
uungin eller engin forneglia fal þat er annar þapghen þat er i hauper fin
gir or henn arwal er afur henni alr þat fu gifs ar hindredar gilt or
ofis agifte qualdi þat er fult fang worþer fa vnfuip komb a hindre
dagh eller for engin forneglia fal. or eig annat for en þe komb vn
¶ ar daghen mænd mellan or gæng ami. i. bor ¶ Dur end bleo
ghen fin daghen hwærte nokt gærneng gora þat mahr innan daghen þa
þen gæranegl gæ ivmi land en bryhæren bøte. m. nu. mr þa þen gæ nneg
børe wærder in lander gore borghæren chapalæn innal menap af þen
dagh han i bom eller dome lagad han triplæn a lanzpingh vm alla lag
sagin þat til han fat gor. afu gui annar mapar dagh en vatt mælsma
þ vbrin or gors nokt or gærungh a þat mal innan þen dagh þa ivmi þen
daghen gat or þen bøte ihe bøt fu gærpine gore Vil map aprii
dagh ar gual af sinal vatna i lagmali fua fu ar
wap eller fauk mall þat scal han gore a lanzpingh herazpingh fier
dungzpingh eller in aprii brewu chrallicra matinal eller ar þat eig
daghgar gual vatt mælseghendal dagh or gæ fidn gærnongh a hans wegnal
innan dagh a stana malet bom eller tradi hans ivmi bape þen dagh gat
fiwa þen gæranengs gorþet skulas ar sipan hem hun morghengat
eig eitt annat forchial fun gor ¶ eughi mæ ma fangal bøfattan
mæ for nocta gærneng or stadal i nocr hafrati vtan mordar prunal
wintral or biltughal mæn Hw skal engin skuur takal af nocrom
clouenbas vtan hæn hafui læns hæirens bret til gor þer nocr wærþer
fangen wip þa fore hem til nattu by or vinni han ms xii mannum
hengo vp sipen ar sacbolo

¶ ænkir man sins hæirsal gor or wærþer fangin wip ærkia gærnor
børe fun taughi mæ in my stadh or gialdi fyrst malegheandal
fin haw conal skere calla takai skat collar fil toller
þen alta fil þen vngta af mæpernal or skafter allgar mannale la
or tolal fal or gialdi eller skuldar standa. mæ low or conal

Credi mab dom a warpingu awarta ond wob mg. ij

þa þan mote wil swerian hwar han boc hel= hafa sworeth fur
hæthbing han eller hans dost umbiæ man an han ar ure lagst
frefal sipan þa hawa sworeth þapa þa lygi þæs al fur mæn af
nepdine þan warta eller fella hun will oc þan sum forma wiðer
aldæste wobrong mg hæræ=hæthings dome swar hin sipan a morg
or wundr dlo. tha hin sum forra warþa grim um hinum sum þa
lo wan swa mycla thold mg gynna wrmu sum worþen mætr þa
da mg hun i dlomne wæt.

Gilæg hæræzhæthinge þæt til nepdinga eng ! aghæw til nempda legra
bote vi. mk. i. þrea staþi. en mal sleghenda amæn lagmæn þrina

Super hæræz nepd sic til sialulhand ar warta nobor mal þa mæ eng
hæræzhæthings þem fragangna gang þe nepd ar þa bote hun hæfur
nepdamab. vi. mk. or þ tal b. af. vi. mk hwæcer hæræzhæthings
nepdand ar warta nobor mal or finz þæt mg fullu wrmu þa bote hæfæ þ
xi. mk. or þæt a. b. af. vi. mk af allum argangx ebom a. b. vi. mk af
hufuzmænnum bonong ond mk. af hwærri ifadla mænni wife mab lagæ
mæn sin i ep bote londu or leghæfæng fæla or clamula a. b. af twem
tolfter. vi. mk: af hufuzmænnum or bonog mk af hwærri ifadla mæn:

Wil nepdamab þæt warta han falle forra vi coilo wæræfig. mg. xii
y. ep or twegria manna wrmu or þe i. ep stanþe or gage lagæn a þu

Ungin pianosto mæ mg nepdaman warta vtan þæt fetæpe mg landana or hæræ
wilia hwæt sik dræng til ar warta nempdaman a mæ hæræzæ or landræ
vi. xvi. ærogh or mæto nepdna ond bon. ond hæræz or ond landomæ
hæræz nepd skallica gongen eller gang hæræznepd mg sunæræ hæræzæ
þa fræl lagmæ nempna wife skallica mg af landæno alænzpungi standa
hwæt þæt ar sant wm or hi sum þer falle or swarta afrur hana skal
man up dræga þer ea nempdan ar fall þæt ar ænurnab ~ coilo or
rabb scal wæd gangæ fu wæd bygge eller þæt gæmæng gæs

Þræl. y. hus mans or rab eng bot bote vi. mk tab han nobor
bot bote. vi. ann. mk or gialdi ar ar þæt pigæ til bæne or han bot
eller warta sic mg hæpurne Slar mab hugge eller sæt eller bryt
mæ in cystab wib tangin innan tæmmab hus bote bonong rat
stab hæfæ rat þæt han bot wher han eg stangin bote hæfæ rat

Ond fial or fit eg hæmmæn

[illegible] han bor oc e. malleghendar um rett. vtan þat se þurf
[illegible] en til hafmark bote þynn konogs rett oc hemar bapa hardr
rett oc konu rett ¶ skal þ aþingi for sac oc at malleghendan sv
[illegible] þor eigi sobur sialu sin rett þa skal vt oc biþer han hardzhø
gor sic rett þa skal harðzhøf hanu dagh gull til amanns þings gø
[illegible] malleghendar rett þa lægi harðzhø han fræplettan mi skurd til han
[illegible] gø ¶ hvilgin varðlaskare oadh vara sal bote m. xvi ørtog oc hav
[illegible] eg sakfelt mark bøte oc m. xvi ørtogh ¶ at þ allator eller
arrk in vilþur gun at at fyrsta kero vari sacloes ¶ en bonda sum vg
[illegible] at gaupe oc taka hwarte sapne eller møpne brynar ørzøl eg
[illegible] sin faþer hans skyfla vtan han sum garþarne gøpe skylland. bryt
[illegible] anur lagha brutz bøte fapur firlhan lagha bøte ¶ Sokiþ þ. sakir
[illegible] sakiz skalu m. tryggi a mannu witni oc dør af samu sakz arum lu
[illegible] þe bot sin sialuer tolf kraua arum aþra bot wari sic þan sargs
[illegible] m. xvi ere oc tuogha mannu witnu af þem sa wip wavo þa han
[illegible] oc bøte wip hin. Bindur þ. skapwa m mannu oc leggia wiþer lagbe
[illegible] witnu eller vpnu bryut þan sa þat bryt gialdi vr wipleghe oc a m. xvi
[illegible] ¶ a. nempdamu frangia framlagnu bøte. m. mu oc þar tahi
[illegible] allaghendi enia af. aþra b. oc þriþia hæraþ nu ligher bonden eg sik wir
[illegible] a fallen wari nempdamu lighi sic rætlika fak hafha han þen þarfa
[illegible] mera far af gramnu til witnis m. xn mannu ere ¶ ang. þ. a
[illegible] eller ging manz um war eller hest m vrezvilia hogg slar eller drø
[illegible] alt vgilt þar han fatt oc þat tveghe bonden fatt oc hans hion
[illegible] allu þem þar a sac a skil þem um vrezvilia liggi þat til farþinx
[illegible] nempdar lagher vrlanzh man m lanzhen mannu vp a fat mal oc bøt alt
[illegible] han fatt wari vgilt oc þat liggi til hæraz nempd hwar han lagha
[illegible] eller com annar skalvaper þerra mellum ¶ ef bryn fra bonda sipen
[illegible] at burghe um hesten eller grun bonda hanu gzlet af brytin sacloes oc
[illegible] aller bonden hans penningu sipen bøte. m. mu mallegh oc siva konu oc
[illegible] hæraþi oc vt penningana ¶ ef brytin fra bonda vtan þattem stum
[illegible] dagh vtan bonda vilia hatta wip slikru samu ¶ Sviar. þ. fin fuen
[illegible] eller sla eller taka vhemmoth fuan þen sum gør oc tak til þan sum
[illegible] bod wil han dylia dyli mer xn. þ ¶ Eg ma hæraz høpping biuþa aban
[illegible] eller þrch cost eller hatta kop þa han þinger eller hesti mellu vtan cope
[illegible] þinger eller hesti mellu vtan cope

[illegible] cost gialt hæn bonde eller þæt mz vald gøre beri[illegible] fim fim cost oc [illegible]
[illegible] mu mk. end mattegh. aþra lagmen þriþia konongher.

¶ Hvar sum gøng bort fra sinu kyrkiu vm paschæ dagh þem sum a at gialdæ
biskupi. kyr. eller þæt oc talz þrancsto i annatinu kyrkiu bøte mk biskupi
aþra hælft hælfa. þriþia. tz. ¶ aghter þæt lagmannu skuld at gialdæ hæn fodt. a
þiuldapinu kvældæ hæn. landhe skal hænu manaþæ dagh leggia gøt hæn
ælg þa vælt oc klungir hæn sipæn bøte. tz. m. mk. oc end af þem talzi mal
sighende oc swa mykiu gøre mattegh af sipnu þriþiungi sin. tz af hvæz
sinu bot ¶ hvar sum mþiu fallu dax valdzi i kyrkiu garþ staþul eller
klosnæ hus gøreng bøte ¶ Ze fim oc twa zea fim at en mykir
sitir. ma kyrkiudrotna sokia til at v domdo
¶ Hvar sum rænder nocolsmaz goz vt af kyrkiu eller kyrkiu garþi bøte
m. mu mk. oc at þæt hæn ifrþu oc vatn i bænni. Dz i bænnu logi vtan
kyrkiugarþ. er men i bænnu nach oc ræmlangæ foz þryzkuldæ. þa skal
konoxlutir iu hæn gangæ oc logi vtan kyrkiugarþ. ¶ goz men kiænzi
mæ skal hoz oc sempta bot af mz enne eno talzi sinclætum sinte fim
hvar þæirra oc bøte samuskæ sinclætum. ¶ hvar sum ælg will vigiæ vþ
sina skullu eller vþ hænæ skulias sipæn hæn af þriswar minnir til þa
ma þæt hænu konnæ þriswar til hæn goz annæstigæ will ælg þæt
þiuldæn forbuþæ bøte. tz. m. mk. ¶ goz men nocra þe sæc sum. tz. a vid a
oc vagis lænlekæ vnþæn. vþ. tz. vmbrenzmanu oc falz opanbærlicæ sipæn for-
samuskæ bøte lagha bøte oc talzi openberlicæ sempt. swa bøte lathæ end
sin men fin fræzimæ skal oc skriftabot. Sater þæt fin þæmingæ oc hiæl
fin bondæ skal til ræmlangæ oc doz þæt fin ræmlangæ þæpo hvarre ætu þæm
goz annæpar aghter ouozmagh kyrkiu skuld at gialdæ forbuþ þem sum
þæmingæ þæirra hæu i hænþom hvar þæt ær hælder mattman bryta af
boc þenne. Sidan. ¶. a fvallis bole ælder eller legman oc falz aþra u
vtan vþ ær mere þe vozþ hæn sæc vtan vþ goz fullæ gengiaþ. ær
ifis iorþa mere goz engi af cunþer ræmlæ goz hælt. ¶ ær vin. ¶
kon vtan biskupsmer oc fæzer hiv hem goz þer ælg honopsundæ af
af allum þem þæmingum bonden a. þa hæn doz oc ælg ær vingaþer
fangi. ¶ hæn doz þer skal honopsunþæ goz af.
¶ Tiuu. ¶ eno sinu gaf til hindradæ iorþ mz allum þæmingu þem þer i
doz bonden þa hæu hustrun gaþen mz swa mykiu þæmingu sin i vatn
þenom þa hæn vatn hemu gøran ær mere goz sipæn i fæz. ¶ þa
hustrun oc bonpens gøra æftir lænz lagh sin ¶ gøre. ¶. vhemmelighæ fo-
sinæ skal oc gøre ælg hæmulæth gialdi ælum swa mykiu sin þæt goz

dǿr en hon gat eg mera en hon matte me laghum giua ꝫ lauþ oc kyr. Ewe hon
ða þa hem vm arzumsk. vtan bonde vil laggia hanu hovoþ. oc k...
gris im vitra ꝫ hafþi man gubmoþ lunde eller guþsona eller guþsystur sun ...
guþzivoþ laun bøte ꝫ . iii . m̄r eller dyli m. xii. ꝑ. ꝫ hion tu þo sum sam
sinn oc wilia eig wigias þer þerra þy wald mista þrignotto vm paskar
þer til þe wigias ꝫ af þy ꝫ drakn eller Saboth... bryt a kyrkiu gozt bo
hærꝫ oc k. rat ꝫ. bryt annat bøte ꝫ bonons ret oc heradꝫ lurest
af allu aþrum clerum taky lanzdomara l... rætti oc clerk skal clerk
ꝫ En men sik malsman vskylda conu oc sighi sik hanu skyllan wara. sighi
nocor ne gæn ꝫ swa e... su aþru ꝫ wiuni sik til m. xii. ꝑ. ꝫ þe ær
han er hanu swa skylld at han ma hennar malsman wara. ær hun vt lanzk
oc hawi eg her frændr. taki slikan malsman hun vill
ꝫ ... ꝑ. a annan vm þer þe waro tyr late vm. ... m. xii. ꝑ. oc tweir
af þem w... su wiþ waro at þer satz ꝫ wil ꝑ. norom wakt giua ...
m halfnung af kopo wak mz vmfarþ oc þe han ... akker oc eig arfþa
wak vtan arvi vil oc halfning af lagum ... en slikt liggær oc alla en hæl
ꝫ swa coma ꝫ man ꝫ gifs manni sak at han leghi man til at drapa eller
farghia wær sic m hær... þan su lagona ... swa ... han ...
gær hafþi oc leghu ope liggi walder ꝫ. Dr. þan su giuin ær þolir wak vtan
barn þa skal wapen ... gangra til þen su þu gik vt af eller han coma vtan
ꝫ ... m aþrum skalum breuum eller ... ꝫ bltugh liggir i kyrkiugarþ
... ꝑ bltugen man sipan han coþ vtan bonons uiki oc wald ...
han at ... bøte xl. ... en þrea ... hwar han drap ... þem
... fæm oc bøte han at igen oc han liggi i kyrkiugarþe ... kul
... man eller þiuuf ... i kyrkiugarþe bøte ... ꝫ aþru
... oc þiþra malleghenda ... tima. ꝑ. ... þiuf m full ... late
... han m. xii. ꝑ. oc døme oc hænge vp siþan hwat þet ær halfs vm
... helast eller lyndt
Væl ... man vm wak hulkalund han ær hæler til comin oc ær han ...
ꝫ oc laghlagan su ... oc hanu þolo ær han hafþaþe ... aru
... laggi ... vilt oc vclandaþo þa han wiþ ... comen til haf
... vtan hun ... lath ... han vtan lanz cot ... oc ... eig ...
... þy aþer han ... hau ... þer i hanþom han swa oc onæ
... bygd han þy aptr siþan ... ær vnst oc ...
... man ær hals ... af ... bøte ... m ... ænær enka ...

eller enda eig böte · iij · xvj · örtogh Engin ma thomta taka i byalskogh eig
hæræz almenning eig a lanz almenning længer æn fra dyrunum · oc til annunum
aker þæt gör fyr eller siþan böte · iij · xvj · örtogh

Huar um vr lanzlag man þen eig ær hær bosatter eller legoman mz aprum nytiæ
nokot af lanzalmenningum warþer takin wiþ taky af hanum þæt han far
um ær saclös oc hawi þen þæt takir Legher man skip warþe þy swa [illegible]
apru þy man leghir [illegible] slæppir · v · hinnskupinni böte engu firi ær taki maþer
in til sin gengiærþ eller almenningæ vtan rættan vmbuzman oc leghir eig
lön a böte · iij · xvj · örtogh oc eig scal man fangæ han oc eig i fangelse [illegible]
tiæ leggi lön a hete þinni firi oc böte æptir þy sum gengiærþ warþis til [illegible]
æ heller til hinnunzku eller til fullet þinu oc böte þins böter oc hæng[illegible]
[illegible] slæppir maþ hwimbai hinnu a swari engu firi hwar sum bændr gör[illegible]
biscupi gengiærþ

Tha flere kyrker byæ aghu frygiærþ saman halde man a [illegible] oc [illegible]
gærna · i · by bya mz hanum wari saclös en engin hawer a af hans gærnum [illegible]
ra vr bisman [illegible] hans halper vmr rameki oc vv a þæira wæri [illegible]
man af næmpdinnæ eller böte iij xvj örtogh [illegible] er mz alþra þæira [illegible]
hawi aller en malsæghandæ vara Nu hawer en oc eig flere hawi þen mal
sæghanda rættan ensamin [illegible] til ær han sæki sina gærna [illegible]
ha [illegible] eller [illegible] vskoren eller vlaghlika [illegible] æptir [illegible] alle [illegible]
wa [illegible] burghit lære þa i [illegible] ær saclös [illegible] bonde [illegible]
þa [illegible] vm land
Ogner [illegible] taku vp ensamin [illegible] oc engin [illegible] vtan [illegible] wilia [illegible]
hanna af

Biltughum manni ma engin dagh giwa siþan han ær [illegible] vtan malsæghan[illegible]
han ma sunnætta dagh hanum giwa oc böte engin firi han af þem [illegible]
wistæz mz hanum fyr en [illegible] lystir biltughir a lanzþinghi [illegible] ensallo
[illegible] xij [illegible] oc [illegible] xij [illegible] twæggia [illegible] agh [illegible] iij [illegible] af
konongx [illegible] oc sex [illegible] oc [illegible] haræþ oc [illegible] malsæghande [illegible]
[illegible] konungx [illegible] skal skira [illegible] nempd firi hæraz nempd oc siþ[illegible]
[illegible] firi hæraz nempdene eller [illegible]
[illegible] oc [illegible] annars [illegible] konongx [illegible]
[illegible] böte iij xvj örtogh [illegible] nokot [illegible] i [illegible] böte [illegible]
i [illegible] eller wari [illegible] mz xiiij manni [illegible] man [illegible]

[illegible] mannum þa a þæn malsæghandæ vatten af hanum sum han warþ siþlæt. [illegible]
[illegible] manninum up kyrkiugarþ oc hus i sætum vtan ti. orlof oc kirkiumannum wilia oc þe
þe sum klere æru. Nu tekr man enna nattæ toper hors ællær hö a garþe vtan bote
[illegible] oc sæle for þæt han tok en han wþer takin wiþ. Nu war sum tokær more [illegible]
æn þre sunnæsingæ þæt heter ofloen þæn sum swa tokær bøte .iij. marker. xvi. ortogh. Nu hwa
[illegible] hæraþe skal en þing staþer wæra a vtan i hwarium fiærþung oc en þer hæræz
þing skal wæra. Nu ær egh faþur sun ællær broþer taka arwe vin giæf. Nu ær gæld quar oc
[illegible] egh næmdinni oc gör egh framgangu a fiærþungx þing ællær hæræzþing þe ueto
bøte al [illegible] .iij. marker. gören framleng af [illegible] wari alli [illegible] alla broþer bort
[illegible] fra bolloth sinu bøte .iiii. marker. [illegible] taki oc hænni at bolloth sin
[illegible] comæ barn siþ hæper ællær eltiþ wiþ fangin wiþ mitli [illegible] siþ [illegible] hun
at wæria meþ hæræz næmdone oc bøte .xl. marker. æn hun falz at i [illegible] oc
[illegible] taki [illegible] .iij. marker oc þe conæ mista arf sin
Nu skal man [illegible] abomoþ a han haw [illegible] bøte laghæ bøte swa sum
abomo ær til oc nu laghæ bøte. bøter nu [illegible] hæra oc [illegible]
malsæghændonom [illegible] lychym [illegible] taku [illegible] noltor þerva ær
[illegible] noma hoghæ [illegible] gæra bøte [illegible] sin oc sinna
[illegible] skiftu .v. [illegible] i [illegible] oc gör til pæninga [illegible] en agerþ
þæn skal egh laghbuþæ ær agþen mera ællær oc [illegible] þa skal laghbuþa [illegible] æru
[illegible] kelli man sum arwe [illegible] til oc [illegible] en þæira [illegible] vtan lanz [illegible] þen þe a
[illegible] at arwæ [illegible] skifti þagh þer sum hema æru sin i mællum oc göre af hans
loth swa siþan sum hwars þerva oc fa i hænd hem frender [illegible] oc hawn han
i handom til vti .x. wintr. Ær han egh þa ater comen ællær full wissa af hanum
skifti hans loth þe sum þa æru skyllast [illegible] han siþan ater [illegible] hwar hanum
swa [illegible] at sum han upbar af hans loth. Nu ær .v. [illegible]
manni þer [illegible] ællær þrym [illegible] bøte .iij. [illegible] oc at skaþæn [illegible]
ællær [illegible] fiærþungx næmd þer sum han gær [illegible] Nu ær .v. quar
[illegible] wari twa skyldar [illegible] en [illegible] innan [illegible]
[illegible] wiþ allen bon [illegible] han egh [illegible] taki [illegible] i samu sokn
[illegible] skipa oc til kor [illegible] oc til [illegible] ma man [illegible] war oc [illegible]
[illegible] wiþ þæt skal göra sin [illegible] ællær [illegible] skifti [illegible]
[illegible] ællær [illegible] ællær annen art [illegible] egh [illegible] i þa [illegible] þæt egh laghlik
[illegible] nator [illegible] þa skulu [illegible] quarn oc [illegible] man [illegible]
[illegible] nator ær egh [illegible] ællær laghæ skifti i .viii. iij. xii

[illegible] vrednum with wæro æt þæm eo lor oc lagheld þrymu i g di ade i eno drapi
oc eonæ þ [illegible] talad oc eng eono.

Engin mæ nocot talad alder vt gund af hærdæ almenning vrettu als hærdæ sannu
oc hæradshöfdingi skriver þær nokor a nempnu til alyn af lanrepningi oc wæri þæ gæst
þinn gör England nokot lanzalmenningi untalad vrettu ælæ lanz wilia oc lagmanz dom
gæ nokor hærmot böte fi i cu fur annæt wrpa i þing.

Gricial man til hæfd mi lofes aldrigh skiald twer þinu eller twem skeri til fiadræ þin
de oc wpa allu skinder skangu hängi allur æn þer fu eng di i hændom takit wæl
sik eng i tylftrum hwer eller böte fullæ þinghöt hwilkin man lat fullæn þing
til lofnæ böte .m. uu mr.

Saugti .ψ. hullru snæ ful særi eller ben bryt böte hælmu .xn. mr. oc þær a engum
annæ vætt a hwer fu legg mz mæghælpem hæmu böte .m. uu mr. hwa fin
dar fum oc skæno fur drep þæ leogoh dag almennum bönhe eller þæ i a G
nu bryti mellæ eller fæm mænnæ böte .m. xvi. ötogh ok man man þæ
bryt quæda eller yms i þem skoghe fu hen a mota i böte .m. xvi. ötogh ok fæl
man fang man i skoghe ellu brennu böte .m. xvi. ötogh ok sæl man vhemu
la wop böte .m. uu mr. sæl hen annu þing vhemol böte .m. xvi. ötogh ok le
gh man boskap mænz kaldr ek mber gialdi æ hals guldi eller fa con hold
oc hup ¶ explicit liber [illegible] quem scripsit hydelinus

Sitzar nokkarsunnb allar nokkar konar vilia agh a legha gamal gior
agh ear eigh okach oc okunder. Iarfall bonde han til legho mann allan
til leghoskono. hvar hem hysir allar sidhen hallar þ xvii [illegible] ha
sinu .m. xvi. ötogh. ¶ þar fu vartur aldaar arn. [illegible]
fa aldrigh rat a eg. hallar hugskin hustona. ¶ Ser madh [illegible]
arbarna. calli til sic sina gimar. alva allar þæ. fu han vtna [illegible]
annan arbarna. fore han sidhan sinu harazh. ok sakloso. oc han þæ
hans skyal. sidhen skuan harazh þinar up. oc hæ vtem hans. dr han
skarhl. varn sakloso. dr han eigh sakloso. þa hustrykir han. oc eg
sakloso ar han sæpe. ¶ Lagsmadh agskar lanzfolk aff mohärad
þæ ar fam tingh nöt hvar fiardar ar. ¶

¶ Interrogatio ¶ magistri ad discipulum ¶ Quis
mortuus helyas et enoc Quis fuit mortuus
Adam Quis fuit natus sine patrem et matrem Cain
Quis fuit homo et non fuit patrem neque matrem Melchisedec
rex Qui occidit x milia virorum in una hora Sc in
gratia Qui locutus est antequam natus fuit Johes baptista Qui
fecit litem ante quam natus fuit Jacob cum esau Qui fuit
mater Joseph quia virgo Maria Qui no[illegible] nominatur
in libro in sanguine suo Raphael [illegible] Qui
est in terra et cap in celo omnes [illegible] ¶ Fuit
natus multierum na o m to bap ¶ [illegible]
cez x quod fuit est solum Jm [illegible] plus Jm
[illegible] ¶ Jm [illegible] natus [illegible]
[illegible] Longinus [illegible]
[illegible] Wales
[illegible] Cauerna Jannark
[illegible] Segnus Lacrar
[illegible] Cuiel vagg
[illegible] vatli
[illegible] grauff
[illegible] gruffibalus
[illegible] pruba gensarna
[illegible] brudmadf

[illegible] alterat cum penitentia [illegible]
[illegible] cum epo [illegible] et [illegible] [illegible]
penitentiam vnus annus [illegible] [illegible] [illegible]
superiorem [illegible] [illegible] [illegible]
aliquis incestum in ecclesia cum epo xv mis. et exulat. dom
epo interdicit p eo qui habet p annos xl mis. Si vero vitiauerit
eo mis. si aut in quaterno incestum vt violauit vt pulsetur.
xii annos. fac p eum in habitu sepe lectitiam emendatis
penitentiam epo. ix mis. p medietate xii annos. p ecclesia pro sex annis
si sacerdos in vegrata visitauit infirmos in pedum alti sacerdotis
cum epo xii annos et xii annos curato. fecit si sacerdos debet qd
cenere ecclie no soluerit am pascha cum epo vi mis. fecit si qs
pulsat clericum vt religiosum cum epo viii mis. facit p duplici
adulterio cum epo iii mis. p duplici aut xii annos. facit si qs
cognouit consanguineam suam in primo vel secundo gradu cum epo ix
mis. et similiter p quolibet [illegible] et visitat ecclesiam aliquam. si in
secundo vel in tertio gradu xii annos. ¶ Hec autem que secunt sunt
[illegible] sibi quasi matrem vel filiam vel [illegible] vel filiam
filii sui. vel filie sue. vel vxoris filii. vel matrem patris sui seu
matris. vel sororem patris seu matris. vel filiam filii sui seu socrus.
vel vxoris filii sui. vel consobrinam suam. vel duas consobrinas vnam
mulierem. vel duas consobrinas vnus vir. vel commisceri bestiis.
In omnibus istis casibus debent viri adire sacerdotem aliquem. et cum viri
p mulieres. cum epo ix mis. de iure iacere. Item si qs
coniungit qmlibet suam vel filiam equalem vel sororem. vel filiam
cuiusdam filii vel filiam tenuit in baptismo vel confirmatione cum epo
x annis mis. Item si mulier incestum in fanum sui sine baptizati

[illegible] non. cum epo. de mr. de jure regio. Item si vir vel mulier quilibet
[illegible] de malefico. cum epo. mr. de jure regio. Si contractus fuerit vel quilibet
de contrahendo cum epo. xxi. ost. Item p separacione matrimonii vel spousalium
ppter consanguinitatem. vir et mulier ambo simul epo. cum. de mr. quilibet
xii. ex. Item separacione ppter fornicationem cum pater mulieris vel alii propinqui
qui dedit eam nupsit. epo de mr solus. Item si pater dat filiam suam
nupsit vel alius quilibet consanguineus sua nupsit. cum epo de mr. Item
si clericus tonsuratus sponsus non ppositus lapsus est in ecclesia
puplice. cum epo. de mr. Item si de monte non vult tradi cum consanguinea
sua vel cum uxore clericus potest cum medicare. et si non fecerit cum epo
de mr. Item conjugis de monte nollentes tradi. a. ppositione corpus
xpi suspendantur. Item p incestum et vestitus. cuidam mulieri talem
etiam sicut vir. Item si quis commisit maestum adulterii vel fornicationis
cum eadem muliere. cum epo secum casum. ac si peccasset cum diversis se
si quis impositus non tam puplice constitit p aliqua causa ad epum petitio
dedit scribere manuscripta excusationis epi et postea constitit fuit puplice
p eadem. cum epo eodem casum et recipiat penitenciam puplicam.
Item si quis abjectus epo. Ecce. clericus vel ppositus absentavit se ab
ecclesia xpa in die paschae malitiose recipiens corpus xpi in aliena eccla
cum epo. mr. aliam et ei. sua punire. Item si presbiter ejectus
vel abjectus ministrantes bona ecclesie derelinquit in aliquo cum epo tus
regni et sua punire si vero derelinquit ecclesie bona ecclesie. cum epo nus
regni et punire quo fuit. si de similibus alio clerico infeodis
omnia recipit dns de suo rege et punire. Item familiares
clericorum seu quicumque de linquentes in curia xpi. cum epo.
suo regni. eam si contingat infringi mandatum regis punire
vel suo fuit. Item dicit in omnibus causis dictum deferri vel
sunt p clericos non p laycos et si contingat infingi regis mandatum

byærbygnings lyd gardes halds fear allatur

Hic bivrbygnings ciuis de lyd gardes tenor shalds fear allatur
aplaiz qualiubrida p isto cimiter cum repdam laicus p regalis
vt condpnatus clericus sicut laychoo - Et si clericus p isto iudicio
fuit de anos - xii - sol - epc recipiet pro regni gl an no. nu[illegible]
recipiet plocutor scam p pruno - xii - vt - xv - [illegible] hom ocu -
repde si conuicta fuerit et eciam coacta p plocutore pruno de
nuo habit epc. a - psona principali scam cuiq; mercatorum cum
inserit adiuandum in aliq causa si replicati fuerit iuramentum
emendabit epo rusticus - iii - mis et mercator iciabit. scam si
laicus no soluit laycho debitum die assignata p officialem epi cum
epo - iii - mis - de quibz recipiet actor - i - mis et recipiet cum
de illa gratia epc remittit de quibz sua mis. scam violant dies
festiuos - sicz pasche assensionis pentecostes sancti sancti
omis dies bi ihesu christi michael omnium sanctorum natiuitatis
conuersionis epiphanie dedicacio cum aptez hanc
vigilias iciunantes seu dimicas p cimiter isti cum epo. iii -
sol. amoui cum et fami licet plausibus post mundum aptem
scam si qs tenetur coubina publice abiuranda cum i die
pasche et resumpsit postea cum epo de mis. sic q publice
commisit adulterium tenetur adulterii in lecto scili vel si
quis insimul et capi sunt cum ea in vna domo emenda
p simplici adulto - xii - os - p duplici - de mis - et pro
de cum repdmis quae pre primae scam epc debet
iudicare de raptoribus clericis - cuiuslibz ordinis
excommunicatis debetis esse bonis esse et illustrissimis
sic de die esse et omp equabiliz diuisi quibzcumq;
scam si qs dixerit se no iusse iuratum p aliq causa

ad epm pertinente hanc insuetam ad omnia placere quasi eum
lanzhing et appellare voluerit vel ad dum die habeat ad hoc
unum mensem et si tunc innocens iudicatur nihil fiat potest per epm
interdici donec satisfecerit sicut et de vestitu clericum et denar ecclie
cum voluntate pechanor. cum epo - viv - alia vest - tam quinde
sic et augmentate cotta de licencia epi et augmentari fuerit manus
qua opus audat tunc ex nouo cotta consecrabit. sic quia ipsa
est cotta pdyabol nichil facit de peccatis epi et pechanor
familiam habere sicut nullus potest vendere et primitiae bona ecclie
sine licencia epi et voluntate sacerdotis et pechanor nisi illa que
data fuerit specialiter ad ornatum ecclie illa cum possint vendi per sac
et pechani epo nisi questus sic pdia data per anima alicui libere
poste vendi si ipsedis illa non vendiderit infra annum si fur
aptus hostius intrat ecclam et aliqd abstulerit sacerdos ecclie in
viv et non plus quatenus et furtum si v. fodiendo aut casum tulerit
non imputat sacerdoti si v. furtum postea reperit fuerit tunc fur cum
sacerdoti - de viv - cum ecclie restituit fuerit quod annum si ecclia
destruat per incendium de candelis que ante altare sacerdos cum ecclie
de viv si v. de cadelis que est in ecclia cum qui incedit - de viv -
si vestimenta adhuriant de fralhusu. sacerdos ecclie viv tu et
non plus si v. accendit nisi de sacerdos et laici incendio tunc
laici defendere de ci. qui laici que sic sacerdos cum ecclie et viv
fecerit si sacerdos libros et indumenta de domum suas portauerit et
ibi pereunt et pereunt quodcunque in sacerdos restituat ecclie tantum
dampnum pistiu invenitur qd dimissa melioza non fuerunt
sic et campanam sacerdos non denunciauit epo qd lapis altaris
mortuus et fractus est cum epo viv. sic et casu campane pistiu et

campanarius mortuus fuerit in gravi loco - in ipsi emendabit in campanam
suspendere. Sic et pecuniam emendet de sacerdote ille qui inveniat
in quibus maior pars consistit - presbiter semper habitabit in
fundo ecclesie. Item si alicuius pecunia fuerit in cimiterio absque
effusione sanguinis presbiter eius libere sepeliat et in ecclesia
celebrat. Si vero in ecclesia aliquis mortuus fuerit vel effusione
sanguinis passus non debet sepeliri in cimiterio nisi in ecclesia
ad reconciliationem celebrari. Si vero cimiterium canonice violatum
fuerit in ecclesia nichilominus potest sepeliri. Sic si quis voluerit
in ecclesia sepeliri dabit ecclesie de suis ad ornatum et sacerdoti sua
iura prerequisito episcopo et eius officiali. Item si quis dederit ecclesie
vineam aliquam vel vineam partem pro sepultura vel aliorum. Hec
ad usus suos habere debet. Dum ecclesia necesse habuerit vendere
pro reparatione sua et non vendere. Si datur fundus vel diuidus sacerdos
habeat ipse. Si datur ecclesie habeat ipsa. Si datur vineam inter se diuidant
pensionem ecclesie. Si locari debet sacerdos est primus. Si tamen
nullus dare fecerit alius alii locet illi qui plus offerit. Sic
pro unctione et sepultura in cimiterio, nisi consuetudo alia
antiquo hoc abiecto - quod si quis elegerit alibi sepulturam
soluat heres sacerdoti ac si sepultus esset secum. Illi autem ad
quem fundus transiuit dabit tam sicut tu reputaueris quantum
alii non sepeliat fundus nisi voluerit. Item si quis dederit ecclesie
rem alicuiam soluat heres quantum valet. Ceterum illa si
defunctus non dedit plus quam dare voluit potuit secundum
leges. Item presbiter negligens tam baptizare infantem
quam mutuare firmum requisitus emendat episcopo. Sic mu-
ro sacerdoti nisi legitime fuerit impedit. Impedimenta sic. nim.

primi - si vocatus fuerit ad epm - Item - si cum visitat alii
infirmi - Item - si ipse infirmus est - Item si interpretat
canonem - Item autem rusticus dicit ipm no impedit - ipse enim
se cum sex sacerdotibus defendit - Item si unus petit baptismum
et alius corpus xpi, prius est baptizandi - Item si aliquis petit corpus
xpi et alter unci prius debet corpus xpi quam uncto fiat et hyeme
mortuus domesticus dr cadere de zelo, defuit. iiii. sol. -

Item si qs seminauerit fundum suum in alicua pochia habet aliq
dominicum solvit totas decimas ubi pdia sunt sita - Item si
vineam agrum vel pratum ibi solvit decimas cadere - sines
autem decimas solvit solvet ubi habet domicilium - Item si qs
habuit in tota pochia decima plaustrum - quod dicit aliqs
facit decimas - si min habuit solvit cadere - qd habet sup
fra qd solvitur vel solvit solvit. viii. denar. cognatus aliq
. sol. sive plures sive paucores habuerint infantes - Item
cadere decimabit de tonto patrimonialiter et no de fundo ecle
Item si qs no solvit decimas ante pascha vel alia debita a
corpe xpi sic pasche suspendatur - Item qs cadere vel taye
medicatur aliquis minister - et absq tna amonitione
est medicus tanto tempe sicut ille fuit qui medicat
Item debunt cadere in benedictione mensarum - p candelas
. iiii. sol. - et p candelas post - ii. sol. et offert mulier
primi volunte, post nupcias mulier no debet offerre ni
voluerit - Item ubi dicit mariti et uxor tunc offerre

et cibum in altare ponit - ordo - ad Pasche celebrationem
Assumptionis et Purificationis cum octo
in Cinerum et die Cinerum
post michaelis primo - octo et
sicut sacerdos si fuit debet habere - prima die vii et xxx.
oblationes et alia valet - Item si quis lesserit sacerdotem para
ten corpus xpi ad infirmos cum debet vel legitimam
emendam - Epo - tres mi - tres regi et do lesp - Sacer
agni et chri - no debent portari sacerdoti ante Johannis
baptiste - ni pocelli ni mach an qd fuerit - ix - noctiu
Item si Curatus recepta pecunia primiste orare p defuncto
ad annu - hic curat quotidie fun annu tam luctu e
pecunia - Item si qs clericus vel laicus residens in parro
ecclie vel alius liberis et tam seminat alia pdia que
no et libera - si libera et maiora no facit penitentiam.
regi - si ali no libera maiora fuerit faciat plenam
penitentiam. si ali equalia fuerit faciat diuidiatem
Item si qs rapit aliq in ecclia vel ejicitur excomunicat
est ipso fto et si no absolut mortuus caret ecclastica
sepultura et restituat possessori tot quod abstulit
et ali hoc emendat regi - ix - mi - primate - ix - cho
tres qp hic est tutor ecclie. Item si qs fecerit
ad annu in expoliacione commacd p regio

mandatum scolares et ecclesiastici sepulturam carent. Item nullus
potest ponere domos in cimiterio absque licentia Ep̄i et quantum
minor pars pochianorum. Item si quis non plantaverit vinea nec
per fabricam ecclesie sive vel campanum crudit. in. ox. si quis ante
non fecerit dixerit cui ad hoc vocatus fuerit emendat ox.
et hoc post omnes ecclesie persequi absque omni iudicio. Item dicit
esse duo tronos ecclesie et ideo petitur et quidam corp. habuerunt
clavem et ipsi dicit nulli concedat ani ecclesie in cui consilio et
voluntate pochianorum. Item si fecerit reddat ipsi ecclesie
quicquid concesserit et satisfactionem recipiant ab illo cui
concesserit. Item ipsi etiam debent computare ecclesie annual. quale
anno vno die ante pascha et debent exhibere quod sint ferme
carcant corpe xpi in die pascha. Item omnia debita ecclesie
debent solvi ante pascha in equipollens denarius. Item dicit disp
recipit in aliqd potest recipi in pignus pro debito ecclesie
sicut in pallio sicut in aliis quibusquam in aliqd potest
diem vltra pascha et qui non solvit ante pascha cui
carcat corpe xpi. Item si quis Christianus extra pochianum
non solverit debitum ecclesie ante pascha medicantur
pistorianus clauses cum que est in illa pochia
et presbiteri et capellani qui dicit convoznagli
non solverit debitum ecclesie ante pascha medicat sona
illos habens ad manus sive sit malsinagli sive

aliae villae sine collectis. Item si sacerdos secundum ritum corp[oris]
xpi qui non solvitur debitum ecclie ante pascha emendabit
eps. vice unu. Item si sacerdos recepit furtum debet cum
restituere exactori. Qui si vocatus p. sacerdote inf[ra]
triduum non venerit potest cum distringere in prima. Et fur[tum]
bona emendet exactori et actori secum legere et restituat
res furtivas illi cui erant. Si aut non habet bona
exactor extendat cum et non suspendat ex quo sacerdos
cepit eum.

De hereditate sacerdotum alit est statutum qd heres
sacerdotis recipiet omnia bona ipso defuncto. Ita tamen q
si moritur ex tempore seminandi finito quo eps pri
vabit. tunc heres recipiet bona mobilia et segetes
sui calcias sui non et eptm privabit et debitum solvet
et legata heres et recipiet omnia que liberatus est
sacerdos ante mortem que v post mortem ei cadunt
hec servabit successor. Item heres nichil deferet
de fundo ecclie ante qm eps de privatione fuit
satisfactum. Et si satisfacere noluerit medietas
p. eptm. Si sacerdos moritur anno quo eps
non debet privari heres recipiet segetes et
omnia alia bona.

Ne dicamus autem quod episcopus non poterit alterius est
statuti quia stantes in agris vel in pecunia habe
successor collectas vel in aureis cui anima gaudet
habere heres. Sed et si habet collectas ad ecclesiam
suam quod ipse seminavit de pensione ante mortem
habet heres quod autem vestat habeat successor.
Item si eadem mortuus ante pascha quod recepit
de senario qui dicunt hiustipite habeat heres
quod autem vestat habeat successor. Si vero mortuus post
pascha impenso officio paschali tunc heres tam
veteranea quam seminata item si eadem seminata Ne
oligina hypemali in autumno ante quam seminatur
in vere moriatur solus successor habet fructum et
ipse habeat oligenem seminatam. Si vero post
seminationem in vere moriatur recipiet heres
oligenem sicut alias segetes. Si vero ante
mortem anno quo debet episcopus pensare pro filia
seminata per defunctum et proin seminat successor
si equaliter seminaverit equaliter episcopus pensabit
si vero non equaliter qui plus seminaverit plus
solvat. Si autem sacerdos mortuus anno quo episcopo
debet pensare antequam aliquid seminaverit successor

Epm vocata parvalis de fono dicte cale et fracturum
qd qd qd ante mortem oblationes altaris et pro mortui et colum
in cumulos quos dicunt stalk. vt falkas habeat
heres. Porro si non falkas habeat successor ipse
oblationes recipere tenetur et non solvere ante mortem
tuc solvit heres et cum hoc emerit pecuniam ad missam
oblationis. Item si oblationes de licencia epi de una
ecclia transire ad aliam tuc habeat sacerdos et ecia
mag et antes diuricones collectio et lundarg
et successor non tenetur hoc dicere q. si transire
recipere tenetur in ecclia ad quam transire velint
et tenetur in ecclia de qua transire volunt et non
volunt. Item si oblationes primitiae diminuere
tempora quibus habeat sacerdos fidei et de decima
ipsi quibus laniarent et aliis minores quibus
ipse si oblationes pro debitum sunt vt spiritu
de licencia epi ante natale dni dimittere
ecclam suam velint ipse successor eorum
tenetur. Si vero post natale habeat epc medi
eorum successor eri de-d collen et appropria
filie suene oblationes recedere sine non -

De decima capitali de dimmm decimis epi dicit legisten
laicorum talis est intentio quod illius de tercio facit decimas
capitales post mortem nisi solus ille qui michi recepto
post partem ut mirum tal. -n- ad vicem duxerit ipse
-xxx- diem. Si de mortuo decimabit tal. ~~et~~ michi recipiens p.
partem ut matre de lapsus fuit in peccatum p quo publice
penitebit expressione infantum excepta infra -xxx- diem
-a- die qua adiuvet fuit decimabit. Item qui sic dat
partem ut mirum quod plures heredes nio de
decimam infra -xxx- diem a die obitus patris ut infra
xii vir cui mulier infamo vnd nocte decimas solus
capitales et de omnibus bonis quaquo heredentur
pl. annua decimabit de bonis aut ante heredem
percepum acquisita michi decimabit. Item pater
dedit filio ut filie matrimonium contraxerit sed
qui decimat hengiavff et postea mortuus ipse ut mi
talis filius ut filia cum decimabit de bonis adi
dens quia quilz alius qui invenire pater mat
monii no contexit ut dicit ubi reperitur de
heredum decimandum et postea mortuo
de plenaria reperacoe omis parte decimabitur
Item si qs dimisit heredem sit alig. de his

SWEVS

hereditate succedendo subtraxerit ut bona de loco quo fuit
predictus pater ut mater ad alium locum transtulerit
decimas sed capitales soluta fuerint decimas xvi. sed decimalis

Dacus. Item si quis dacus/ noricus ut alamannus swevus ut ostgothus
ut alias undique veniens habitaverit in Westgocia per
certos annos eadem illis fuerit decimalis [illegible] pene
calis alienigena dolose recesserit de Westgocia ante dimidium anni
quo non soluto decimas capitales et postea vero
[illegible] contra capitales habitaverit illi per [illegible]
[illegible] dimidium tempore quo fuerat statim decimalis
Item si quis hereditavit bona in aliena [illegible]
[illegible] de illis non decimalis Item nullus decimalis
de eadem decima nisi semel nisi ecclesiam
[illegible] consecratam [illegible] anno decimalis
[illegible] post patrem ut matrem
[illegible] annis proxima ante consecrationem
ecclesie [illegible] in x annis ante con
secrationem ecclesie decimaverit pro consecratione
[illegible] soluta si longius tempus quam
[illegible] tempore quod quis decimalis
[illegible] fuit [illegible] pro consecratione decimalis
[illegible] decimam non solvit nisi semel —

nisi lapsi fuerint in peccatum ~~et~~ pro ~~[illegible]~~ publica
penitencia ~~et~~ annis quos Ecclesia constituerit pro qualitate
culpe ~~[illegible]~~ nisi penitentiam non egerint. Qui autem intestatus
fuerit omnium in quibus filius succedere potest licet
vocentur almenigeldarii secundum ordinem ei erunt
alii iustitia tamen omnibus que quis possidet de mazy
debet dividi non ostiatim et tradita fuerit alii ante
mortem per debitum vel alio modo vel assignata alii per
modum qui dicitur vnigiaft licet ante in fundo
tamen de denariis qui dicuntur pratigilt portionabile
ratio est laicorum. Si ei infantes succedere potuerint
vel matri in plenum ergo marchiam quilibet infans
annualiter solvere de pro sua illos denarios
et in minori successione solvant unicos
denarios anno simul et debent solvi ei pecunia
hereditate. Si quis recipit et nil det solvi
nisi semel. Et illos denarios non ex qui
et aedificat equalis. Ecclesia autem que illius
nichil recipit tamen de quo plurimum
omnes hereditaliter de omnibus illis partes
decimas capitales. Illi autem ... sunt
et illa in qua defunctus residebat hoc personale.

Item si qs decesserit filio primogenito bona mobilia de suis
hereditatibus mortuo patre matre de illis in quibus
nutriuntur filii legitimi. Item si sua propria alicui
contra eis bona mobilibus de illis deamabit
ante diem ultimum nisi habuerint iustam uestiga plusqm

Dum mea me mater grauido gestaret in alio
Quod parentes ferunt consiluisse deos
Phebe ait puer est. mas. femina. tuno neutri.
Et cui sim nati. cirnostodetis eram.
Quicumque letet dea eo ait occidit armis.
Mare cruce. phebe. aqua. ecce vata qui fuit.
Ipse obumbrat aquas. ascendo labere cuspis.
Quem tuleram mecum. labor et ipse sup.
Pes hesit ramis. caput medio amne tulit.
Gemina mas neutri. flumina cella cruce.

Hec est vera confessio

Confiteor tibi pater celi et tibi bone et benignissime
Iesu. vna cum spiritu sancto coram isto fratre tuo. et coram presenti ecclesia
quia in peccato concepti sum. et in peccatis post baptismum.
usque ad hanc horam sum conuersatus. Confiteor et quia peccauit nimis.
in cogitatione. tam in visibili. quam in visibili. in ira et gloria.

in excellencia - tam oculos - quam vestrum - & omnem actum meum - in munda.
in odio - in avaricia - tam honores - quam pecunie - In ira - In
ebrietate - in variis ineptiis - In commessationibus - In ebrietatibus -
In fabulis otiosis - In osculis - & In amplexibus, in mundis -
In luxuria sodomitica - In fornicationibus - & in fornicationibus meis -
& In omni genere fornicationis - In adulterio quod & ipse feci - &
aliis facinoribus commissis - In sacrilegiis - In periuriis - In
fide & opere caritate - In accipiendo corpus & sanguinem -
domini indigne - In ejectationibus & adulationibus malignis -
In ignorancia - In negligencia - In omnibus - In
vendis - & accipiendis minutis - & usuris - In placitis -
In dispensandis rebus ecclesie - In subtrahendis elemosinis -
In pauperibus exasperatis - In hospitalibus & recipiendis pauperibus
In despectu proximorum - In afflictione ipsi - in commissi-
nis visitando infirmos - odio evangelicum preceptum -
& in carcere positos - nec sepeliendo mortuos - non
vestiendo pauperes - nec recreando resurgentes - non
portando sanctos - Sollempnitates dominicas & festivitates -
festis diebus honorem debitum & celebrem in impendendo -
odio & caste in eis vivendo - consentiendo obstinatis in
in malo proximo quam admonendo penitentiales - Clamores
pauperum leves ac inmisericorde audiendo - Iniquos
ac iniquitates vivos & obstinate defendendo & blasphemando -

amicis et benefactoribus meis fidem non servando - debita obsecra-
tione recipiendo - salutem et pacem cordis et conscientie in
mundo mutando - In cecam simplicem mundo - stando -
secundo - credendo et ociosis fabulis - ac spiritu segis
collegiis in ea et alio insistendo - vasa sed quemlibet
sterili de pollutis corde - et manibus munditiis agendo
oracionem et psalmodiam - et officium divinum negligenter in
ecclesia de facienda et audiendo - In cogitacionibus et pessimis -
In meditacionibus pravis - In epistolis falsis - In iuramentis
iniquis - In consensu malo - et consilio iniquo - In con-
piscencia carnali - In delectacione ac pollucione immunda -
In libris ociosis superfluis ac luxuriosis atque contumeliosis -
In mendacio - In falsitatibus - In vanitatibus multimodis
et diversis - In detractibus alienis - In verbis ac disputacio-
nibus inutilibus - In visionibus - In ociositate - In malicia
tate - et suspicacione - In ira et et invidia - In
murmuracione - In blasphemiis - In contumeliis - In
cachinnis - In cupiditatibus - In malicia - In concupiscis -
In stultiloquiis - In equiloquio - In insultacionibus - In detrahen
tacione - In vigiliis in anis ac concavitis - In tristicie
pacione sui - In negligencia proximi mei - In delectacione de
et gravitate - In visu - auditu - gustu - odoratu - et tactu -
superflue et immunde - In omnibus modis - cogitacione - locucione
voluntate et actione - Domine pe. In spiritu et in alio -

[illegible] quibusque · humana fragilitas cum [illegible] et [illegible]
sint · aut cantando · aut legendo · aut orando · aut scribendo · aut
[illegible] · aut consilando · peccare potest · In omnibus me peccasse
et in conspectu tuo esse horum reum esse · confiteor ·
omnes scos · in quos offendi hec omnia confessus sum · ut
cum electis tuis in die iudicii · cum diabolis hostem et [illegible]
humanum generis · hec omnia me confessum fuisse · Quam
ob rem deprecor te me miserum mei et non [illegible] adiuvi me
in die iudicii · [illegible] pena mea et solam iam [illegible]
et confessum fuisse · Ita sit gaudium in celo de me sicut est
[illegible] in evangelio · De vera penitencia agente ·
Omnes et [illegible] te sacerdos dei · misericordias per me et per
peccata meas ad [illegible] dei nostri · quod de hiis et de omnibus
aliis culpis veniam et indulgencia per merita et intercessionem
omnium sanctorum assequi meruav · amen ·

· Item valet hec gemma ante quid oculere nocere ·

Item · si filii hominum quere et paluid face qd prevaleat · [illegible]
[illegible] · [illegible] · [illegible] · [illegible] · [illegible] · [illegible]
[illegible] et per apa mysteriis · [illegible] [illegible] · [illegible]
[illegible] · [illegible] · [illegible] · [illegible] · [illegible]
[illegible] · [illegible] · [illegible] · [illegible] · [illegible]
[illegible] · [illegible] · [illegible] · [illegible] · [illegible]
[illegible] · [illegible] · [illegible] · [illegible] · [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

Om Lärjungarnas vänner p. 80. et 87.
Biskop Wergeresons p. 82.
Lärjungar efter Herren p. 86.
Lärjungar Allemänniger p. 90.
Om evangelist - - - p. 91.
Hvorledes Jomfrur efterfölje p. 92.
Lärjungar Herren p. 96. init. 103.
Christi Lärjungar: Ped. p. 100.
St. Magne Ladel: Predikan p. 104.

mg. 21 wyprostowa